

CALCUTTA SANSKRIT SERIES

under the direction of

Pandit AMARESWAR THAKUR, M.A., Ph. D.

No. X

डाक णवः

STUDIES IN THE APABHRAMŚA TEXTS OF THE

DĀĶĀRNAVA

(Text from Nepal, 2.)

EDITED BY

NAGENDRA NARAYAN CHAUDHURI, M.A., Ph. D.

Professor of Sanskrit and allied Languages Santiniketan College, Visvabharati

Published by

METROPOLITAN PRINTING & PUBLISHING HOUSE Ltd., CALCUTTA

Printed by

SHIBNATH GANGULI

AT METROPOLITAN PRINTING & PUBLISHING HOUSE, LIMITED. 56, Dharamtala Street, Calcutta.

ToMY AUGUST SOVEREIGN

HIS HIGHNESS MAHARAJA

Vir Vikram Kishore Manikya Bahadur

OF TRIPURA

Who is the Ocean of Wisdom, famous for His Qualities of Head and Heart and has sown the Seeds of Reform in His fertile State,

I Dedicate

In Token of steadfast Devotion and unflinching Loyalty,
This edition of the DAKARNAVA, i. e. the Ocean
of Wisdom, which is the First Fruit of my Life.

PREFACÉ

On the 6th December, 1933, the University of Dacca accepted my thesis entitled STUDIES IN THE APABHRAMSA TEXTS OF THE DAKARNAVA for the degree of 'Doctor of Philosophy', approved by the Board of examiners consisting of Dr. F. W. Thomas of Oxford (Chairman), Dr. Sylvain Levi, Professeur au Collège de France, Directeur d'études a l'École des Hautes Études and Dr. Louis de la Vallèe Poussin of Paris. I am very grateful to these gentlemen for their kind recommendation. The present work is practically the same thesis with a few additions and alterations.

An apology is hardly needed for preparing a critical edition of the Apabhramsa Texts of the Dākārnava. Its linguistic value gives it a very high place as it helps to show the change and development of the Middle Indo-Aryan language to the New Indo-Aryan one. It also holds a position of great importance in the History of the Bengali language as some of its forms particularly belong to Bengali. The texts are interspersed in the only existing edition of the Dākārnava which was brought out by the late Mahāmahopādhyāva Dr. Haraprasād Śāstri under the auspices of the Vangiya Sāhitya-Pariṣad of Calcutta. Śāstri's edition based on a single manuscript and the texts interspersed therein are corrupt and unintelligible. The purpose of the present edition is to provide as good and intelligible a text as possible with the help of another manuscript belonging to Prof. G. Tucci who brought it from Nepal and has kindly allowed me to make use of it and of its Tibetan translation which helps in its correction and the most careful scrutiny of the various readings of the MSS, so as to facilitate further work by others on the Apabhramsa language. The Dākārnaya will also throw some new light on the Vajrayāna and its history. I am sure that other eyes will bring many points of great interest to light that I may have failed to see, being too deeply engrossed with minute varieties of reading, difficulties of interpretation and Philological problems to have had either time or insight for these larger questions.

I owe a special debt of gratitude to my revered Guru, Pandit Vidhushekhar Śāstri, Principal, Vidyabhayana (Research Department), Visyabharati, who guided me and took a personal interest in my Research work and under whom, I studied the Tibetan language. He is not only my Śikṣā-guru but also a real guru in the true sense of the term. I am very grateful to Dr. Suniti kumar Chatteriee, M. A. (Cal.), D. Lit. (London), Khaira Professor of Indian Linguistics and Phonetics and Lecturer in English and Comparative Philology in the University of Calcutta, who favoured me with valuable suggestions. My manifold obligations to Dr. Prabodh Chandra Bagchi, M. A. (Cal.), D.-ès-Letters (Paris), Lecturer in the University of Calcutta, also require to be mentioned: he was kind enough to look through with me my work in its first draft and to give me much helpful advice, many useful references and suggestions; moreover he has taken the trouble to go through the proof-sheets. I am also indebted to Pandit Haricharan Banerjee, sometime Professor of Sanskrit, Visvabharati, and to Muni Shree Jin Vijayji, sometime Professor, Singhi Chair of Jainism, Visyabharati, for their various suggestions. My hearty thanks are due to Pandit Amareswar Thakur, M.A., Ph.D., Vedantashastri, Honorary Secretary and General Editor of the Calcutta Sanskrit Series, who very kindly accepted this work for publication in the above-mentioned collection and to Pandit Narendra chandra Bagchi Bhattacharya, M.A., Vedantatirtha etc., Assistant Secretary and Editor to the Series, from whom I have received all kinds of facilities, encouragements and timely suggestions while the book was in the press.

For the Index, I am thankful to my pupil, Mr. Vibhutibhushan Banerjee who volunteered to prepare an index of all the Apabraṃśa words.

Inspite of my best efforts, the work has been disfigured by a few typographical errors, and for this I crave the indulgence of my readers. A short list of errata has been given at the end of the book.

Santiniketan, BENGAL: January, 1935.

Nagendranarayan Chaudhuri.

The Report of the Board of Examiners

Report upon a Thesis entitled Studies in the Apabhramsa texts of the Dākārṇava, submitted by Mr. Nagendranarayan Chaudhuri, M.A., candidate for the Degree of Doctor of Philosophy in the University of Dacca.

The texts studied by Mr. Nagendranarayan Chaudhuri are interspersed in a work entitled Dakarnava-Maha-yogina-tantra $r\bar{a}ia$: they were published in the year 1916 by the late Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī, the whole tantra occupying pp. 135-167 of Hājār Bacharer Purān Bājīgālā Bhāsāy Bauddha gān o Dohā. The Śāstri's edition was made from a single Ms. existing in Nepal, and the interspersed texts were to a large extent corrupt and unintelligible. Mr. Chaudhuri has been able to make use of a second Ms.; but his reconstitution of the texts, which is fundamental, is based mainly upon a comparison with a Tibetan version existing in the Bkah-hayur, the collection of Buddhist canonical works. With these aids Mr. Chauduri has been able to reproduce the verses in a consistent and reliable form, accompanied by the Tibetan renderings, a Sanskrit Chāyā, metrical descriptions and grammatical exegesis (pp. 1-188); and he has prefixed an Introduction (pp. 1-40), discussing the character of the texts, the Script and dates of the MSS., and the grammar and prosody of the language.

Mr. Chaudhuri's editorial work is scholarly. The idea of utilizing the Tibetan version originated with him, and he has carried it out with ability and success; the texts can now be understood and the readings have been fixed with sufficient definiteness and finality to form a basis for discussions of the dialect. In view of the difficulty of the task Mr. Chaudhuri must be accorded a high commendation,......

The grammatical sketch records the facts of the language, which it associates with a Sauraseni Apabhramsa and in which

INTRODUCTION

1. Preliminary

While working in the Viśvabhāratī Research Department. I occupied myself with the study of the Tibetan language. the course of my labours in that direction I commenced examining with the help of the Tibetan translation, the Apabhramsa fragments of the Dākārnava, edited under the auspices of the Vangiya Sahitya-Parişad of Calcutta, by the late Mahāmahopādhyāya Dr. Haraprasād Śāstri, who discovered it in Nepal and published this manuscript along with three others in one volume, named in full, 'Hājār Bacharer Purāna Bāṅgālā Bhāsāy Bauddha Gān O Dohā'. When I was examining them, I noticed many discrepancies in the received text of the original. It is given to conjecture and corruption and also abounds in conjectural emendations. There are omissions and commissions of portions of syllables, syllables and words. Sometimes the late learned editor was not content with faithfully reproducing the text as he found it, but he made bold to improve upon it wilfully without taking trouble to discover the right reading of the text. There are also misuses and superfluous uses of punctuations which are partly responsible for making the language of the Apabhramsa text of the Dākārnava, While I was studying them, another idea struck me, an enigma. how far would this work, which contains a number of the Apabhramśa fragments and is composed in the province of Bengal proper, throw light on the origin and growth of the Bengali The study of this work, therefore, particularly gave me much pleasure, as I thought, I would find therein, Proto-Bengali forms, composed and preserved, which would be of great importance to the history of the Bengali language.

Keeping all these considerations in view, I made up my

mind to undertake a critical study of it. As I proceeded with the work, I took down notes, which I now put before the public.

The text of the present edition is based on that of Mm. Dr. H. P. Śāstri, on the Tibetan translations of two xylographs of the Narthang edition—one belonging to the Viśvabhāratī Library and the other belonging to the India Office Library, which was borrowed for my use by my revered Guru Pandit Vidhusekhar Sästri, Principal, Research Department, Visvabharati and on the codices of the readings of two manuscripts—one belonging to the Asiatic Society of Bengal, procured for my use and the other belonging to Prof. Tucci who brought it from Nepal and kindly lent it to V. Śāstrī for my use. The first manuscript which is marked A. by me, contains 197 folios with 7 lines on a page. It is written in Newari characters on Nepalese paper, white on one side and yellow on the other and is 11 by 5 inches in size. This manuscript has been copied under orders in 1907 for the Asiatic Society of Bengal. This is a modern Newari copy of the original manuscript in the Durbar Library of Nepal. The edition, published by Mm. Dr. H. P. Śāstrī, is representative of the text of the copied manuscript. The last verse (No. xxviii) in the present work, which is not found in the published text of Mm. Dr. H. P. Śāstri, is taken directly from the manuscript. The second one which is not a copy but seems to be an independent one, is marked N. in the present edition. This manuscript apparently belongs to that period of the manuscript of the Durbar Library. It has 125 folios with 5 lines in a page. This too is written in Newari characters. Neither of them contains any date nor any name of the copyist. Both the manuscripts are full of serious mistakes and it will not be out of place to mention here that without its Tibetan translation it would not have at all been possible to restore the text of the present edition properly, though in some cases I had to reject it in favour of the right reading.

^{1.} Beckh. p. 76, 1.

This work is called 'डाकार्णव' and its name in full is 'श्रीडाकार्णवमहायोगिनीतन्त्रराज्य'. The real form should be 'श्रीडाकार्णव-महायोगिनीतन्त्रराज' instead of 'श्रीडाकार्णवमहायोगिनीतन्त्रराज्य', as supported by the Tibetan transliteration and as we do not come across with such a form in other works of this type. The Tibetan version both in transliteration and translation calls it 'डाकार्णब-महायोगिनीतन्त्रराज' (da. karna ba. maha yo. gi. m. tantra radza.' in transliteration and 'mkah, gro, rgya, mtsho, rnal. hbyor, mahi, rgyud, kyi, rgyal, po, chen, po, in translation). Now let us explain the term 'डाकार्णव.' The word 'डाकार्णव' which is the combination of 'डाक' and 'अर्णव', means the ocean of wisdom' (ज्ञानार्णेव). In the colophon of the first chapter of the Dakarnava, it is written—'इति डाकार्णवे महायोगिनीतन्त्रराज्ये ज्ञाना-र्णवावतारः प्रथमपटळः', which is in English, 'The introduction to the ocean of wisdom (ज्ञानार्णेव) (has been described) in the first chapter (पटल) of the Dakarnava-Mahayogini-Tantra-rajya.' There is also another expression in the beginning of the first chapter which runs thus—'शृष्वन्तु ज्ञानसागरान्', which is in English, 'please hear the ocean of wisdom'. It is now quite clear from above that ज्ञानार्णव has been used instead of डाकार्णव and they carry the same meaning. For this reason, they are one and the same. There is also a work, called the Daka-Tantra, popularly known as Daker-vacan, which contains the wise and wholesome sayings and aphorisms regarding astrology, meteorology, medicine, agriculture and other subjects of great interest to domestic life. We find the worship of Dākini in Tantricism. Dākinī, who is one of the yogims, is represented as a goddess of wisdom. In the Tibetan language too she is mentioned as eye ses kyi mkhah hgro ma, i.e., the goddess of wisdom. Dākinī is the feminine form of the word 'dāka'. From all these evidences, it is now quite obvious that 'daka' means prajna or jňana (wisdom).

Let us now find out the source of the word 哥爾. This word does not occur in the Vedic speech, nor even in old classical

Sanskrit. For this reason this word arouses our suspicion as its root is unobtainable in genuine Sanskrit. Tib. 'gdag' to signify प्रश्न (wisdom) is the original word. I am strongly inclined to hold that डाक signifying प्रश्ना or श्रान (wisdom) comes from the Tibetan source.

We meet also with many Tibetan words in I A. and N I A. The following list of a few words of undoubted Tibetan origin, used in I A. and N I A. of different times will prove, to some extent, the influence of the Tibetans on the Aryan people in all the ages; but the influence of the Tibetans on the province of Bengal and its neighbourhood, seems to be very considerable, because in ancient times Eastern India was in close communication with Tibet. Hiuen Tsang who visited India in the seventh century A. D., remarked that the tribes living in the frontiers of Bengal and Assam, were akin to a Tibeto-Chinese people.

A List of Tibetan words in I A. and N IA.

(1) Vanga (Bengal)—This is without any doubt identical with the Tibetan word 'bans,' meaning 'marshy and moist'. Vanga (Bengal) was marshy and moist in the early period of Bengal history. In the Anguttara-nikāya we find the mention of 'Vanga' only once (I. 213) in the list of sixteen kingdoms; everywhere else, there is the mention of 'Vanga' in place of 'Vanga' (iv. 252, 256, 260). 'Vanga' is the literal pronunciation of the Tibetan word 'bans', though its real pronunciation is 'ban'. From 'ban' 'vanga' is easily obtainable.*

^{*} Vāṅgālā (Bengal is undoubtedly from 'Vaṅgālam' found in the Tirumalai Rock Inscription of Rajendra-Chola I. The first part of the word, 'Vaṅgālam' is from Tib. 'baṅs', 'marshy and moist', from which 'Vaṅga' itself was derived and the second part of the word, Dravidian 'ālam' is a verbal derivative from the root 'āl', meaning 'to possess', 'to use', etc. Therefore, 'Vaṅgālam' means the 'marshy and moist region.' Cf. Malayālam [Dravidian 'mala' 'a mountain'+y (inserted to prevent hiatus)+ālam] meaning the 'mountain region'. An inhabitant of Vāṅgālā is called Vāṅgālī (Vāṅgālā+ī)—cf. Nepālī, Vihārī etc.

- (2) Kalanka—meaning 'blame, spot, etc.' comes undoubtedly from Tib. 'klan. ka'. No genuine Aryan root for it is obtainable.
- (3) Jambu (the rose apple fruit)—This word does not occur in the Vedic language, and we first meet with it in Pāṇ. iv. 3. 165. It is evidently from Tib 'hdzam. bu'; this word is traceable in the Kuki language 'cambu'.
- (4) Khanā—is not the name of a particular woman. This word is the general name of learned men. Khanā is without any doubt from Tib. 'mkhan' with the addition of the feminine suffix. So 'Khanār-vacan' is not the wise sayings of a particular lady, but of learned men in general.
- (5) Canā, Conā or Cenā—which signifies urine, specially of the cattle, is from Tib. 'gein' meaning 'urine'.
- (6) Cho or Cho—which signifies 'a swoop' comes from Tib. 'mchu' meaning 'lips'.
- (7) Doma, Domba or Dombi—comes from Tib. 'drun ba' meaning 'wise'.

There are other words also which have been borrowed into I A. and N I A. from the Tibetan language. But for want of time and space I wish to stop here for the present and have a mind to write an elaborate paper on this very subject in near future.

The Dākārṇava is a Buddhist Tantra where a fine artistic method has been adopted in order to realise Śūnya (Void) through the medium of mystic names, forms, formulas and symbols. It is divided into fiftyone chapters called paṭalas (paṭala—pratala where tala seems to be from stara) and consists of Sanskrit ślokas intermingled with the Apabhraṃśa fragments in prose and verse. It is written in the Sangīti style as it begins with the usual formula—

एवं नया युतमेकास्मन् समये भगवान् मद्भावीरियर सर्वतथागतः शरकायवाक् चित्तयोगनीभगेषु क्रीडितवान्।

Being a Sangiti which means singing together, its Tibetan translation is included in the Kanjur collection and not in the Tanjur one in which the Tibetan translation of all other

Tantras are included. As it belongs to the Sangīti literature, its Apabhramśa fragments must be primarily regarded as songs. But we should not estimate their value by the same standard as is applicable in the case of poetical compositions. Some of them follow their metrical systems and I have mentioned in their proper places the names of metres after examining them very carefully; while others are connected with the conditions of their musical expressions and it is quite impossible to analyse them wholly by the recognized systems of prosody. They are self-regulated and follow the laws of their own which vary naturally according to emotional or melodious suggestion. The words and lines are sometimes elongated or crippled for the sake of tune and fall into apparently song rhythm.

In the first century A.D., under the reign of the Indo-Seythian king Kanishka, Buddhism was officially recognized to be divided into two sections—(1) Mahāyāna (the great vehicle) and (2) Hīnayāna (the little vehicle). The former in its later stage was split up into two sorts—(1) Pāramitānaya and (2) Mantranaya or Mantrayāna:—

महायानं च दिविधम् , पारिमतानयो मलनयर्थिति । तत्र यः पारिमतानयः मीतान्तिक-योगाचार-मध्यम् क्षिष्टात्या व्याच्यायते । मन्त्रनयन्त् योगाचार-मध्यमकिम्गत्या व्याच्यायत् ।—AS., p. 14.

Later on, Mantranaya or Mantrayāna was further divided and different offshoots came into existence and Vajrayāna is one of them. Our present work belongs to Vajrayāna which may be regarded as Buddhist Tantricism, based on the Buddhist philosophy, Yogācāra and Madhyamaka.

Vajrayāna is an admixture of Tantricism and Buddhism. In the Guhyasamāja, p. 154, Vajrayāna is defined as:—

> मोही हेवसाथा राग: सटा वजी रितः स्थिता। उपायक्तेन बहानां वज्रयानमिति स्मृतम्॥

When Tantricism penetrated into India, the Buddhists readily incorporated many ideas, doctrines and gods of this new religion in their own. They busied themselves with producing

a variety of literature on the Tantras and our present work is one of them.

2. The Teachings of the Dakarnava

The Dākārnava follows the doctrine of the Vajrayāna or the symbol of Śūnya (void) and Mantras, Yantras, Mudrās, Dhāraṇīs, Yoga and Samādhi have been described there as a means to attain happiness and prosperity in this world. The word Vajra occurs, times without number, in the present work. The word Śūnya also occurs frequently in the Dākārnāva wherein it is used in a particular sense to represent Vajra and not that which is conceived by the Mādhyamaka school and that is clearly defined below:—

न सन्नासन्न सदसन्न चाष्यमुभयात्मकम् । चतुष्कोटिविनिस्तेकः यून्यं माध्यमिका विद्:॥

-AS., p. 19.

चिनासितद्भयानुभयचतुष्कोटिविनिर्मृकः युन्यरूपम् ॥

-Sarvadarśanasamgraha, p. 23.

The reason, why Sunyatā is called Vajra, is given below:—

हर्दं सारमसीशीर्थमच्छेयाभेयलचनम् । घटाहि चिनाशि च युग्यता वजमुचति ॥

-AS., p. 23.

"First, the knowledge of Śūnyatā which leads to nirvāṇa and a diamond are both very precious; secondly, both of them are abhedya, 'adamant', in the sense that they are so hard, strong and firm that one can hardly penetrate them. It may also be noted that 'abhedya' is a synonym for a diamond."—The Vajrayāṇa by Vidhuśekhar Bhattacharya in the Modern Review, Oct., 1930, P. 395.

The aim of the Dakarnava is illustrated by the following verse:—

केवल सहजसहाउ रि दिसइ नमह सुरासुर तिष्यय नाइइ। इन्दिय लोघ या जानइ कोई परम महासुह पूजह गाइइ॥ सम्भ कम्म जिम भावह इड भव निव्वाय न दिसद कोइ। माइमोहद चच्छिस नाइ सत्तरयान ज नासइ कोइ॥

-XXVIII.

"O, only the Sahajiyā doctrine (सहजसहाउ=सहजस्त्रभाव) is being instructed. Bow down to the lord of gods, demons and all the three worlds. The organs of senses do not know where he (the lord) is. Adore the highest Bliss with gāthās and all kinds of action become real. Nowhere Saṃsāra and Nirvāṇa are seen. Owing to ignorance of illusion you are in the navel. Who can now destroy the Sattvayāna?"

Really speaking, there is no difference between the Vajra-yāna and the Sahajayāna. The philosophy of the Vajrayāna centres round that of the Sahajayāna and Vajra and Sahaja are one and the same. The following is the reason as to why Vajra is called Sahaja (born or produced together). Every one on earth is entitled to attain Vajradharahood and he possesses the right of attaining it from his very birth. There is no remissness which can stand on the way of attaining it:—

भनेन सर्वेतुस्त्वं सर्वसीरित्वमेव च। सर्वेयज्ञधरत्वस्र सिध्यमीहैव जन्मनि॥

-Vajradākatantra.

The Dākārṇava begins with an invocation to all Vīras, i. e., the Sādhakas who attain Siddhi 'success' after sticking to the Vāmācāra and Vīreśvarīs, i. e., the great female devotees who attain Siddhi according to the system of the Vāmācāra:—

ॐ नम: सर्ववीरवीरेश्वरीस्थः।

This shows that the present work follows the Vāmācāra system of Tantricism which is the basic principle of the Sahajiyā culture.

The Dākārņava is a very interesting work, giving in a nutshell many leading doctrines and rites of the Vajrayāna, which throw immense light on this obscure religion.

As time went on, the literature of the Vajrayana, being written in the mystic language (sandhābhāsā), began to be misunderstood. This misconception gave rise to awful degeneration. Lalanā, Rasanā and Avadhūti, meaning really the three principal arteries (nādis), such as īdā, pingalā and susumnā, were taken as women in the ordinary sense. Vaira, Linga, Padma, Mudrā etc., instead of being used in a refined sense, have been used in a gross one. There are many other mystic terms in the Vajrayāna which require a scientific treatment demanding some sort of technical study to understand them clearly. But for our present purpose, it is sufficiently plain so as to convince us of the fact that these terms have not yet been thoroughly understood in their proper Many of the current interpretations and criticisms are irrelevant and should be rejected. The whole subject of the Vajrayana should, therefore, be studied anew, on a critical, scientific and comparative basis, if its real significance should be understood and any profitable use made of it. The same thing happens also in the Dākārņava. The doctrine of the Sahajayāna (Sahaja) and karuņā (compassion) have been taken in the ordinary sense of women and Sādhaka is instructed to have conjugal union with them just like with women. The terms like vajra, padma, hrdaya, mudrā and the like, losing their meanings on their face, convey other senses quite different from the original.

The doctrine of the Dākārṇava is based on the Yogācāra system of Buddhist metaphysics where Citta (Mind) holds a very exalted position. It is all in all there. The same idea finds expression in the Dākārṇava where the metaphysical Citta is deified and invoked to enlighten all beings and to deliver them from Māyā—

र नोष्ट करह चित्त जिननाष्ट्र सत्त्रभाज जतार्ह नाष्ट्रभर ॥

Mind is at the root of all happiness and miseries. There is an oft-quoted maxim, 'mana eva manusyānām kāranam bandhamoksayoh', which is true to a word. A purified mind directs one, towards the path of salvation, while a polluted mind leads one to destruction and this is why Buddha has laid a special stress on the purification of mind (citta-sodhana) in his dialogues. phenomenal world grows itself from Citta and hence happiness or miseries which one enjoys or undergoes depends or depend on the purity or impurity of mind. Mind becomes dull and inactive by mundane desires and attachments (kāmanā or vāsanā) and is' subject to bondage. When kāmanās, both internal and external, are relinquished, the flow of the mind is virtually stopped and the goal is easily attained. Kāmanā or Kāma is Māra and Māra is Mrtvu (death or destruction). Kāma is called Māra, because it is the root of all miseries and sufferings. When Siddhartha, a Royal prince, 2500 years ago, could conquer Māra (i.e., Kāma, 'lust'), the Highest Wisdom shone of its own accord and he became Buddha. He is also called Mārajit or Mrtyunjaya (conqueror of The tendency of Kāmanā or Vāsanā should be annihilated: by the development of real knowledge as salvation is never attained. without the cessation of the work of Vāsanā. Thus the practice: of controlling Vāsanā and mind should go hand in hand with the development of real knowledge and they will remove all obstacles? barring the path to salvation. When Vāsanā is destroyed, the mind will be full of boundless compassion (Karuna) and sympathy. The development of Bodhi (Supreme Knowledge) which is the most important factor for annihilating Kāma or Vāsanā, has been fully and emphatically discussed in the Dākārnava where Bodhi is deified and the Sadhaka is instructed to set his mind on it. One obtains Nirvana (salvation), and freedom from constant sufferings and the continuous flow of births and rebirths by dint of the development of Bodhi:-

> स्य स्य बोडि हो पपञ्चनकी ब कमना स्वार्थ विश्व हुन ।

And also,

धकाधम्यः जदः षत्यगिषो तादः तु बन्धसि बीहि मातु । सिक्वं सुरासुरं सिष्टः हेषी तुष्टदः षावदगदः निजास् ॥

The Mahāyānists do not aspire for their own salvation,; but they try their level best for the deliverance of their fellow creatures who always undergo manifold sufferings. In the Kāraṇḍavyūha we find that Avalokiteśvara, out of compassion, did not want to obtain Nirvāṇa (salvation) though he was fully entitled to attain it, unless all the creatures of the world acquired the Bodhi knowledge and attained Nirvāṇa.

This very ideal has been forcibly advocated in the Dākārnava:—

> मायिसहावद अक्कसि तुमा तिहुभय सम्र उतारम जिमा ॥

The Dākārṇava deals with the worship of Vajra, representing Sūnya and it is also identical with Dharma and Mahāsukha:—

इहइ च भाव प्रभाव च रग्ग विरग्ग संचाठड पीवण रजा। सज्जितिषी पाषी धन्मु च रजाह रजाह बजा विणिधन्म परीजी।

And also,

८ 🖟 🚈 🔭 🐰 🦎 🐧 रम रम.परम् महासुद्धः वज्जुः। 🤈

Vajra with its three darts (trisūcikam bhāvayed vajram—Dākārnava, Paṭala xii) represents collectively the Buddhist Triratna (the three jewels)—Buddha, Dharma and Sangha (Buddha, the Law and the Community). Sūnya, Vijnāna and Mahāsukha—these three have been admitted in the Sūnyavāda doctrine of the Vajrayāna. Sūnya, with these three, is called Vajra by the Vajrayānists. According to the Buddhist Tantricism Sūnya, Vijnāna and Mahāsukha are the constituent parts of Nirvāna.

When a Bodhisattva attains Nirvāṇa, his mind is overflooded with the greatest pleasure. The Mahāsukhavādins are of opinion that this Śūnya is Nairātmadevī (Goddess of soullessness), and just after obtaining Nirvāṇa, the Bodhi mind merges into Śūnya and with the embrace of Nairātmadevī, it enjoys Mahāsukha. The character of Mahāsukha, conceived in later times, is the nature of bliss arising out of conjugal union. This conception of Mahāsukha gave rise to the culture of love as well as the ideal of Parakīyā in the doctrine of Sahajiyā.

The Sādhaka, being free from all false notions and with a mind completely pure, can easily attain Siddhi by the proper coordination of prajñā (wisdom) and upāya (means). Prajñā is Śūnyatā, devoid of all prapaūca and upāya is karuṇā (compassion) (AS., p. 2). Śūnyatā is again identical with Karuṇā (compassion). Śūnyatā is infinite and so also is Karuṇā. The combination of prajñā and upāya leads one to the stage of Mahāsukha, representing Vajra, gradually leading through the four kinds of ānandas, such as ānanda, paramānanda, sahajānanda and viramānanda:—

प्रजीपायः सिम्मण कर्मा ।

The cruel rites of the Tantras, such as māraṇa (destruction of enemies), ākarṣaṇa (attracting) etc., though not mentioned to-gether, appear in the Dākārṇava and Mantras have been prescribed to attain the desired Siddhi.

The ideas of pancatattva or pancamakāras, such as madya (wine), māmsa (meat), matsya (fish), mudrā (parched grain) and maithuna (sexual copulation), cakras, nerves etc., have been fully discussed in the Dākārṇava and they manifest peculiar mysticism which is the common property of Hindu, Buddhist and Vaiṣṇava Tantricism.

The Dakarnava, being a Tantra, is essentially the Mantra-sastra. Mantras are the verbal expression of the idea of God! They are composed of letters—both vowels and consonants. There are many bijas and mantras which do not convey any mean.

ing on their face according to the ordinary use of the language. But the initiate knows well their meaning and the gods whom they represent through the proper guidance and instruction of the preceptor (Guru). It would be enough to note here that mantres are prescribed for spiritual advancement, accompanied by meditation upon the divinities.

The Dākārṇava also deals with Yantra. Yantra, in its literal sense, means any instrument for restraining or fastening. In Tantric ceremonials it is that with the help of which the mind of the Sādhaka is concentrated and fastened to the object of worship. Gods and goddesses are sometimes worshipped in Yantra as well. It is a diagram depicted or engraved on metal, paper or other substances and is worshipped in the same way as an image. Different Yantras are prescribed for different worships and consequently they are of different designs according to the different objects of worship. The subject is strictly technical and most important for the purpose of comprehending the applicability of some of the features of the Tantras and Mantras. But I cannot do full justice to it for want of space and time as there are many other subjects of equal worth to be discussed here.

The Guru (the preceptor) plays a very prominent part in the Dākārņava as in other Tantras. He is the religious teacher whose direction is there held as the best guide for spiritual advancement (jñeyaṃ gurumukhāt sarvam—Dākārṇava, Paṭala, III). As it deals with the Sahajiyā doctrine which is of mystic nature, one cannot dive into it without the proper guidance of one who has got a full command over the subject.

Regarding the treatment of the subject in the Dākārṇava, it may be said that in advocating arguments, lots of similes, examples and references have been put forward, but the defect lies in the fact that the subject-matter has not been treated well in a systematic way. In spite of this defect the defence for the Vajrayāna or the Sahajayāna doctrines of ethics and metaphysics is very lucid, strong and impressive.

The central idea of the Dakarnava agrees with that of many other works on the same subject, such as, the Sadhanamala, 'Advayayajrasamgraha, Prajhopāyaviniseayasiddhi, Jñānasiddhi, Guhyasamājatantra, Āscaryacaryācaya, Dohākosa and other Sahajiyā literatures. The predominance of mind over all, utility to please it by all means, the wonderful success (siddhi) owing to the proper co-ordination of Prajina and Upaya, high honour and unique position attributed to the Guru who reveals the meaning of the esoteric doctrine and whose qualifications are identical with those of Divinity itself, the efficaciousness of Mantras and Yantras. all ordinary activities expressed in the mystic language, absence of the objective world, conception of Mahāsukha which is symbolically expressed as the union of Vajra (the thunderbolt) and padma (the lotus), the superiority of man; to God—all these are the common characteristics to all the works mentioned above.

3. DATE

It is not possible to ascribe a definite date to the Dākārṇava, for there are very scanty materials available to us for the purpose of fixing the date. We do not find the mention of the name or names of any author or authors either in the colophons, or in the body of the book, with the help of which, we can ascertain its date. Nevertheless, what can help us a little in this direction, is the language and palaeography. Let us now take up these two data one by one and see what we can do with their help.

As regards the language, it shows imperfect acquaintance with the Apabhramśa language. It is in a moribund form of Apabhramśa. A comparison of the Apabhramśa of the Dākārṇava with that of the Dohā-koṣa shows that the former cannot be earlier than the latter whose date is the 12th century A. D.

Let us now judge it from the palaeographic stand-point. The photographs of some of the pages of the original manuscript in the Durbar Library of Nepal have been published by Mm. Dr.

- H. P. Śastrī in his Bauddha-gan-o-dohā. The marginal note in the Tibetan language found in the manuscript of Durbar Library shows that it was probably one of those manuscripts which were used by the translators at the time of the Tibetan translation. The original manuscript is written in Newari characters. The Nepali or colloquially the Newari character possesses some of the characters common to the Northern Indian alphabets. With the help of Bühler's Indische Palacographic, Tafel, vi, we have been able to find out similarities between some of the alphabets of the Dākārnava and those of North Indian manuscripts.
  - a—This letter is similar to that of Cambridge Ms. No. 1691, dated 1179 A. D.—Col. xi. 1.; cf. avahagaha—the photo of fol. 2^a—second half, L. 12.; pahian—the photo of fol. 2^b—second half, L. 8.
  - **AT**—It is also similar to that of Cambridge Ms. No. 1691—Col. xi. 2., cf. eāru—the photo of fol. 3a—first half, L. 7.
  - It is similar to that of British Museum Ms. No. 1439, dated 1286 A. D.—Col. xii. 3., cf. iam—the photo of fol. 2^b—second half, L. 9.: thii—the photo of fol. 2^b—second half, L. 12.
  - Ms. No. 1699, dated 1198 A. D.—Col. X. H. **\mathbf{q}**, even in the beginning of the 12th century A. D. was not open at the top. cf. eam—the photo of fol. 3"—first half, L. 7., ekādaśa—the photo of fol. 20°—first half.
  - **雨**—It is similar to that of Cambridge Ms. No. 1691, dated 1176 A. D.—Col. xi 14., cf. kamma—the photo of fol. 3^a—second half, L. 7.
  - This letter is similar to that of Cambridge Ms. No. 1691, dated 1179 Λ. D.—Col. xi. 17., cf. yogini—the photo of fol. 3^b—first half, L. 5., gahaïo—the photo of fol. 3^a—second half, L. 6.

- ¬It is similar to that of British Museum Ms. No. 1439, dated 1286 Λ. D.—Col, xii. 21., ef. chatthaï—the photo of fol. 3^a—second half. L. 3.
- —This letter is similar to that of Cambridge Ms. No. 1691, —Col. xi. 29., cf. Vairoyano—the photo of fol. 3^b—second half, L 8., jana—the photo of fol. 3^a—second half, L 2.
- ¬The Third Similar to that of British Museum Ms. No. 1439, dated, 1286 A. D.—Col. xii. 30., cf. tihuvana—the photo of fol. 3^a—secend half, L. 2., tāi—the photo of fol. 2^a—second half, L. 12.
- **7**—It is similar to that of Cambridge Ms. No. 866, dated 1008 A. D.—Col. xiii. 32., cf. danta—the photo of fol. 3^a—first half, L. 4, deva—the photo of fol. 3^a—first half, L. 7.
- **a**—This letter is similar to that of Cambridge Ms. No. 1691, dated 1179 A. D.—col. XI. 34., cf. ajāna—the photo of fol. 3^a—second half, L. 5., āsanu—the photo of fol. 3^b—second half, L. 5.
- **π**—It is similar to that of Cambridge Ms. No. 1691, —col. XI. 38., cf. nābhi—the photo of fol. 2^b—second half, L. 8., bhinni—the photo of fol. 2^b—second half, L. 9.
- This letter is similar to that of British Museum Ms. No. 1439, dated 1286 A. D.—col. XII. 47., cf. sahāva—the photo of fol. 3^a—second half, L. 7., suhāsuha—the photo of fol. 2^a—second half, L. 12.

From the above identification of letters, it is now quite evident that the manuscript of the $\bar{\text{Pakarnava}}$, in the Durbar Library of Nepal, belongs to the 13th century A. D.

Our present work may very well be placed in the 13th century A. D.

4. LANGUAGE

The language of the present work is an artificial one based on the Sauraseni Apabhramsa and it was evolved in the early NIA. period as a direct result of the literary influence of the Saurasent Apabhramśa. It was also influenced by Sanskrit and the literary Prakrits of the second MIA, period. It has NIA forms with single consonant side by side with M I A, forms, and, there we have specially many Bengali words and expressions: e.g., tumi, lat, chay, yemanta, kāj, pāi, pūv, ke, juvanisayala, mantasayala, etc. The grammar determines the character of a speech and here the grammar is largely based on Sauraseni Prakrit and Saurasent Apabhramśa, as its '-u' nominatives, its '-aha' genitives, and its other agreements in forms with the Saurasem Apabhramsa sufficiently indicate. Similarly the pronominal forms like 'jo' 'so' 'ko'= old Bengali, 'je', 'se', 'ke'; and the pronominal adverbs 'jima', 'tima', are also found in the present work. The language of the present work may be well compared with that of the 'Prithrājā-Rāsu' which is, of course, written in the old Hindi in respect of their being overwhelmingly influenced by Sauraseni Apabhramśa forms and the genuine NIA, character is also very conspicuous there.

The language of the present work seems to be based on East Bengal dialect. The pronunciation of some of the letters, belongs rather to East Bengal than to West Bengal: e. g., the pronunciation of इ as र and consequently the pronunciation of र as इ, are found particularly in East Bengal dialect and the same thing has also happened in the present work: e. g., सजर=सजइ, पिडअर=परिकर. The deaspiration of some aspirated words and consequently the aspiration of deaspirated words show East Bengal tendency: e. g., मोअ—मोह; बोअन—बोहन—बोधन; पउ—पहु—प्रभु, etc.; मित्रि—बिन्न—द्वि; पहु—पउ—पद; मीओ—बीज, etc.

The manuscript of the Dākārṇava was written in Nepal where the scribes were, perhaps, more acquainted with the standard Saurasenī Apabhraṃśa than with Bengali. For this reason, it seems to me that the language of the present work is much more influenced by the Śauraseni Apabhraṃśa than by Bengali, though it was composed in Bengal proper.

5. Grammar as construed from the Apabhramsa fragments of the Dakarnava

I PHONOLOGY

(A) VOWELS

- § 1. Vowels:—The Apbh. like the literary Prakrits possesses all the Sanskrit vowels, save and except r, lr, ai and au. In the present text we find some words in ai as in vairoyaṇa (vairocana), tailoa (trailokya), vīraddaitae (vīrādvaite). We do not come across any word in au in our work.
- § 2. r itself is represented by a, i, u, e, ar.

r-a

gahaïo (grhita), chettaa (chettrka), bhadaa (bhrtaka).

r-i

ditta (dṛṣṭa), vinda (vṛnda), tiija (tṛtīya). dissaï (dṛṣyate), kia (kṛta).

ŗ—u

suņu (śṛṇu).

r = e

heya (hṛdaya), paketa (prakṛti).

r-ar

marau (mrtyu).

§ 3. ai is either weakened to e or resolved into i.

addete (advaite).

ai-i

tiloa (trailokya), tihāka (traidhātuka).

- § 4. (a) All vowels, except r, ai and au generally remain unaltered. But sometimes there is shortening or weakening with or without the loss of the quantity of the syllable.
  - aggi (agra), bhanti (bhrānti), maha (mahā), disa (daśa), kana (koṇa), isāna(iśana), juna (yoni), dia (deya), kajja (kāya), saṃsara (saṃsāra), sesa (śīrṣa), dhāa (dhātu), yiālu (yetāla).
  - (b) Sometimes there is the opposite tendency of lengthening the vowel, even at the cost of quantity.
    - bhāini (bhagini), mài (mayi), dveya (dvaya), jāla (jala), guṇā (guṇa), mānu (manaḥ).
- § 5. The ā of feminines is sometimes shortened, though in some cases the shortening might be due to metre.
  - māya (māyā), daṭṭha (daṃṣṭrā), reha (rekhā), pūa (pūjā), majja (majjā), soa (śobhā).
- § 6. The i of feminines is sometimes shortened also, though in some cases the shortening might be due to metre.
  - dāini (dākini), juini (yogini), caāli (caṇḍāli), avadhūi (avadhūti).
- § 7. Initial a, ā and u are in some cases dropped.
  - nudihi (anudivasam), nattha (anartha), nāhao (anāhata) jānaü (ajňāna), nanda (ānanda), sana (āsana), bharaṇa (ābharaṇa), roa (uraga), pāi (upāya).
- § 8. 'ya'-śruti:—This is not a peculiarity of any Prākrit or the Apabhramśa. This is due to the fact that 'ya', the real pronunciation of which is a compound sound of 'i' and 'a', is

pronounced as 'a' since long, and 'ya' is inserted to prevent the hiatus caused by the vocalization of consonants. Thus both the purposes, such as (1) the pronunciation of 'a' due to the vocalization of consonants and (2) the prevention of the hiatus, are served by its introduction. This phenomenon is very common in the Bengali language; cf. Bengali kuyā (—kūpaka), moyā (—modaka), etc.

sayala (sakala), rayai (ravi), tihuyaṇa (tribhuvana), bhuyana (bhuvana), vairoyaṇo (vairocana).

§9. 'va'-śruti:—The real pronunciation of 'va' is a compound sound of 'u' and 'a'. But sometimes it is pronounced as 'a' (cf. jiva is pronounced as 'jia'; divasa is pronounced as 'diaha' and so on); 'va' is also inserted to prevent the hiatus caused by the vocalization of consonants. Thus both the purposes, such as (1) the pronunciation of 'a' due to the vocalization of consonants and (2) the prevention of the hiatus, are served by the introduction of 'va'.

biva (bija), juviņi (yogini), pava (pada), jova (yoga).

Both ya and va are pronounced as a, for this reason the introduction of both ya and va is found in the same word and this insertion is, of course, due to the vocalization of consonants. Thus:

rājā—rāyā or lāvā ; pada—paya or pava.

(B) CONSONANTS

The language of the Dākārņava shows a very varying form of the Sanskrit consonants and generally agrees with the Prākrits.

- §10. Initially all single consonants remain unaltered, with the exception of 'ya' and rarely others as in bhahma (brahma), bhinni (binni—dvi).
- §11. Vocalization of consonants:—

  ka—loa (loka), viasia (vikasita), saala (sakala), utāraa
  (uttāraka).

ga-joi (yogi).

ja—bhua (bhuja), bia (bija).

ta—ārāhia (ārādhita), dhāu (dhātu), mohia (mohita), mudia (mudita), viasia (vikasita), bhania (bhanita), gunia (guṇita).

da – āi (ādi), khea (kheda), satthānāi (saṃsthānādi).

pa and ba—sarūa (svarūpa), pāu (pāpa), rūi (rūpa).

ya-māi (māyā).

ra- heuka (heruka), anuttao (anuttara), sariu (śarīra).

la-karāini (karālini), piggaa (pingala).

va—tihuaṇa (tribhu**v**ana), bhāa (bhāva), sahāa (svabhāva), dia (deva), païttu (pa**vit**ra).

§12. Softening of consonants:—

ța to da-maŭda (makuța).

ta to da—bhadaa (bhṛtaka), vāda (vāta).

pa to ba—sarūba (svarūpa), rūba (rūpa).

§13. The aspirates of all classes, except the palatals, when alone, are generally reduced to 'ha'.

kha—mahāsuha (mahāsukha), muha (mukha), nihi (nikhila).

tha—pahia (pathita).

tha-nāha-(nātha).

dha—ārāhia (ārādhita), bohi (bodhi), samāhi (samādhi), viviha (vividha), bohaṇa (bodhana), ṇihi (nidhi).

bha—tihuaṇa (tribhuvana), paḍihāsa (pratibhāsa), sahāa (svabhāva), sohana (sobhana), hāu (bhāva).

- §14. There is only one example of the change of 'ka' to 'ca' in the Dākārnava:—sūcara (śūkara).
- §15. na is sometimes retained as in Ardha-Māgadhī and sometimes it becomes na.

- nāha (nātha), tihuyana or tihuvaņa (tribhuvana), vairoyaņa (vairocana), sohaņa (śobhana), puṇa (punar), jāna (jñāna), ṇihi (nidhi), nāi (nāḍi) puno (punar).
- §16. ņa is sometimes retained and sometimes changes into nakāraņa or kārana, guņa, pamāṇa.
- §17. ya changes into ja. In the Bengali language ya is pronounced as ja. The same practice is observed by Uriyā and in most cases by Hindī and Punjābī.
  - bhaja (bhaya), pameja (prameya), jahaa (yathā), tiija (tṛtīya), joga (yoga), jutta (yukta), indijaïu (indriyaka), visaja (viṣaya), junni (yoginī), jama (yaṃa).
- \$18. (a) Skt. ma changes into nasalised va (va") in the first instance, then into va and finally there is syncope of va.
  - panacaŭ (paĥcama), nitta (nimitta), pahia (prathama), gaïao (gamitaka), gāi (gamya), não (nāma).
  - (b) On the contrary, Skt. va sometimes changes into ma, jimma or jima (yat+iya), tima (tad+iya), jihmā (jihyā).
- §19. (a) śa is retained—deśa, viśesa (viśeṣa).
  - śa changes into sa—suņu (śṛṇu), sāsu (śvāsa), pāsa (pārśva), suala (śukla), sesa (śīrṣa), sattu (śatru), sūna (śūnya), sira (śira), sukka (śukra).

śa changes into ṣa—saṣī (śaśi).

śa becomes ha—nāha (nāśa).

(b) sa is retained—satta (sattva), sahāva (svabhāva), salla (sakala), sarūa (svarūpa).

sa becomes şa—şaha (saha).

sa changes into ea—cahāi (svabhāva).

(c) şa is retained—kaşana (karşana).'
şa becomes sa—viśesa (viśeṣa), usia (bhūṣita), sa (ṣaṭ).
şa changes into cha—chaṭṭḥa (ṣaṣṭha), chaya (—cha+ka).
syncope of ṣa—bianu (bhīṣana).

(C) COMPOUND CONSONANTS

- \$20. In the Dākārṇava compound consonants are treated variously and agree in a general way with the Prākrits.
  - (a) At the beginning of a word compound consonants drop the latter one, having ya, ra and va in the second place.
    - ya—dheya (dhyeya), dhāanu (dhyāni), vāpai (vyāpnoti).
    - ra—papañeu (prapañea), ghāna (ghrāna), bamma (brahma).
    - va—sahāa (svabhāva), sarūa (svarūpa), sara (svara), sasaū (śvāsa), jalaïta (jvalita).

In some cases Syarabhakti takes place.

javara (jvara)

- (b) Compound consonants, noninitially, are assimilated. The assimilation is of two kinds—(1) Progressive assimilation; (2) Regressive assimilation.
- (1) Progressive assimilation:
  - vagga (varga), caŭttha (caturtha), savva (sarva), jutta (yukta), kamma (karma), kanna (karṇa), sadda (śabda), jamma (janma), canda (candra), pamma (padma), cinna (cihna).
- (2) Regressive assimilation :—
  sunna (śūnya), aggi (agni), agga (agra), kumma (kumbha),
  cakka (cakra), vajja (vajra).
- (c) Separated by Svarabhakti :—
  suala (śukla), visamita (vismita), usahāma (uṣma), praeta
  (preta), laana (lagna), dasara (dasra).
- (d) In the Dākārṇava we find many examples of varṇopajana or addition of a letter or letters.
  - mahantu (mantra), boihi (bodhi), saaütta (sattva), viinathaïo (vinaṣtaka), saṃkiiataa (saṃketaka), aarudhoanu (avarodhana).

- (e) Special compound consonants are specially treated.
- jña becomes ja—jāna (jñāna).
   ma—ninnāo (nirjñata).
- (2) ksa becomes kka—mokka (moksa).

kkha—akkharu (akṣara), akkhaju (akṣaya), cakkhu (cakṣu).

kha—khudda (kṣudra), khahantaï (kṣayati), ukhita (utkṣipta), bhakhaïa (bhakṣita).

ja—jārahi (kṣārayasi), jārūoa (kṣārita). ha—pahaa (pakṣaka).

- (3) dhya becomes jja—majja (madhya).
- (4) ddha ··· jja—sijja (siddha).
- (5) śma ··· ma—masānu (śmaśāna).
- §21. Sporadic double consonants—The language of Pākārṇava shows double consonants, though there were none in the original. In many cases they are due to analogy, in others, due to metre.
  - salla (sakala)—the loss of a in saala—sakala, has caused the doubling of la in compensation.
  - kajja (kāya)—the shortening of ā requires the doubling in compensation.
  - vissaü (viṣaya)—on the analogy of vissaya where ssa is legitimate.
  - junni (yogini)—the loss of i has caused the doubling.
  - akkasu (ākāśa)—the shortening of ā requires the doubling of ka in compensation.
  - pavissa (praviša)—the doubling is metri causa.
  - binni (dvi)—on the analogy of tinni (trini) where the doubling is legitimate.
  - puṇṇa (punar)—on the analogy of puṇṇa where ṇṇa is legitimate.

ikka (eka)—the weakening of e necessitates the doubling of kka.

nassa (nāśa)—the shortening of ā has caused the doubling of ssa.

rajja (rāja)—doubling due to the loss of ā in rāja.

ragga (rāga)—the shortening of ā has caused the doubling of gga.

laggai (lagati)—where perhaps the doubling consonant is due to the change of conjugation, lag being regarded as of the 9th class.

§22. In one case only the compound consonant is simplified and the preceding syllable gets an anusvāra as a compensation.

sambha (sarva).

II. MORPHOLOGY

(A) INFLECTION

§23.—a bases of Masculine and Neuter genders.

Nom.	Singular	Plural
Masc.	bhāva, sahāva, ragga, viragga, vairoyaṇo, dhammu, bhua, janu, loa, bheu, bāla, vajjadharu, naru, buddha.	•
Neut.	citta, cakku, dukkha, rūa, bio, tattu.	akkharaï.
Acc.		
Masc.	sahāā, sara, papaūcu, moha, bhāi, pammattha, loa, pammu.	
Neut.	jāna, maraņa.	
Inst.		
	sahāvaï, bohicittahaï, sarūbaï, punnaï. sarūiņa, mohaï, visaï.	pra āņ aï.

Singular

Plural

Abl. randa, majjā.

Gen. māggaha, puraha, vaggaha, vaggasa, dantaha, sūnaha, vajjaha, heyaha, biosa, vaggassa, matthassa, jānaha, guṇaha, sattahu, virahu, loaha, kājaha, saṃsāraha. loana.

Loc. mathaï, kannaï, kuṇḍaï, muḍaï, maṇḍaï, pamme, majji, anṭhe.

Voc. citta, vajadharu.

§24.—i bases Masculine are not very numerous in the language of the Dakärnava.

Nom. manaü

Inst. vihinā

Loc. samāhia,

\$25.—u bases are not also numerous.

Nom. dhau, hetaŭ, paŭ, pasu

dhātaha, guravo

Acc. saffu

Inst. bhihinā

Voc. pabhu

326. There are no - r bases in the language of the Dākārṇava.

There are only two examples of —r bases which are of course treated as—a or—u bases.

Nom. üsaüu, haddaü.

327.—ā bases feminine.

Nom. sajjaa.

Acc, karuņā.

Inst. gāhai.

Abl. māiaï.

Gen. dharaï, sahadhanāi.

Singular

Plural

§ 28.—i or—i bases feminine. These have merged into each other so completely that except in some rare cases, no distinctive characteristic of—i bases is left behind

Nom. uatti, ḍāini, nāi, sijjaü, caāli, juini, boi.

Acc. juani, uti, bohi.

Gen. bhanati, gahaïa, nāhii, ḍāinīa, boihi.

Loc. bohi.

Voc. bhāini, caṇḍāvaï.

§ 29. The consonantal bases have lost their characteristics and vowel bases are formed in their stead either by the addition of 'a' to the consonant or by dropping it.

Nom. janaï, jagu

Acc. kamma.

Abl. manā

Gen. nabhaha, kamaï, sirayi, jaganu bammaha, sirasa, maṇaha, kamaha.

Loc. kamme, jagaï, siraï, sirasi.

(B) Pronominal Inflection

§ 30. First person.

		Singular	Plural	
	Gen.	mahu		
	Loc.	m āi , maï		
§ 31.	Second person.			
	Nom.	tumma, tumi, tu, tummi, t	SO.	
	Gen.	tummihu		
§ 32.	The base jo, S	jo, Sanskrit yad.		
	Nom.	jo, ji		
	Inst.	ji, jina		
§ 33.	33. Demonstrative tad.			
	Nom.	so, sa, tā		
	Gen.	tasu, tassa		
§ 34.	4. Sanskrit kim.			
	Nom.	ko, ke		
	Inst.	ke		
§ 35.	Sanskrit idam.			
	Acc.	i		
	Gen.	assa		
§ 36. Sanskrit adas in Neuter-		in Neuter.		
	Nom.	aha		
§ 37.	Sanskrit sarva	l		
11.	Nom.	sabhu, sabbha		
	Gen.	savaha, sabbhahu, sabbhaha, savvahu		

- § 38. Pronominal adverbs. jimma, jima, tima, jemanta.
- § 39. Numerals.
  - (a) cardinal. akku, ikku, vikka, eku. dvi, bhinni, bhi, dvaï. ti, tinni. ca, cauraï, caü. pañca. chaya, cha, sa. satta. attha. nava. daśa, disa, dvadisa, dvaadassa. dasatea. caŭdasa, caŭddasa. tayaïsaï (trayastrimśat). sata. saasa (sahaśra).
  - (b) Ordinal.

    pahiam, pahaïya.

    vinni, bhinni, bhini:

    tiija, tinni, tiṇṇo, tinna.

    caŭttha, caŭ.

    panacaŭ, panacama.

    aṭthae. dasosa (ṣoḍaśa).
  - (c) Adjectival. dveya.
  - (d) Adverbial. ikallu, bhinni,

III. Conjugation

§ 40. Present Tense.

Singular

Plural

- 2nd. acchasi, bandhasi, jāi (yāsi), nibohaï, jārahi, parahu, acchaï.
- 3rd. calaï, gahantaï, bhāi, haï, jalati, jūi (jānāti), ṭhāi, marui, janaï, vāpaï, laghaï, laggaï, hūi, bhu, saṇaṭhaï, nāsaï, uārui, pumadi, ho (bhavati), uddaï, uṭhati, pāi, bhanti
- § 41. Imperative.
  - 2nd. hara, rama, utārahu, suņu, saro, karahu, viharahu, ramahu, rajjahu, pameju, karo, dharu, chadahi, pavissa.
  - 3rd. laggaŭ, uthao, jārūo, hao.
- § 42. Future.
  - 2nd. pābuhu.
- § 43. Causative.
  - (a) Present Tense.
  - 3rd. upattaï, tarahabaï.
    - (b) Imperative.
  - 2nd. rāmaya.
- § 44. Passive voice.
  - (a) Present tense.
  - 3rd. disaï, dissaï, dahaï, bhajjaï, dijao, kkappaï, dissa.

Singular Plural

- (b) Imperative.
- 3rd. dikkhadaü
- §45. Denominative. ānandaï, rayarayaï.
- §46. Present Participle.

  kamanta, maranta, pahanta, sijjantu.
- §47. Past Participle. ārāhia, ūsia, jutta, jahaleo.
- §48. Gerund. laï, pahigahiaï, gahuao, gahaï.
- §49. Potential Participle.
  upasamaharaŭi, bhaṇiabbhaṃ, nimanta.

IV. Number

- §49. Generally the plural is expressed by the singular in the Dākārṇava as in the old Bengali. Thus:
  - kamma, visaja, indiya, randa-
- \$50. But specific plurality is expressed or implied in the following ways:—
  - (a) By composition with the collective words, such as, sarva, sakala—all, jana—men, jāla—net and vinda—heap.

    Thus:
    - loa-sabbha, tihuyaṇa-sabbha, manto-sayala, juvani-sayala, juvamni-jana, juini-jālu, juvana-vinda.
  - (b) By the use of specific numerals. Thus: caü-paï, paa-caüaddasa.

7. Prosody

As regards prosody it is useless to say that no rules are in full existence in the Apabhramsa verses of the Dākārṇava. The prosodic range of the verses of the present work, the arrangement of their numbers, their metrical systems—all are intimately connected with the conditions of their musical expression. For this reason, the Sūtras of the Prākṛta-Paingala and the Chando-

nusāsana of Hemacandra which are said to apply to the oldest poems of Northern Indian vernaculars, will not be applicable here in toto, as I have already tried them very minutely. I am quite sure that this will not satisfy many of those who are the staunch followers of the laws of the Prākṛta-Paingala and the Chandonusāsana, but I can not help it and must face hostile criticism by making my critics sure of the fact that I do not abruptly deviate from these two famous works and that the metres enumerated in the present work, are used in the composition of verses designed to be sung; for this reason variation of long and short lines is seen and the rigid rules of metrical arrangement are not in full swing.

I have given the names of metres in the present work, according to the Prākṛta-Paiṅgala and the Chandonuśāsana, though in some cases the lines vary in length and are imperfect in structure.

The metres of the Apabhramśa verses of the Dākārṇava are mātrāvṛtta and most of them are 'Copāi', 'Caupāi' or 'Pādākulaka'. I have discussed them in their proper places and for this reason I think it needless to repeat the same thing here.

8. Prefatory Remarks

The present edition has been arranged in the following way:-

- (1) Emendatory Text.
- (2) Chāyā.
- (3) Text, published by Mm. Dr. H. P. Śāstrī in the Bauddha Gān O Dohā.
- (4) Tibetan Translation.
- (5) Notes.

I did not dare to give the English translation of the present work, which, owing to its elliptical sentences, obscure and obsolete phraseology and many technical terms of the Vajrayāna was a work of very considerable difficulty.

In the Chāyā I did not strictly follow the rules of Sandhi and Samāsa in order to make it lucid and expressive.

डाकार्णवः

STUDIES IN THE APABHRAMŚA TEXTS OF THE

DĀKĀRNAVA

I

सुणु सुणु बोहि हो पपञ्चुगओ ण कमन्त उतारअ चित्त हुअ। मायि सहावइ अच्छिसि तुम्म तिहुअण सह्य उतारअ जिम्म॥

शृणु शृणु बोधिं प्रपञ्चगतं, न कामयमानमुत्तारकं चित्तं भवति । मायास्त्रभावेऽसि त्वं, त्रिभुवनस्य सकलस्य उत्तारको यथा ॥

सुणु सुणु बोहिय पञ्चुगओ, णकमन्त' उतानक" चित्तमाय"। सद्द इहावद्द' अटसि" तुम्म, तिहुअण सञ्च उतार अजिम्म"॥

- A. न कमन्त।
   N. ×क×न्त।
- 2. A. उतारक। N. उतार×।
- 3. A. चित्त।
  - N. चित्त×।

- 4. A. मायि सहावइ। N. मायि×××इ।
- 5. A. N. अच्छिस।
  - 6. A. उतारयं अजिम्म।
    - N. उतारअ जिन्त।

gson gson byan chub spros son paḥi | sems can bsgral baḥi sems med pa | syyu maḥi ran bshin khyod bshugs nas | khams gsum ma lus bsgral bar mdzad ||

Notes

Sunu—śṛṇu. Literally it means "Hark" or "Hear"; but here it is used in the sense of "Awaken". The Tibetan equivalent of this word is "gson", meaning "to live" (Skt. jīv), but in this work it is found to have heen used in the sense of "to hear" (Skt. śru); cf. 'sunu sunu tummi'...; and its Tibetan translation is 'gson cig....'—XXI.

bohi-Acc, Sing,

ьини sunu bohi—Awaken, awaken (thy) bodhi (enlightenment).

ho-It has been used here as expletive.

papańcugao--papańcugau --prapańcagata.

prapa .ca—Phenomenon; cf. 'prapañco hi vāk'—MV. p. 373, L. 9; 'evaṃ tāvatkarmakleśā vikalpataḥ pravartante i te ca vikalpā anādimatsaṃsārābhyastāt jāānajneyavācyavācakakartṛkarmakaraṇakriyāghaṭapaṭamukuṭaratharūpavedan.istrīpuruṣal bhālābhasukhaduḥkhayaśo'yaśonindāpraśaṃsādilakṣaṇādvicitrātprapañcādupajāyante'—MV. p. 350, L. 13-15.

na -'n' and 'n' are used indiscriminately in the present work. This shows that the cerebral 'n' sound was lost.

kamanta-Present participal form.

Add 'hua' after 'citta'.

hua—bhavati, PP. p. 345, 1; p. 581, 1.

papa cugao na kamanta utaraa citta hua—This is a queer construction.

We would rather expect 'na' to be construed with 'hua', and this is also supported by the Tibetan translation, 'med pa'.

māyi—māyā which is 'prajnā'—'māyā prajnā ca bhanyate (bhanyate)'
—Commentary on Song No. 15 of the Ascaryacaryācaya.

सहावड-Loc. Sing, of-a base.

acchasi—It is derived from Skt. 'as'—to be, with the inchoative 'ccha', and this has been recognised by Hemacandra IV. 205 and Kramadīśvara IV. to. But Pischel derives it from 'rccha' (§480), which would of course, give 'accha' in Prakrit. I think that Pischel's derivation is not right in the present case as it does not suit the sense.

tumma—Really speaking, this form is in the plural number of the pronoun of the second person both in Nom. and Acc. cases. But it is used here in the sense of Nom. singular.

tihuana-tribhuvana.

salla—sala—sakala—cf. Tib. 'ma lus.' The loss of 'a' in 'saala', has caused the doubling of 'la' in compensation.

jimma—It is a synonym of 'yathā'. Its derivation seems to be from yat + iva —ja + iva —jiva—jiva—jima. Here the doubling is due to rhyme.

Metre—Copāi, 15 mātrās. Final syllable is short.

П

इहइ ण भाव अभाव ण रग्ग विरग्ग सणठइ ओवण रज्ज । मज्जठिओ अओ धम्मु ण रज्जहु रज्जहु वज्ज विणिधम्मु पमेजु ॥

इह हि न भावोऽभावो न रागो विरागः संनश्यत्यत्र पुनारज्य । मध्यस्थितेऽत्र धर्मे न रज्य रज्य वज्रेऽभिन्नधर्मे प्रमोदस्त्र ॥

इह' ण भाव सभाव ण रग्ग, विरग्ग स णठइ ओवण रज्जः। मज्जठिओ अओधम्मु ण रज्जहुं', रज्जहु वज'विणिधम्मु पमेजु॥

- 1. A. N. हहह।
- 3. N. रज्जुहु।

2. N. रज्जु।

4. A. N. वज्ज।

dios pohi ran bshin hdod chags min |
bral bahi dgah ba nams pa ste |
de la han dgah ba mi bya ho |
de gnis dbus na gnas pa yi |
chos de la yan dgah dmigs med |
dbye ba med pa yi ni chos |
rdo rje la ni dgah bar gyis ||

1. X. byyis.

Notes

i-as expletive.

bhava-existence.

Read 'abhāva' for 'sabhāva'; 'a' and 'sa' are often cofused. Dr. P. C. Bagchi reads here 'abhāva' with the help of the original manuscript of the Durbar Library of Nepal. I also agree with Dr. Bagchi as the sense of 'abhāva' suits here better. According to the Tibetan translation it is 'syabhāva' (raṅ bshiu).

ragga from raga -- is made to rhyme with 'rajja'.

viragga from viraga-on the analogy of 'ragga'.

सण्डद्र—sammasyati.

ovaņa-ovuņa-o-puna-ava-punali ; cf. jaŭn, taun, kaun, kon.

tajja-Imperative mood, second person, singular number.

majja---majjha---madhya.

thio-thiu-thia-sthita.

ao--ao--au--ata--atra--atra-

thammu--dharma. Here 'dharma' means 'the Path'.

अनुत्पन्ना इसे भावा न धर्मा न च धर्मता।

श्राकाणमिव नैराक्सामिदं बीधिनयं इतम् ॥ -GST. p. 12, L. 9-10.

श्रभावा: सर्वधर्मास्ते धर्मलचणवर्जिता:।

धर्मनैराकासस्थाता इदं बोधिनयं हत्म् ॥ --GST. p. 12, L. 14-15.

अनुतपन्नेषु धर्मेषु न भाषी न च भावना ।

श्राकाशपदयोगन दति भावः प्रगीयते ॥ ---GST. p. 12, 1. 19-20.

पक्ततिप्रभाखरा धर्मा: सुविगुद्धा नभः समा:।

न बीधिनीभिसमयमिदं बीधिनयं हटम्॥ -GST. p. 13, L. 3-4.

rajjahu-Imperative mood, second person, singular number.

Vajja—vajra.

Vajra (Tib. rdo rje.) literally means 'diamond' and it is generally translated as 'thunderbolt'. It symbolizes 'Sūnya', as we find in the Advavavarangraha:—

हदं सारमसीशीर्थमच्चेदाांसदाल्चग्रम ।

भदाहि भविनाणि च ग्रायता वजमुचाते॥ —AS. p. 23, and 37.

It is believed by the Northern Buddhists that Buddha wrested the Vajra from Indra and adopted it as the Buddeist symbol. We think that the

Vajra with its three close-pointed darts (विम्चितं भावधेदत्रम् — Dūkūrnava, Paṭala XII) represents collectively the Buddhist Tri-ratna (the three jewels)—Buddha, Dharma and Samgha (Buddha, the Law and the Community).

bini-abhinna (Tib. dbye ba med pa.)

dhammu-Here 'dharma' signifies 'Nirvana'.

वज्ञ विणिधम्मु—'Vajra' is identical with 'dharma' (... Nirvāṇa), i. e., 'Vajra' and 'Nirvāṇa' are one and the same.

pameju—Imperative mood, second person, singular number.

Metre—Copāi, 15 mātrās.

Ш

धम्माधम्मु जइ अत्थिगिओ ताइ तु बन्धिस बोहि मानु । सिज्ज सुरासुर सेह हेओ तुदृइ आवइगइ निजाणु॥

धर्माधर्मी यत्र अस्तं गतौ तत्र त्वं वधासि बोधौ मनः सिद्धः सुरासुरः स हि भवति त्रुट्यत्यायातिगर्ता निजानाम्

ा. The real Skt. form should be 'गतप्रायाती.'

धम्माधम्मु जइअ-थगिओ, ताइतु बन्धसि बोहिमान्। सिज्ज सुहासुह सेह हेओ, तुटइ आवह गह' निजारण्॥

1. A. अवहगह। N. अवगह।

chos dan chos min gan du nub /
byan chub der ni sems bzun gyis //
grub pa tha dan tha ma yin /
* * * * * * * ||

Notes

जड़—yatra. 'yattado ḍal'—SBC. iii, 3, 14; ODB. p. 841. Read चत्य for श्रथ. attha—asta.

डाकार्णवः

gio-giu-gia-gaya-gaa-gata.

धमाधमु जड अत्यगित्रो—Where both 'dharma' and 'adharma' have disappeared.

ताइ – 'त' has got to be long metrically.

तद-tatra. ODB. p. 825.

g-Nom, singular of the pronoun of the second person.

क्रांस--Present tense, second person, singular number.

भान-'म' is long due to metre.

माद तु बन्धिस बोहि मानु--- lix your mind on that 'bodhi' (supreme knowledge).

सज्ज-One who has obtained perfection (Siddhi). This is a noun form and I think it is derived from the verbal root मिज्भ (Skt. सिध्). The real form should be सिज्भ (= सिज्ञ).

Read सुरासुर for सुद्रासुद्र as the former is supported by the Tibetan translation and it also gives a better sense.

संह ------

एसन आयलि तपनक गेह । पूजा उपहार तेहि राखलि सेह ॥ ८ ।

-Vidyapati, Song No. 275

In the Gopicandrer gan,--

এহি রাজ্যে ছিল বাজা রোজা ধ্যন্তরি।

ন্ত্রীর ঠাই মন্ম কৃষ্টি সেহ গেল মরি ॥—p. 437

Again-

সক্ষদেবের গুরু হয় নানে বৃহস্পতি ।
সেহ কেন না ছাড়িল আপনার যুবতী ॥
অগস্তা নানে ছিল মুনি সকলের প্রধান ।
সেহ কেন স্ত্রী ছাড়ি না করিল ধ্যান ॥
সাতকাণ্ড রামায়ণ রচিল বাত্মীক ।
সেহ কেন না ছাড়িল আপনার স্ত্রীক ॥—p. 466

हंश्री = भवति (Tib. yin.).

tuļļai-truļyati.

Read आवडगढ़ for अवह गह.

श्रावद्र—āyāti—Coming.

गड-gati-Going.

श्राबद्रगद्र = गमनागमनम्।

Read निजाण for निजारण as the latter does not give any sense, nor is it allowable by metre.

निजाण-Gen. plural.

Metre-Vajra, 14 matras. 3 at the end of the first and third padas is short according to the following rule of Prakrit prosody-

दिहिश्रारा विंदनुत्रा एश्री महा अवसमिनिश्रा वि लह । रह वंजणसंजीए परे असेसं वि होंड सविहासं॥

IV

पहिअं वैरोयणो नाहो नाभिठिअ अधगुण जुत्तओ। उठओ सासु गलजन्तह तिहुवण दीवोपम जुहओ॥ अन्यमन्तो सवरो येमन्तो जाव सषी वामगाहणो। भिन्नि सोहणोइ मन्त इवरो मन्तोतिभणो जनइ जुअनि॥

> प्रथमं वैरोचनो नाथो नाभिस्थितोऽधोगुणयुक्तकः । उत्तिष्ठतु श्वासो गलपर्यन्तं ह त्रिभुवनदीपोपमो यथा ॥ अन्यमन्त्रः स-परो यथा, यावत् शशी वामग्राहणः । बिन्दुशोभनो हि मन्त्र इतरो मन्त्र इति भण जनयति योगिनीम्

पहिअं वैरोयणो' नाहो, नाभिठिअं मध्युण जुतुओ । उठओ सासु गळजन्तह, तिहुवण दीवोपमै जुहओ ॥ अन्यमन्तो सवरोयमन्तो । जावो सपो' वामगाहणो । भिन्नि सोहणोइ मथुइवरो । मन्तोतिभणो जनइ जुअनि ॥

- 1. N. बेरोचणो। 4. A. सपी।
- 2. N. नामा। N. सपि।
- 3. N. नामिठिअ। 5. N. ०प्राहणो।

6. N. सोहनोइ।

thog mar rnam snañ mgon po ste / re mo sum skor te hog gnas // lañs nas mgrin pahi bar du hgro / sa gsum sgron ma lta bur som // gshan pahi snags ni sa mthah hdra | de las zla hbab gyon nas so || snags hdi thig les rgyan pa ste | snags ni rnal hbyor ma skyed po ||

Notes

pahiam-prathamam. (Tib. thog mar.)

Vairoyaṇo—Vairocanaḥ—He is the chief of the five Dhyāni Buddhas. Vairocana is derived from Vilocana or 'Virocana' which means 'eye' or 'light'. Tib. rnam = Skt. 'vi', and 'snan la.' = light. He is Vairocana, because he enlightens all with the light of wisdom and conducts them along the path of Nirvāṇa. In the Chavisuddhiprakaraṇa of Āryadeva we find that he presides over the eyes. He is white in colour which represents wisdom (cf. The white colour of the goddess Sarasvatī) and he has the dharmacakramudrā, as symbol of the union of Wisdom with Matter.

nāho-nāthah

nābhithia—nābhisthita—Seated on the Manipūra Cakra also called Nābhi-padma, which is at the spinal centre of the region of the navel.

There are six centres of Consciousness (Caitanya), called Cakras or Padmas, which are the seat of Śakti (Energy) inside the Meru or the spinal column. These are—(1) Mūlādhāra, (2) Svādhi-sthāna, (3) Manipūra, (4) Anāhata, (5) Viśuddha and (6) Ājñā.

The Muladhara Cakra is the first lotus which is at the spinal centre of the region between the genitals and the anus. It is the root of the Susumna Nadi. Above the Muladhara, at the spinal centre of the region above the genitals, is the Svadhisthana Cakra, the second lotus. Above it, at the spinal centre of the region of the navel, is the lotus Manipura (Nabhipadma). Above the Nabhipadma is the Anahata which is in the region of the heart. Next above it, is the lotus Viśuddha, in the region of the throat. Above the Viśuddha, at the centre of the region between the eyebrows, is the lotus Ajna.

Read श्रधगुण for मधगुण, as श्र and म are often confused. Tib. hog (=Skt. श्रधः). adhaguna—adhoguna

अधीगुण = तमीगुण which is the Suṣumṇā Nāḍi. Cl.—मुषुम्णा तमीगुणमयीति।—Commentary on the Salcakranirūpaṇa.

Read जुत्तभी for जुतुभी,

juttan-जुत्तज-yuktaka.

अधगुण तुत्तओ—United with the Susumna Nadi.

uthao-uthau-uttisthatu-Imperative mood, third person, singular number.

Sāsu-śvāsa-This form is Nom. singular.

Read गलजन्त for गलजन्तु.

गलजन्त-Combination of गल and पर्धन्त. Tib. mgrin. pahi. bar. du.

चत्रश्री साम् गलजन्-Let the wind pass from the Muladhara Cakra to the throat i. e., the Visuddha Cakra.

₹—It is a particle used for emphasizing the preceding word. We find the frequent use of this word even in the Rigveda, Brāhmaṇas and Sūtras. It is translatable by 'indeed', 'verily', etc. It is derived from $\exists = \text{indeed}$, verily, etc, (=Gk, re), Cf.—

भपगा सांसें हरिगा वैंशी। खनह न काडभ सक्तभ हरि॥

-ACV. 6, 2.

सहजे निचल येन किय समरसे निश्रमण राश्च। सिंह सो पुण तक्ष्वण गाउ जरमरणह स भाय॥

-DKK, 10.

tihuvaņa—tribhuvana.

Read दीवीपम for दीवीपमे, as there is a slight difference between the signs of अ-कार and ए-कार.

juha-yatha.

O-U-This particle is used here as an ornament of speech,

सवरी-Combination of स and पर.

Read वंमन्ती for यमना. Tib. hdra.

Yemanto-yemanta-ye-manta-ye-mant. Cl. प्रमन, तमन, etc.

jāva—yāvat.

Saṣī—śaṣī. This interchange shows that there must have been one sound for the three sibilants (n, q and n) and that is palatal and this is due to Māgadhī influence. Śaśi (Moon)—the feminine, or Śakti-rūpā Nāḍlī Iḍā, on the left.

bhinni-bhinnu-binnu-bindu. Tib. thig. le.

sohano—sobhanalı

i-hi

Read मन for मणु. Tib. snags.

ivara-iara-itara-Here Va-Śruti has taken place.

manto—mantralį.

ti -iti. Pischel 3 92 and 143.

भगी--Imperative mood, second person, singular number.

जनइ--janayati.

juani--yoginī-- Acc. singular.

पुणो हय भनिअं भइ धीयणो मारणु जीवणो दायणो हि। पास हि भिन्नि ठइअ मत्थ आहु भिन्नि यवग्घ सनठइओ बीओ अन्तो ॥ वाहणो महण बोइ माग्गह इअं स्वर्नाहि बीअं आआरकहन्नाभरणो दसोसकहलाधर ठइअ रवइ भोरणो॥

> पुनर्द्वयं भनितं भवित ध्यानं मारणं जीवनं दानं हि । पाद्यवें द्वो विन्दू स्थितो, मस्तेऽथवा विन्दुः (स्थितः) य-वर्ग-संस्थितं बीजमन्तम् । वाहनं महाबोधिमार्गस्येदं श्क्ररीबीजम् । आ-कार-कर्णाभरणं पोडशकठार्द्धस्थितरच्याभरणम् ॥

पुणो द्वेय भनिअं ' भइ धीयणो ", मारणु जावणो दायणोहि । पासद्धि भिन्नि ठइअ मथ्थनाहु " भिन्नि, यवघ्यसन ठिइओ ' चीओ अन्तो ॥ वाहणो महण " बोइ माग्गइ, इअं सुचरनाहि बीअं, आआरकहन्नाभरणो हसेसि " कहल श्विरठइ रवह भोवणो ॥

1. N. भनिअ.

4. N. ठिइउ.

2. N. धीयनो.

- 5. A. N. बीओ.
- 3. N. मधोनाह

- 6. N. गहन.
- 7. N. इसि.

slav yan sa bon gnis pabrjod |
gyas pa ni ma bskyed pa ste |
logs su gnis phye mgor thig le |
aa shehi mbhah yi sa bon no |
byan chub sems chen hbab lam mo |
hdi ni phag mohi sa bon yin |
ā yi yi ges mthar rayan pa |
ben drug jla phyed ni mas rayan |

NOTES

puno-punar.

Read su for su.

bhaniam—bhanitam. Here a is used for a. We find many other similar instances in the present work. This shows that the cerebral a sound was lost.

भड़ - bhayati.

dhiyano -dhyana.

māraņu - - māraņa.

Read जीवणी for जावणी. Tib. bskyed pa.

dāyaņo--dāna

fr-It is a particle denoting-indeed, surely,

pāsa—passa—pārśva. Skt. पार्श्व is derived from पर्ग (a rib). Ct. -

কার পান চুন নাহিঁ থাওঁ।
কাহারো পাস নাহিঁ জাওঁ॥—SK. p. 64.
আদা দিল ভবানী পাইলা তুদ্ধি আশ ।
ধর পাইলা চল তুদ্ধি সত নাএর পাস ॥—GV. p. 21.

bhinni-bindu.

ठाइग्र---sthita.

Read मत्य for मथ्य

mattha-masta-on the top.

Read आह for नाह.

āhu—athavā.

bhinni-bindu.

Read वग्घ for वन्द्यः

vaggha-vaggha-varga.

Read तड़की for तिड़की and सन-तड़की as one word.

सनठदची -सनठदच-samsthita.

bio-biu-bija.

धवग्घ सनठदशी बीश्री श्रन्ती = व-कारः.

mahana-mahan. Tib. chen.

māgga magga mārga.

mäggaha -Gen, singular of-a base.

lam-idam.

Read मूचरनीहि for मूचरनाहिः

sūcaraui—śūkariņi. We dot come across with such a femine form in Sanskrit.

In Sanskrit the feminine of śūkara is śūkari.

sūcaranīhi -Ge. singular.

śūkarī bija = vārāhī bija - ta-kāra.

Read इसीस for इसंसि.

दसीस—Combination of दश (ten) and षट् (six) = Skt. बीडग्. Tib. ben drug.

Read कङ्गाधर for कङ्ग धिर.

दसीसकहलाधर = षोडगकलाई. Tib. jla phyed. षाडगकल is the name of Candra (the moon) and अधर--अर्ध--अर्द

Read उड़श्र for उड़.

ठडच---स्थित∙

Read ras for ras.

रवद-रवि-The sun. The sun-dix represents bindu.

दसीसकत्तलाधर उडम रवड - चन्द्रविन्दु--Moon-like spot, the sign for the nasal ..

भोरणो-न्याभरण. Tib. rgyan.

यवग्ग पहिअं बीअं हेरणो भुअणगुण जोइ, दसतेअ सरभूसणो सुअल पहअ कल हु। तिल सहिअ दीयन्नानन्द चडत्थइ॥

य-वर्ग-प्रथमं बीजं हेरम्बभुवनगुणयोगि, त्रयोदशस्वरभूषणं ग्रुक्रपक्षककला खलु । तिलसिहतदीप्यमानानन्दश्चतुर्थो हि ॥

यवग्ग पहिअं बीअं हेरणो भुअणगुणं जोइ, दसतेअ सरभूसणो सुअठ पहेअ' कठहु । तिठ सहिअ दीयक्षो नन्द चउत्थइः ॥

1. A. N. पहुंख. 2. N. चतथह

ya shehi dah pohi sa bon ni [
shyor has sa gsum rkun yon tan [
dhyahs kyi ben gsum pas rgyan gdah [
dkar pohi phyogs kyis mgo bor rgyan [
thig le dah ni beas pa hbar [
dyah ba bshi pa dag pa ho][

Nortes

यवग्ग पहिचां बीचां = य-कार.

हरणो—हरब-The wing. Tib. rlu i. I think Skt. 'Heramba', also written as 'Herambha' (=Name of Gaṇeśa) has come from the Tibetae word, bhe. ram. bha,' meaning 'a name of the wind.' In the Rigyeda we find that Maruts are the Gaṇas of Rudra. Gaṇeśa (=Lord of Gaṇas = Lord of Maruts) is a title of Siya who is known as Rudra. Therefore Gaṇeśa, an epithet of Heramba, must have some connection with the wind. This justifies the origin of the word, 'Heramba' or 'Herambha', from the Tibetan word, 'bhe. ram. bha.' And I discard the theory of the origin of this word (i.e. Heramba) from the Dravidian language.

joi-yogi.

हिरणी भुत्रणगुण जीद—has the connection with the qualities of the wind (हिरम्ब) and the earth (भुवन), i. e. it is connected with the Anahata Cakra as well as the Mūlādhāra Cakra.

इसतेअ = वयोदण. Tib. bcu gsum pas.

सर-खर-A vowel.

दसतेश—सर—the thirteenth vowel i.e., o.

suala-sukala-sukla.

pahaa—pakṣāka. 99P. § 489.

kala-kalā-The ā of the feminine sign is shortened here.

hu-khu-khalu. Pischel § 94 and 148.

तिल is here बिन्दु--The nasal sound which is marked by a dot above the line (अनुसार).

Read दीयन्नानन्द for दीयन्नी नन्द.

दीयन्नानन्द—Combination of दीयन which is the Present Participial form and

cauttha-caturtha.

There are four kinds of anandas—(1) ananda, (2) paramananda, (3) sahaja-nanda, and (4) viramananda—AS. p. 32.

श्रानन्द चउत्थ = विरमानन्द:। i—hi.

> यह वग्गहन्तोइ सुहरूअ उसर सनिरुहण जुत्तओ चन्दिभन्न सेस लगन् जारुओ अ दिहसइ ॥ सवरक्षरो अनाहो रइसन सनिठअ चउसरिगहो कहणदेश हओ कलरद चन्दिभहिना भूसउ मत्थअ रागहन्तो सहाव ॥

य-स्य वर्गस्यान्तं हि मुखरूपम् उ-स्वर-संरोहण-युक्तकं चन्द्रबिन्दुः (तस्य) शीर्षे लग्नो ज्वाल-यतु च दिवसं हि । स-पराक्षरम् अनाहो रव्यासनसंस्थितं चतुर्थस्वरग्रहः कर्णदेशो भवतु, कलार्द्धचन्द्रबिन्दुना भूषितं मस्तकं रागस्यान्तः स्वभावः ।

पहवग्गहन्तोइ' सुहरूअ, उसण सिनरूतण जुतुओ'; चन्दिमम् सेस लगन जारूओं अदिहस्स ॥ सवरक्खरो अनाहों रह ; सन सन ठिअ ; चउसरगिहो कहण देश हओ' कलेरद' चन्दिमहिना भूसउ मथअ' रागहन्तो सहाव ॥

- 1. A. N. यह०.
- 7. N. मर.

2. N. उसन.

- 8. N. कहन.
- 3. N. सनिरूतन.
- 9. N. देस.

- 4. N. जुत्तड.
- 10. N. gs.
- 5. N. जारूड.
- 11. N. करेलद.

6. N. नाहो.

12. N. **स**ठअ.

```
ya shehi mthah ma bde bahi gzugs /
o yi yi ge shon ldan pa /
mgo bor zla phyed ñi mas mnan /
sa yi pha vol gshom med pa /
ñi ma yi ni gdan la gnas /
dbyahs kyi bshi pa rna druh bzuh /
mgo bor zla phyed thig les rgyan /
hdod chags mthahi rah bshin no //
```

Notes

यस—Gen. singular of ya-kara.

वग्गहनी—Combination of वग्गह (Gen. singular of vagga- -varga) and श्रनः i—hi,

suha--sukha.

rūa-rūva-rūpa.

सुमृद्य—Embodiment of bliss. Sukha is used here as the equivalent of Ananda, meaning Spiritual Bliss.

Read जमर for उम्म as the latter does not give any sense.

उमर—The vowel उ.

Read सनिष्हण for सनिष्यण as त and ह are often confused.

सनिक्हण-संरोहण. Tib. Shon.

उमर सनिरुषण जुत्तश्री = उ-खरारुढम्।

canda-candra

bhinna-bindu.

sesa—sīsa—sīrṣa. Tib. mgo bor.

jāru—jārau—jvālayatu—Imperative mood, third person, singular number.

a-ca-Pischel § 184.

dihasa—diasa—divasa.

सवरक्खरी-combination of स, पर and अक्खरी.

चनाहो-Without any obstruction. Tib. gshom med pa.

रद्रमन-combination of रह (रवि) and श्रामन.

sanathia-samsthita.

चड = चतुर्थ. Tib. bshi pa.

चउसर = चतुर्थस्तर—The vowel ई.

```
giho-graha.
```

kahana-kanna-kanna-karna. Tib. rna.

hao-haū-Imperative mood, third person, singular number.

kalarada—kalārddha.

bhi
hinā—bhinninā—binninā—binnunā bindunā—Inst. singular. Tib. thig les.

भूगउ—bhūṣita.

Read मत्यत्र for मधन्न.

matthaa-mastaka.

सवरक्खरी.....मूएउ मत्यत्र—This gives the bijamantra, ज्ञीँ.

रागयनो--combination of रागह (=Gen. singular of राग) and अन.

sahāva--svabhāva,

जानक्षरो भिन्नि गुनिअं सहार टहरो जवो।
अघ उघ ठइओ नाहो गहन संभोगइ।
घनविहिना गुइओ सन्तासनइ भोओ।
फ फ अण्ठे इच पुणो वि भनिअभं।
उतिइ जालह पुरह रन्दइ वोउ।
जहव चण्डावइ पूरिह तिहुअण बोहिचित्त हइ।

ज्ञानाक्षर द्विगुणित सम्भरदहरजातम् ।
अधोर्ध्वस्थितं (बीजम्) नाथग्रहणं सम्भोगो हि ।
धनविधिना युक्तं सन्त्रासनीबीजम् ।
फट् फट् अन्तियिति पुनरिप भिणतन्यम् ।
द्युतिं हि ज्वालय (सा द्युतिः) पुरस्य रन्ध्रे वहतु ।
द्योतस्व चण्डावित पूर्य त्रिभुवनम् (तत्र) बोधिचित्तं भवति ।

श्नानक्खरो' भिन्नि गुनिअं सहार टहरो° जवो। अध्य धडइओ॰ नाह गहन संभोक्द। धनविहिना युद्दओ सन्तासनेद्द भीओ॥ फफसण्टेद्रउ पुणो विभनिअमं; उतिद्द जालह पुरद्द रन्दह वोउ; जहव चण्डावद्द पृविह तिहुअण' बोहिचिन्त हद्द।

- 1. A. N. जानक्खरो.
- 3. N. ०उ**इ**ओ,

2. N. टकहर.

A. तिहुअण.
 N. तिहअन.

ye ses sa bon nis hyyar dbye |
spro ba dan ni bsdu bas skyes |
hog dan sten du gnas pa yi |
mgon pa lons spyod rdzogs hdzin pa |
snin kha dan ni chu skyes su |
don gyi cho ga yons rdzogs pahi |
yons su skrag byed ma sa bon |
ba mthahi yi ge bzun nas ni |
slar yan de bshin brjod par bya |
dbu rgyan hbar ba hdzin gron gi |
bu gar gtum mo spor ba ho |
byan chub sems kyis sa gsum hyens |

Notes

```
Read जानक्खरी for जानक्खरी

जानक्खरी—Combination of जान ( — जान ) and अक्खरी ( — अचर ).

जानाचर = जानबीज = ए-कार.

bhinni—binni—dvi—on the analogy of tinni (-trīṇi) where the doubling is

legitimate.

guniaṇ—guṇitam.

sahāra—sambhara—other forms are सम्बर, शस्त्रर, संवर, meaning माया (sorcery).

डा—३
```

taharo-dahara-dahara-dahra-dabhra.

In the Chandogya Upanisad, VIII. 1, 1.-

षय यदिदमिसान् ब्रह्मपुरे इष्ठरं पुरूरीकं विक्रा दहरोऽसिन्नन्तराकाशक्तिसान् यदन्तसदन्वेष्टव्यं तहाव विज्ञज्ञासितव्यमिति॥

javo—jāta.

Read अध उध ठइभी for अधउ धडद्रश्री.

adha-adhah.

udha-ūrddhva.

Cf.--

অধে উধে এড়ি গোলা চন্দ্র স্থকজ। ঠাঠা বালুর মৌধ্যে সিংহে করে জুজ ॥—GV. p. 120.

adhobija-au-kāra.

ūrddhva-bija—am-kāra.

In the Sādhanamālā, p. 445—

भी भंबीज पुनरपि कथिते अधीईवासिन्धाः।

nalio-natha-कायवाक्चित्तप्रभृ: ।

gahana-grahana.

Read संभोग for संभोत, as the latter does not give any sense. Tib. lous spyod. i—hi

धनविह्नि--Inst. singular.

Read युदयो for युददयो.

yuitta--yukta.

Read सन्तासनद for सन्तासनेद.

सन्तासनद-सन्तासनी.

bhio-bhiu-bija.

Read फ फ अग्छे इन for फफ्मग्छेइन which gives no sense at all.

pha—phat.

anthe-ante-Loc. singular.

iu-ia-ita-iti. Pischel § 116.

vi-pi-api. Pischel § 143.

bhaniabham-bhaniavvam-bhanitavyam.

Cf. हुँ हुँ सन्तासनी शिखायाम्, फट् फट् चिष्डका सर्वाङ्गेष्वस्त्रम्—S. M. p. 441. uti—dyuti—Acc. singular of -i base in the feminine gender,

jālaha-jvālaya-Imperative mood, second person, singular number.

Read yes for yes.

पुरह-Gen. singular of -a base.

Read रन्टद for रन्टस.

randa-randhara. रहर-Loc. singular.

vou-vahatu-Imperative mood, third person, singular number.

jahava-dyotasva-Imperative mood, second person, singular number.

चाडावर-Voc. singular of - base.

Read पुरिन्ह for पुविन्ह which gives no sense at all. Tib. hgens.

pūriha—pītraya—Imperative mood, second person, singular number.

tihuana-tribhuvana-Acc. singular.

bohicitta-bodhicitta-Nom. singular. 'bodhicitta' symbolizes 'sukra'.

हर-bhavati.

बौहिचित्त हद्र-बौधिचित्तं जायते = गन्नमृत्पदाते ।—The Commentary on DKK. 7.

V

आइ ठिइ वैरोयनो सहाउ धम्मधाउ काजह रूवइ।
त सनठइउ पनचउ अक्खरु
पनचम विघ नभह विस्सउ जुवन रुआ।
पहन्तो बीओ ओसर जुत्तओ
मोअनासनइ जुवविन्द फुरन्तओ।
तसु पुन वग्गह भीओ चतुत्थ तिहुयण वापइ जुविणि विस्स ॥

आदिस्थितिवैरोचनः स्वभावो धर्मधातुः कार्यस्य रूपं हि । त-(वर्ग)-संस्थितं पञ्चमाक्षरं, पञ्चमवर्गो नभसो विश्रयो योगिनीरूपम् । प-(वर्ग)-स्यान्तं बीजम् ओ-स्वरयुक्तकं मोहनाशनं हि योगिनीवृन्दं स्फुरित च । तस्य पुनर्वर्गस्य बीजं चतुर्थं त्रिभुवनं व्याप्नोति योगिनीविश्रयः ॥ आइ ठिइ' वैरं।यना॰, सहाड धम्मधाउ काज्जह॰ घ्वइ ; तमसन ठईउ' पनचउ॰ अत्तर॰ ; पनच सवघि नमह विस्सउ जुवन रूअ॥ पहदन्तो बीओ ; ओस जुतुओ॰ ; मोअना सनइ॰ जुवविन्द हरन्तओ॰ ; तसु पुन वग्गह भीओ॰ चतुषु तिहुयण वापइ। जुविणिविस्सिः॥

- 1. N. थिइ.
- 2. A-N. वैरोचनो.
- 3. N. काजह
- 4. N. 53.
- 5. N. पनयचड.

- 6. A-N. अक्खर.
- 7. N. जुत्तड.
- 8. N. •सइ.
- 9. A-N. फुरन्तओ.
- 10. N. **बि**ड.

11. А-N. विस्स.

thog mar rnam snan phyag htshal ba
chos kyi dhyins ni bya bahi gzngs |
ta sdehi lina pahi yi ge ni |
lina pa yi ni sde mtshan no |
rnal hbyor ma gzngs nam mkhah rten |
pa mthahi sabon o dhyans ldan |
gti mny hjoms par byed ma ste |
rnal hbyor mahi tshogs spro ba ho |
de yi bshi pahi sa bon ni |
sa gsum du ni khyah pa yi |
rnal hbyor ma ni spra ba ho ||

Notes

āi-ādi.

thii-sthiti.

बाइडिइ-Who stands first.

sahīu—svabhāva—Literally it means own nature. The Ādi-Buddha is called Svabhāva by the Svābhāvika sect. Again Vairocana is the Ādi-Buddha and so Vairocana is also Svabhāva.

The word svabhava is interpreted by Śańkara to mean Jñana which is the Paramatma, or, in other words, divine or spiritual knowledge.

dhammadhāu—dharmadhātu. The lucid meaning of धर्मधान is given in the Prafilopūyavinišcayasiddhi, p. 5:—

तदेव सर्वबुद्धानामालयं परमाहृतम् । श्रेयःसम्पन्तरं दिव्यं धर्मधातु प्रकीर्त्तितम् ॥

kāja-kajja-kārya.

kājaha-Gen, singular.

ruva—rūpa.

काजह रूव-The essence of action.

Read त सनदहत for तससन दहन.

n = Ta class.

sanathaiu-samsthita.

panacau-panacava-panacava-panacama-pañcama.

akkharu-aksara.

त सनदइन पनचन अन्यक—The fifth letter of the Ta class—i.e., the Na.

Read पनचम विघ for पनच सविध.

panacama-pañcama.

vaghi-varga.

nabhaha-Gen. singular.

vissau—viśraya.

juvana-yogini. Cf. Tib. rnal hbyor ma.

rūa —rūpa.

Read पहली for पहरली which gives no sense at all. Tib. pa mthahi.

पहनी—Combination of पह (=Gen. singular of Pa) and अनी.

पहली बीमो-The last letter of the Pa class-i.e., the Ma.

Read श्रीसर for श्रोस. Tib. O dbyans.

पहली बीची चीसर जुत्तची = मी.

Read मोचनासनद together.

moa-moha-Here we find the loss of aspiration,

moanāsana—mohanāsana.

i-hi.

juva-yoginī.

vinda-vṛnda.

Read फ़रन for इरन. Tib. spro ba.

पुरत्न—Here the suffix षन is not a present participial suffix. But it is a suffix of the finite verb, in the third person, singular number, present tense, though really speaking it is a form in the plural number. It is derived from the suffix श्वन which has come from श्वन्त—Skt. श्वनि, a suffix of the finite verb in the third person, plural number, present tense. In OB. and MB. we find the forms, such as, भाचिन (with the suffix श्वन्त), नाचेन (with the suffix श्वन्त) and नाचन (with the suffix श्वन्त), used in the same sense and similarly, श्वाङ्कन्ति, श्वाङ्कन्त and श्वः त्र्वन्ति, धिन्ति, श्वाङ्कन्ति, वार्वन्त, टाट. NB. finite verbal forms, such as, नाचेन, श्वाङ्कन, चिन्ति, टाट., are derived from नाचेन्त, श्वाङ्कन्त, चिन्ति, टाट., respectively. And also, NB. finite verbal forms, such as, हन, नेन, ctc., are derived from हन or स्थीन (with the suffix श्वन्त), नेवन्त (with the suffix श्वन्त), ctc., respectively.

न्त्रो---And.

नस-Gen. singular of the pronoun of तइ.

Read चंद्रख for चत्रु. Tib. bshi pahi.

चउत्य—चनुर्थ.

वापद--present tense, third person, singular number.

ज्विण---धीगिनी.

विमा--विमाज--विश्वय.

पहइयस्स तिइज छयगइ नठओ कारण त्रायण चक्कु । बोहि बीवु ज वघहन्तो । पनचह पहिअं तथतह बीओ इसर मत्थइ लघइ जालह अक्खरु सचइओ सबह कारण भाओ ॥ चवग्गह मजठिअ गहइअं रयइ ओसम जुत्तओ जहलेओ कम्म विसेसु ॥

प्रथमस्य तृतीयं (बीजम्) षड्गतिनष्टककारणं तायिनीचक्रम् । षोधिबीजं य-वर्गस्यान्तम् । पत्रमस्य प्रथमं (बीजम्) तथताया बीजम् इ-स्वरो मस्ते लगति, जलस्याक्षरम् सित्रतं सर्वस्य कारणभावः । च-वर्गस्य मध्यस्थितं (बीजम्) गृहीतं रव्यासयुक्तकं जलितकर्मविशेषम् । पहर यस्म' ; तिहसु क्रयगहनठओ कारसा त्रायण" चक्कु ; बोहि बीवुज वघहन्तो ॥ पनचह पहिअन्त[ः] तथह' बीओ ; ईसरमथह लघर ; जालह अकखर । सठरूओं ; सठह कारण भाओ॥

चवगगइ मजिठअ गहइअं प्यहआं सन जुतुओ ; जहलेओ कस्म विसेख ॥

N. ०यसो. 1.

4. N. ततथह.

7. N. रयहड.

2. N. त्रायन.

N. सथह.

8. N. जुत्तउ.

3. N. पहिअं

6. N. हइजं.

9. N. जाहरेउ.

thog mahi sde qi qsum pa ste 1 hgro ba drug nams byed pahi l mkhah haro ma yi hkhor lo spro / ya snehi mthah mahi sa bon ni / bya'n chub sems kyi ran bshin no [lina pahi sde yi thog ma ste 1 de bshin nid kyi sa bon te f i yi dhyans kyis mgo la reg f chu qi qi ge qons bsags pa f thams cad byed paki van bshin no I tsa sdehi dbus gnas bznin nas ni / hi ma qi ni qdan ldan pa / las kyi dus su khyad par ldan //

Notes

Read पहड्यमा for पहडू यमा.

pahaiya—pahaia—pahaya—pahaa—pahava—pahavā—pahama—prathama. Skt. prathama-pra-tama where 'tama' is the suffix of the superlative degree.

पहरूपसम्-Gen. singular.

Read तिइज for तिइस. Tib. gsum pa.

tuja-trtīya.

Read क्याद for क्याह. Tib. ligro ba drug po.

Chaya-cha + ka-sa-sa-sat.

गद्ग--गति.

क्यगई—The six kinds of moving beings—(1) देव (the gods); (2) पस्र (the demons); (3) मनुष्य (humanity); (4) तिर्थेच् (beasts, etc.); (5) प्रीत (the ghosts); (6) नरक (hell-beings).

nathao-nathau-natthau-natthaa-nastaka.

trāyaṇa—trāyaṇi—tāyinī. I I P. 357. This word is used here in the sense of बिचरी. cf. Tib. mkhaḥ ḥrgo ma. The meaning of the word तायिनी is a female protector.

cakku--cakra.

bīvu--bīu-bīa-bīja.

ja—ya—This shows the pronunciation of य=ज as in Bengali. Cf. Tib. ya snehi.

vagha--vagga--varga.

vaghahanto-combination of vaghaha (Gen. singular) and-anto.

panaco-panacaa-panacava-panacava-panacama-pañacama.

panacaha-Gen, singular,

पनचह पहित्र-The first letter of the fifth group, i. e. त.

Read तथतह for ततथह.

tathata—tathatā. In the Dvikalparāja, we find the following interpretation of तथता :--

"सर्वेषां खलु वन्तुनां विग्रहिस्तथता नता॥"

तथन - Gen. singular.

Read THE for THE. Tib. i yi dbyans.

THE The vowel T.

Read मत्यद for मधह.

मत्यद्र—Loc. singular.

laghai-lagati-Present tense, third person, singular number.

jāla-jala. Tib. chu.

जालह अक्खक—the bija of water. The following are the bijas of water:--मृ, क, भ and व.

Read सचडची for सठडची. Tib. yons bsags pa.

sacaio—sacaiu—saccaia—sancita—II P. 529.

जालक अक्खर सचद्रभी-All the bijas of water taken together.

Read सबह for सउह. Tib. thams cad.

सवह-of all,

bhāo-bhāu-bhāva,

कारण माश्री-The appearance of cause.

Read चवग्गह for चवग्गइ.

चवग्गह—of the ca class—i. e. the group ca, cha, ja, jha and ña.

चनग्गह मजिदिश-the middle bija of the ca class-i. e. ja.

गहदुःश-गाहितः

Read रयह for रयह as the latter does not give any sense.

rayai-ravai-ravi.

रयद्-रवद्-रवि.

juttao-juttai-juttaa-yuktaka.

jahaleo-jahaleu-jalita, covered.

वरउ बीओ अआर कन्नइ लघु। तिहुवण जाण सहाउ पमेज॥ अग्गिअ बीओ भिन्नि सर जुत्तओ। संसरह कमह सहाव॥ सवरो इसरग लगइ सेस। सधा भहमसहाइ दिस्स॥ भिनि सर गहिअइअभं। न्नावणि इअ सत उतारणो जिस्स॥

वाराही-बीजम् अ-कारः कर्णे लगतु त्रिभुवन-ज्ञान-स्वभावप्रमेयम् । अग्निक-बीजं द्वितीयस्वरयुक्तकं संसारस्य कर्मणः स्वभावः । स-परम् (बीजम्) इ-स्वरको लगति शीर्षे सदा ब्रह्मस्वभावो दृश्यते । द्वितीयस्वरो ग्रहितव्यः तायिनीरूपं सत्त्वोत्तारणं यथा । वरउ बीओ' अआरकन्नइ लघु। तिहुवण² जाण³ सहाउ पमेजु॥ अग्गिअ बीओ³ भिन्नि सर जुतुओ⁵; संसरह कमइ सहाव॥ सवरोइ सरग लगइ सेस; सधोभह मसहाइ दिस्स॥ भिणि सर गहिअ इअभं; त्राव णिरूअ; सतउ तारणो जिम्म॥

- A. बीओ.
   N. बिओ.
   A. जुत्तओ.
- 2. N. तिहुवन. N. जुत्तउ.
- 3. N. जाम.

phag mo yi ni sa bon ni |
a yi yi ye rna ba reg |
sa gsum ye ses ran bshin mñam |
me yi sa bon dbyans gñis ldan |
hkhar bahi las kyi ran bshin no |
sa mthahi mgo la i dbyans reg |
rtag tu tshans pahi ran bshin blta |
dbyans kyi gñis pa bzun nas ni |
de ltar mkhah hgro ma yi gzugs |
sems cau sgrol bar byed paho ||

Notes.

```
varau—vārāhī; Vārāhī is one of the sixty-four Yoginīs.
bīo—bīu—bīa—bīja.
varau bīo—the bīja of Vārāhī—i.e. ta-kāra.
कान्न-Locative singular.
चान्न-(Tib. reg)—Imperative mood, third person, singular number.
jāṇa—jňāna.
sahāu—svabhāva.
pameja—prameya.
aggia—agnika.
aggia bīo—the bīja of Fire which is either i-kāra or ai-kāra.
```

saṃsara—saṃsāra.

samsaraha-Gen. singular.

Read कमह for कमड़.

कामस-Gen. singular of कर्मम्.

saraga (Tib. dbyans)-svaraka-a vowel.

लगद-Present tense, third person, singular number.

सेस-Locative singular of शीर्ष (Tib. mgo la) -on the head.

sadhā (Tib. rtag tu)-sadā.

bhahama—bhahma—bahma—brahma.

sahāi (Tib. bshin)—svabhāva.

दिस्स-Passive voice, third person, singular number, present tense.

bhini-bhinni-binni-dvi.

gahiaiabham-grahitavyam.

trāvaņi—tāyinī. Both त्रावाण and नायाण are the same and signify खेनरी (Tib. mkhaḥ ḥgro ma).

sata-satta-sattva.

utāraņo—uttāraņa—deliverance.

जिमा == यथा.

ज ठइओ र जुत्तओ असर पुन एभ इ धातह तिन्नि फहन्तो जुन्न छट्ठह वग्गस पहिअं जुविनिमन्तो सयल सरूअ॥ र ठइओ असरजुत्त मरह दुठ सत्त कारण भुतु जआर पहिगहिअइ इसर माया भाइ सजुओ॥

> य-(वर्ग) स्थितो र-(कारः) युक्तक-अ-स्वरः पुनरेव इ-(स्वर-युक्तः) धातवस्त्रयः, (तेन) स्फुरित योगिनी । षष्ठस्य वर्गस्य प्रथमं (बीजम्) योगिनीमन्त्रसकलस्वरूपम् । र-स्थितम् (बीजम्) अ-स्वर-युक्तं मरस्य दुष्टसत्त्वकारणं भवतु । ज-कारः परिगृह्य इ-स्वरं मायाभावसंयुक्तः ।

जठहओं र जुन्तओं , असरपुनो एभई घातह भिन्नि ; फहन्तो जुन्न ॥ इठ ठइ वग्ग सपिहअं, जुविनिनन्तो, सयल सहअ ॥ रठहओं सुसरजुनुं, मरह, दुठ स तु कारण भुतु ; जआर गिह हिअइं, ईसरं मायां भाव सजुनु ॥

- 1. N. जाठहुओ। 4. A.-N. गहिगहिअह ।
- 2. N. र जुन्तउ। 5. A. N. इसर।
- 3. A. N. असरजुत्त। 6. A. N. मायाइ।

ya yig guas pa ra dan ldan |
slar yan i yi dbyans shyar ro |
khams gsum rual hbyor ma spro ho |
drug pahi sde yi dan po ni |
rual hbyor ma suags kun ran bshin |
ra guas pa ni a dbyans ldan |
sdan pahi sems can gsod byed hggur |
dza yi yi ye yons bzun ste |
i yig dbyans dan yan dag ldan |
syyu mahi ran bshin yons ldan paho ||

Notes

ja (Tib. ya)—ya: this shows that the pronunciation of य= च as in Bengali.
In Bengal, at the present day, even in pronouncing Sanskrit words,
Pandits pronounce य as initially, and also medially in compounds.

Read on and s separately.

ebha (Tib. yań)—eba—eva.

₹ (Tib. i. yi. dbyans)—The vowel ₹.

dhataha—It is used here as the predicate, plural of—u base in masculine gender.

Read falls for His.

tinni (Tib. gsum)-trini-three.

phahauto (Tib. spro) = Skt. sphurati.

junna (Tib. rnal hbyor ma)-yogini.

Read कट्डह for कड्डड.

क्टउइ-of the sixth.

वग्गम-of the varga or group.

क्ट्रह वग्गस पहित्र — The first bija (letter) or the sixth varga—i. e. the first letter of the Pa class—i. e. Pa-kara.

Read ज्विनिमन्ती for जुविनिनन्ती.

जुविनिमन्ती (Tib. rnal libyor ma shags) = योगिनीमन्त्रः

dutha-duttha-dusta.

Read सत्त for स तु.

satta (Tib. sems can)-sattva.

भुतु-Imperative mood, third person, singular number.

bhutu—ਸਤਰ੍ਹ—bhavatu.

Read पश्चिमचित्रद for गहि हिन्नद.

pahigabiai (Tib. yous bzuń ste) -parigrhya - HP.; 356. This is a Gerund form.

Read इसर for ईसर.

इसर (Tib. i yig dbyańs)—The vowel इ.

bhāi-bhāva.

Read सनुत्त for सनुतृ.

sajutta (Tib. yons. ldan. palio)-samjukta.

दन्तह बीओ एसरह लग्गइ कन्नइ भिन्न रोअ महन्तु अह। ओकरहु धाउ सभु जान विदोसो मन्तु॥ ल ओ जुत्तओ लोअह धारु बोइहि कारणु धम्मु। कपपुव यसन जुत्तओ न हमरणो सहाओ अभिन्न॥

दन्तस्य बीजम् ए-स्वरोह लगति कर्णे भिन्नम् उरगमन्त्रोऽदः (बीजम्) ओ-कारः खलु धातुः सर्वः, ज्ञानिविशेषमन्त्रः । लश्च युक्तको लोकस्याधारो बोधेः कारणधर्मः । क-पूर्वं (बीजम्) य-आसनयुक्तकं न खलु मरणस्वभावाभिन्नम् । दन्तओं बीओं ; एसरह लग्गइ ; कन्नह भिन्न ; रोअ महन्तु, अस । ओकर हृद्द धाउ समु ; जान विशेसो मन्तु ॥ लओ जुतुओ लोभह धारु ; बोद्दहि कारणु धम्मु ; कपृषु वय सन जुतुओं ; नुमु सरणो सहाओ अभिन्नु ॥

1. A. N. व्न्तह।

3. N. ओकरहु।

2. N. बिउ।

. A.N. मरणो।

5. N. अभिन्न ।

so yi sa bon rna ba la |
e hi dbyans kyis reg pas dbye |
klu yi snags ni sbyar bya ste |
o yi yi ge sa gsun kun |
ye śes kyi ni khyad par shags |
la yi yi ge mo dan ldan |
hjig rten rnams khi rten hin te |
byan chub byed pahi don yin no |
thog mahi ka ni ya sten ldan |
hchi dan lhan skyes dbye ba med |

Notes

दन्तह बीची-the bija of Danta-i. e. O-kara

win quest is a particle for emphasizing a preceding word.

लग्गर (लगति)—where the double consonant is due the change of conjugation, लग् being regarded as of the 4th. class. According to the Nirukta of Yaska, iv, 10, this root is also regarded as of the 4th. class.

Read कन्नड for कन्नइ.

कार (Tib. rna ba la)—Locative singular.

नित्र—used here as an adverb, meaning separately.

roa (Tib. klu)-uraga-the serpent.

mahantu (Tib. snags)-mantu-manta.

रोष महन् (उरगमन)—A Mantra dealing with a particular form of Tantrik Yoga named Kundali (the serpent) Yoga. When Kundalini Śakti, or Supreme Power in the human body is aroused, this yoga is achieved. This Power is the Goddess (Devi) Kundalini which is

the Divine Cosmic Energy in bodies. In the following two verses (10 and 11) of the salcakranirupana (Description of the six Centres), we find the description of the Kundalini Śakti:—

तस्योर्ड विसतन्तुसीदरलसत्स्या जगन्मोहिनी
न्नन्नादारमुखं सुखन मधुरं संकादयन्ती स्वयम् ।
ग्रङावर्त्तनिभा नवीनचपलामालाविलासास्यदा
सुप्ता सर्पसमा शिवोपिर लसत्साईतिवृत्ताक्रतिः ॥
नूजन्ती कुलकुग्छली च मधुरं मत्तालिमालास्कुटं
वाचं कीमलकादावस्यरचनामेदातिभेदक्रमेः ।
ग्रासोच्चृासविभञ्चनेन जगतां जीवो यया धार्यते
सा मुलास्वजगहरे विलसति प्रोहामदीप्तावलिः ॥

Read आह for आभ as the latter does not give any sense.

षष्ठ-Nominative, singular of the pronoun त्रदस् in neuter gender-'धनुषि वा', SBC, I, 1, 32.

Okāra (Tib. o yi yi ge)—0-kāra.

hu-khu-khalu. Pischel § 94 and 148.

dhāu-dhātu.

sabhu (Tib. kun)—sabba—savva—sarva, all.

भाउ समु—All the elements which are eighteen in number—six indriyas, six viṣayas and six vijñānas.

jāna (Tib. ye ses)—jňāna.

viśeso (Tib. khyad par)-viśesa.

जान विशेसो मन्त-A special Mantra of knowledge.

ल (Tib. la yi yi ge.)—the letter la.

3-and.

loa-loka.

loaha-Gen. singular.

dhāru (Tib. rten)—ādhāra—Here the loss of the initial vowel is due to the accent on the second syllable.

লীম্ব ধাৰ-The support of the universe.

boi (Tib. byan chub)-bodhi.

boihi-Gen. singular.

kāranu-kārana.

कारण धना-Causal property.

कपपुर-Here the doubling is due to the accent.

puva—pūva—puvva—pūrva.

य (Tib. ya)—the letter Ia.

sana (Tib. stan)—āsana—Here the loss of the initial vowel is due to the accent,

Read g for y as g and w are often confused.

hu-khu-khalu, Indeed.

sahāo-sahāu-svabhāva.

न हु मरची सहाची अभिन्नु—इटं बीजं मरणस्त्रमावाभिन्नमिति न—i. e. it is quite different from the nature of death.

पहन्तो सरअ संठइओ तिहुअन माति सह्व ॥
तक्षर एआर ओसिअओ सुह अवइओ
पुणु पहन्तो मज्ज सहज सहअ अपमाणु ।
सवरो ई अ जत्तओ वजसठु अनाह जान ॥
ईसर जुत्तओ जवगुगहन्तो विइनठइओ अजान सहअ ॥

प-स्या (वर्गस्य)न्तं स्वर-अ-संस्थितं त्रिभुवन-म-अतिस्वरूपम् । त-अक्षरम् ए-कार-भृषितकं सुखावधृतम् , पुनः प-स्यान्तं मध्यं सहजस्वरूमप्रमाणम् । स-परम् (तत्र) ई-(कारः) च-युक्तकः वज्रसत्त्वानाशज्ञानम् । इ-स्वर-युक्तकं य-वर्गस्यान्तम् (तेन) विनष्टकम् अज्ञानस्वरूपम् ।

पहन्तो सरअ संठर्ओ ; तिहुअन माति सह्त्व ॥
तक्खर प्रभारओ सिअओ'; सुह्र यर्ओ
पुणु पहन्तो मज्ज सहज सअहअ प्रमाण',
सवरोई अजुतुओ', बज सठ्ठुअ' नाह जान ॥
ईसर॰ जुतओ', जवग्गहन्तो, विहन ठर्ओ अजान सहअ॥

- 1. N. एआर उसिअओ.
- 5. A. **मर**.
- 2. N. पहन्तो मन्त

N. सएत.

- 3. A. N. पमाज.
- 6. N. इसर.
- 4. N. अजुत्तओ
- 7. N. जुनड.
- 8. A. विद्दनटह्ओ, N. विद्दनटह्ड.

pa yi sde yi mthah ma la |
a yi yi gehi dbyans sbyar bya |
sa gsum gyi ni mr ran bshin |
ta yiy e yi yi ges brgyan |
bde ba hdzin par byed pa ho |
slar yan pa sdehi mthah ma ste |
tshad med pa yi lhan skyes kyis |
dbus na bshugs pahi ran bshin no |
sa yi mthah ma ī dan ldan |
rdor sems ye šes gshom med paho |
yahi sdehi mthah ma i dbyans ldan |
mi šes ran bshin hjoms byed paho ||

Notes

```
म= Mandala. In mysticism, it is also the symbol of the want of attachment.
        Cf. Tib, ma ni chags pa med pahi sgo rtog pa med pas thams
        cad grol (Bkah hgyur rgyud. w. 43).
अतिसहब-Beyond all forms.
तक्खर—Combination of a and अकखर.
अवद्रश्री-avahiu-avadhita.
Read सङ्घ for सम्बद् and separate the final म from समहम.
महत्र महत्र—the doctrine of Sahajiya.
Read अपमाण for प्रमाण. Tib. tshad med pa.
apamānu-apramāna.
a-ca. Pischel § 184.
                        Tib, dań.
vaja-vajja-vajra.
sathu-sattu-sattva.
वजसदु-वजसन्त. Tib. rdor sems.
वजसत्त्व = वज = बोधिचित्त = अदय = सन्बुड = बोधि = प्रज्ञापारमिता = समता.
                Cf. एतद्दयमित्युत्तं बोधिचित्तमिदं परम्।
                     वज' श्रीवज्रसत्त्वच सम्बद्धी बीधिरव च ॥
                                        -Prajnopūyaviniscayasiddhi, p. 17.
```

पहली (बीश्रो)-ma-kara.

डा—- **५**

मातिस हव-Combination of म and अतिसहव.

anāha—anāsa—anāsa. Pischel § 262—undestroyed. Tib. gshon med paho. ja—ya. जनग्ग—य-वर्ग. Tib. yahi sdehi. vunathaio—vinastaka. Pischel § 598.

चे मन्तो धम्म सहाओ वपइ सअल सहाअ।
मआरो वहइ रन्द। वहण बीओ रिव जुत्तओ
मअरन्द सहओ मन्त। प-चडत्थ थिअड
सर ऊआर सन्नइ भजह नठअ ओ।
त मन्तो नासइ सत्तु पुणो पस चडत्थु महड रवरवइ

त्ये-मन्त्रो धर्मस्वभावो व्याप्नोति सकलस्वभावम् । स-कारो वहति रन्ध्रात् । वहन-बीजं रिवयुक्तकं मकरन्दस्वभावमन्त्रः । प-(वर्ग)-चतुर्थस्थितकं (बीजम्) स्वर'ऊ'-कारासनं हि भयस्य नष्टकच्च । त-मन्त्रो नाशयित शत्रुम्, पुनः प-(वर्ग)-स्य चतुर्थं (बीजम्) महत् रवरवायते ।

दोमन्तो' धम्म सहाओ ; वयद्द सभळ सभाअ , सभारो वहद रन्द ॥ वहण बीओ रवि जुतुओ, मभरेन्द सहाओ मत्त । पनचउत्थ धिअउ ॥ सर उआर सन्नद ; भजह नठ मओ ॥ तमन्तो नासद सनु , पुणोपस चउत्थ ; सहउ । रवरवद ॥

T. 771 T. M.	1.	A.	N.	चे.
--------------	----	----	----	-----

6. A. प-चउत्थ.

2. A. N. वपड्.

N. पथचउत्थ.

3. A. N. सहाअ.

7. A. G. ऊआर

4. N. as

8. N. नठअओ.

5. A. N. मन्त.

9. A. N. सत्तु.

10. A. N. महउ.

```
tye snags chos dbyins ran bshin te /
thams cad ran bshin du khyab paho /
bu ga rnams nas hdzags sa ya /
hbab pahi sa bon ni ma ldan /
chu srin dban po yi ni snags /
pa sdehi bshi pahi sa bon ni /
n dbyans stan dan ldan pa ste /
hkhor bahi hjigs pa nams byed pa /
ta yi snags kyis dgra nams byed /
slar yan pahi sdehi bshi pa ni /
sgra chen po ni sgrogs pa ho //
```

Notes

dye-tye. Tib. tye.

dhamma—dharma. Cf. धमा—GCG p. 41, 68.

वपद-Present tense, third person, singular number.

saala-sakala.

sahāa—sabhāva.

षहर-Present tense, third person, singular.

randa—randha—randhra. This form is Abl. singular, Tib. bu ga rnams nas. vahana—vahana, meaning 'tarani' (a boat) So 'vahana-bija' is 'tarani-bija'

i. e., na-kāra.

षष्ट्य बीम्री रवि जुत्तमी-नृ

Read मचरन्द्र for मचरेन्द्र.

maaranda-makaranda, Cf,

एवं काल बीच लइ क़ुसुमिच चरविन्दए। महचकरए सुरचवीर जिंघच मचरंदतए॥

-Kṛṣṇācarya's Dohākosa, Sl. no. 6.

चिश्रलं—स्थितक.

Read-जन्नार for जन्नार Tib. ū dbyais.

sanna-āsana. Tib. stan.

bhaja—bhaya.

भजह—Gen. singular,

sattu-satru.

पस—Gen. singular of प Tib. paḥi sdeḥi. महन्र—This is an adverbial form. रवरवप्—Present tense, third person, singular number.

> पहनह बीओ अकर सह लघु मन्तो नइ मनउ॥ अपउ कहननु गहइओ माइस्अ॥ सबरो एआर जुत्तओ हेतउ तिहुचण भनति॥ पहन्तोइ मज्ज सस्अ सबर अआर जुत्तओ विसमितधम्मु॥

पवनस्य बीजम् आ-कारेण सह लगतु, मन्त्र इव मणिः । अप्यं (बीजम्) कर्णे गृहीतं मायारूपम् । स-परम् ए-कार-युक्तकं हेतुस्त्रिभुवनभ्रान्ते । प-(वर्ग)-स्यान्तं हि (बीजम्) मज्ञास्वरूपम् , स-परम् अ-कार-युक्तञ्च विस्मितधर्मः ।

> पहनह बीओ अकरनह' छघु सन्तोनह' मनओं ॥ अपउ कह ननु ; गहरूओ, मार रूअ॥ सवरा पआर जुत्तओ हेतउ तिहुयण भनति॥ पहण तोर्' मज्ज सरूअ, सवरो अआर जुत्तओ॥ विसमितधम्मु॥

- 1. N. अकरणह.
- 3. N. मनउ.
- 2. A. N. यन्तो नह.
- 4. N. पहन्तोइ.

rlun gi sa bon a yig reg |
snags ni nor bur hbab bshin paho |
chu yi sa bon rnar bzun pa |
sgyu ma yi ni ran bshin no |
sa yi pha rol e yig ldan |
sa gsum gyi ni hkhrul hjoms rgyu |
pa sdehi mthah ma rkan ran bshin |
sa yi pha rol a dan ldan |
no mtshar che ba yi ni chos |

Notes

pahana-paana-pavana, Tib, rlun,

pahanahaa-Gen, singular Tib, rlun gi.

पहनह बीजी--प-कार.

akara-ā-kāra. Tib. ā yig.

Read सह for नह as the latter does not give any sense.

er-With.

laghu—lagatu. Tib. reg; Imperative mood, third person, singular number. Read नद्र for नद्र.

नद=दव. Tib. bshin pa. See SBC. p. 278.

मनउ--- मनद--- maṇi; a jewel. It represents Buddha and his doctrine.

त्रपत्र—appu—appi—apya. Pischel § 594.

चपन-Connected with water. Tib. chu. There are four bijas of water, namely, ऋ, क, भ and ब.

kahananu-kahnu-kannu-karna. This is an extended form.

कहनन्-Loc. singular. Cf. Tib. 'rnar' which is an abbreviated form of 'rna bar', meaning 'in the year'.

māi-māyā. Tib. sgyu ma.

juttao-juttau-yuktaka. Tib. ldan.

हैतउ—hetu ; cause.

tihuyana—tihuana—tribhuvana. Here 'य'-श्रति has taken place.

bhanati-bhranti; Gen. singular.

majja—majjā.

visamita-vismita.

जवग्गसहन्तोइ पमह अक्खरु बीओ ॥ चवग्गस मज्ज बीओ रस मत्थिथओ एआरु तसु परछुघु देवहसुरह सहाव ॥ एअं मन्तो छयपदइ जुवणविन्द ओ सब्भ कम्म सरुअ चक्कु॥ य-वर्गस्यान्तं हि पद्माक्षरबीजम् । च-वर्गस्य मध्यबीजं र-(कार)-स्य मस्तस्थितम् ए-कारस्तस्य परे लगतु, देवस्यासुरस्य स्वभावः । एवं मन्त्रषद्पदं हि योगिनीवृन्दञ्च सर्वकर्मस्वरूपं चक्रम् ।

> जवग्ग' सहन्तोइ, पमह, अक्खर भाओं ॥ चवग्ग समज्ज बीओ, रसमत्थः, थिओ, पआरु तसु परह्मघु ॥ देचह सुरह सहाव ॥ प्अं मन्ती क्रयपदह, जुवण चिन्दह , सन्भ कम्म सहअ चक्कु ॥

- 1. N. यवग्गाo.
- 3. N. सरमत्थ.
- 2. A. बीओ.
- 4. A. N. देवह.
- N. भावओ.
- 5. A. N. विन्दुओ

ya yi sde yi mthaḥ ma ni /
pa dmaḥi sa bon mchog yi ge¹ /
tsa yi dbus maḥi sa bon ni /
ra ni mga la ynas pa ste /
e yig gis ni phye ba ni /
lha daṅ lha min raṅ bshin no /
de ltar sṅags tshig² drug po³ ste /
rnal ḥbyor ma yi tshogs spro ba /
las kun raṅ bshin ḥkhor lo ḥo /
1. ×. go. 2. ×. tshigs. 3. ×. pa.

Notes

pamaha—pamha—pamma—padma.
चवग्गस—Gen. singular of चवग्ग (—च-वर्ग).
majja—majjha—madhya.
रस—Gen. singular of र-कार.
mattha—masta; the head.
thio—thiu—sthita.
तसु (

Skt. तस्य)—Gen. singular.

परमञ्ज-The doubling is here due to emphasis.
चनग्रसः .....परमञ्ज = चे.
१ वनम्गर — Combination of १ वह and प्रसुरह. Tib, Iha dan Iha min.
eam—evam.
chaya—cha+ka; cha—śa—sa—ṣaṭ,
ex ah; iyc a.
juvaṇa—yoginī. Tib, rnal ḥbyor ma,
vinda—vinda.
sabbha—savva—sarva,
çakku—cakra,

VI

यवग्गहन्तोइ बोइ सहाओ भिन्नि जिअम्मु रेह जनओ असर पतिअन जोअण मन्तो ॥ साठइअ अचलउअ ॥ न ए जुत्तइ सअउत्त अन निओ ॥ आइ ठिअ सरो पहिअ गुणनाहो भिजिह्या इसर मउत्थइ लघो तिह्वनधाअ सरूवओ ॥ य-वर्गस्यान्तं हि (बीजम्) बोधि-स्वभावः, द्विजिह्वारेखायुक्तश्च आ-स्वर-पतित्वं योगिनीमन्त्रः । स-आस्थितम (बीजम) अचलका । न-(कारः) ए-(कारः)-युक्तो हि सत्त्वान्यनिमित्तम् । आदिस्थितः स्वरः प्रथमगुणनाथः, द्विजिह्वा इ-स्वरो मस्ते लगत्, त्रिभुवनधातुस्वरूपञ्च । यव गहन्तोइ' बोइ सहाओ : भिन्निजिअ' मुरेह जुन्तओ, असर पुतिअओ, जोअण मन्तो ॥ साठरूअ® अचलउअ ॥ नए ज़त्तर सअउ ओअन नित्त ॥ आह ठिअ' सरो पहिअ' गुणनाहो"; भिजिघघो? इसर मउत्रह लघो, त्रिहवरधाअ सहवओ॥

- 1. A. N. यवग्ग०.
- 4. N. ०थिअ.
- 7. A. N. भिजिह्या.

- 2. N. ∘िजअ.
- 5. N. प**हि**अ
- 8. A. त्रिहुवनधाअ,

- 3. N. साथिअ.
- 6. N. गु**न∘**.
- N. तिहुवनधाय.

ya sdeḥi mthaḥ yi sa bon ni |
byaṅ chub sa bon raṅ bshin no |
lcc gnis yi ger yi ge ldan |
rnal ḥbyor ma shays a yig dbaṅ |
sa gnas pa ni mi gyo baḥo |
na yi yi ge e daṅ ldan |
sems can kun sprul rgyu mtshan no |
thog gnas dbyaṅs ni thog maḥi mgon |
lcc gnis i dbyaṅs mgo la reg |
sa gsum khams kyi raṅ bshin no |/

Notes

bhinni-binni-vinni-dvi. Tib. gñis.

जित्र' and मुरेह should be read as जित्रमा and रेह.

jiammu-jihvā. Tib. Ice. जिह्ना-बीम is the vowel ई.

reha-rekha. रेखा भी ज is प.

असर—According to Tib. it is भासर (-ā-svara). ā is here shortened.

patiatta-patitva.

joana-yogini. Tib. rnal libyor ma.

साउद्दश-Combination of स and शाउद्दश. Tib. sa. gnas. pa.

āthaia-āsthita.

acalaua—acalakā—One of the ten degrees which are to be ascended by a Bodhisattva before attaining Buddhahood.

न-the letter न.

u-the letter v.

संबंध and बोबन should be read as संबंधत and बन.

saautta-sattya. Tib. sems can.

ana-anna-anya.

nitta-niittva-nivitta-निवित्त-nimitta.

bhi-bi-vi-dvi. Tib. gñis.

jihmā-jihvā. Tib. lce.

मजलाद-Locative singular. Tib. mgo la.

dhāa-dhātu. Tib. khams.

त ए षह जुवइ। पहम वग्ग पहिआं जुवनतत्त सरूवइ।
यस्स चउत्थ ठिअ बीओ सअलह नाइ सहाइ।
अट्ठअह पहिआं सुनह असिअओ सुक्षधातअओ।
भिन्नि वग्ग ठइअ पहिआं कक्ष भिण ठइअ।

त-(कारः) ए-(कारेण) सह युक्तो हि ।
पत्रमवर्गप्रथमं (बीजम्) योगिनीतत्त्वस्वरूपं हि ।
य-(वर्ग)-स्य चतुर्थस्थितबीजं सकलस्य नारी-स्वभावः ।
अष्टमस्य (वर्गस्य) प्रथमं (बीजम्) ग्रून्यस्य भूषितत्र्व ग्रुक्रधातवश्च ।
द्वितीयवर्गस्थितं प्रथमं (बीजम्) कङ्कालबिन्दुस्थितम् ।

त षषह ज्ञुवद्दः पहन वग्गपत्रिअं, ज्ञुवनततु सरूवद्द यस्स चउत्थ विभ बीओ ; सअलद्द नोद्द सहाद्द॥ अठ्ठष्अ पतिअं सूनह ऊसिअओ । सुकक्षातअओ । भिन्नि वग्ग ठद्दअ पत्रिअं; क्क' भिण" रद्दअः॥

1. N. कक.

2. N. Higi.

3. A. ठड्डअ.

ta yi yi ge e dan ldan |
lna pa yi ni thog ma ste |
rnal hbyor ma yi ran bshin no |
ya sde bshin gnas pahi sa bon |
kun gyi gtso mohi ran bshin no |
brgyad pahi sde yi thog sa bon |
ston pa yi¹ ni rgyan pa ste |
khu bahi khams kyi no bo nid |
gnis par gnas pahi thog ma ni |
keu rus thig le hdzin pa ho ||

1. **x.** yis.

Notes.

saha—saha—This interchange shows that there must have been one sound for the two letters (\(\mathbf{q} \) and \(\mathbf{q} \)). In Bengali, as a descendant of Magadhi, the palatal sound only obtains. For this reason the three sibilants are interchangeable.

juva-jua-yuta. Tib. ldan. Here 'ब' गृति has taken place. Read uga for uga i pahama—pancama. Tib. lha pa. Read पश्चिम for पनियं। pahiam-prathamam. Tib, thog ma, prathama—pra-tama. juvana-yogini, Tib. mal hbyor ma. यसम्-Of va-varga. Read त्रिच for विच. Tib, gnas pahi. thia --- sthita. Read सञ्चलह for सञ्चलका सम्बन्ह (सकलस्य)—Gen. singular. Tib. kun gyi. nãi—nãri. Tib, gtso mohi, sahāi—svabhāva, Tib, ran bshin, Read भट्डभह for अद्रुएअ. षट्ठणह (षष्टमस्य)—Gen, singular, atthaa—atthava—श्रटतवं —astama. sīma—≰ūnya. kakka-kaňkāla, Tib, keň rus, bhina-bindu. Tih. thig le. Read as for tsw. thaia-sthita.

यवग्गह भिन्नि बीओ इसर जुत्तओ वज्जह अग्गि ठिअ नाह ॥
तहन्तो एआरभरणो जुन सुमण्डिअओ ॥
त रवइ जुत्तओ जवरह अध्वह राओ ॥
भ रइ जुत्तओ अओरमण्डिअओ नाहिइ कुण्डइ ठिइओ ॥
य-वर्गस्य द्वितीयं बीजम् इ-स्वर-युक्तञ्च वज्रस्याग्निस्थितो नाथः ।
त-स्यान्तम् (बीजम्) ए-काराभरणं योनि-सुमण्डितञ्च ।

त-(कारः) रवि-युक्तश्च ज्वरस्य ध्वंसराजः । भ-(कारः) रवियुक्तश्च ए-कार-मण्डितश्च नाभेः कुण्डे स्थितः ।

यवग्गहा भिन्नि बीओ, इसरजुतुओं ; वज्जह अग्गि ठिश्न नाह ॥ विहन्तो एआरभरणो जुन सुमण्डिअओं ॥ तवरइ जुतुओ जननहा' अध्वइ" राओं ॥ भरइ जुत्तओं ; अआरमण्डिअओं ; नाहिइ, कुण्डइ ठिइओं ॥

1. N. जबरहा. 2. N. अथवइ.

ya sde gnis pahi sa bon ni |
i yi dbyans dan ldan pa ste |
rdo rje snin gnas' myon po ho |
ta thā e yi yi ges rygan |
skye gnas la ni spras pa ho |
ta yig ni ma dan ldan pa |
rims hjoms pa yi ryyal po ho |
bha ni nin ldan e yig ryyan |
lte bahi thab tu gnas pa ho |

1. x. mas.

Notes.

Read यवग्गह for यवग्गहाः

aggi—agni. But in Tib. 'sñiñ' has been used, meaning मार or इत्य.

agni (fire) may be regarded as the essence (मार) or heart (इत्य) of vajra (thunderbolt, diamond).

juna—yoni, vagina. In mystic language it represents 'the source of all things and from which the whole world was manifest'.

Read रवड for वरड. Tib. ñi ma.

ravai-ravi.

Read जनरह for जननहा. Tib. rims.

जवरह—Gen, singular.

javara—jvara. This is due to anaptyxis.

Read were for were.

adhvaha—dhvamsa. Tib. hjoms pa. This is due to prothesis.

rao-rau-raa-raja.

Separate भ from रइ.
rai—ravi.
नाहिइ—Gen. singular of-इ bases in the feminine gender.
कुरुद्र —Loc. singular of-भ bases.
नाहिइ कुरुद्र —In the cavity of the navel.

पहन्तोइ मम्मरूओ टहन्तोइ कषणभावओ इ मण्डिअओ ॥ विसोसणिअ मन्त येमन्त चअनद सरूअ महणिहि बीव ॥ रह ओआर ओसिअअं स्ट्ठइ नाइ सहावइ ॥ सस भिन्नि बीचु हेयह रूओ ॥

प-स्यान्तं हि (बीजम्) मर्मरूपम्, ट-स्यान्तं हि (बीजम्) कर्षणभावश्च इ-मण्डितञ्च । विशोषणीयमन्त्रो यथा चतुरानन्द-स्वरूपं महानिधि-बीजम् । रवि-(बीजम्) ओ-कार-भूषितकं रुष्टि-नाडी-स्वभावो हि । श-(वर्ग)-स्य द्वितीयं बीजं हृदयस्य रूपम् ।

पहन्तोइ, मम्मरूओ ; टहन्तोइ कषणभावओ' ॥ इमण्डिअओ ॥ विसोसणिअ मत्त्रय सओ , चअनद सरूअ ; महणि हि ' बीव ॥ रहुओ आरओ सिअअ ; रूठ्ठह नाइ सहावइ ॥ ससमित्रि बीवु ; हेय हरूओ ॥

- 1. N. कसनo.
- 3. N. मत्त यमत्त.
- 2. N. विसोसणिंग.
- 4. N. मणिहिः

5. N. नइ.

pa sdehi mthah ma gnas ran bshin /
ta mthah yi yis rggan pa ni /
hgugs pa yi ni ran bshin no /
bi koss si shags bshin ste /
dgah ba bshi yi ran bshin gyi /
yter chen po yi sa bon no /

ra yig o yi yi gehi rgyan | rtsa drag po yi ran bshin no | sa yi gnis pahi sa bon ni | snin po yi ni gzugs su ho ||

Notes

mamma-marma.

rūs—rūu—rūa—rūpa.

kasana-karsana.

visosania—višosanīya.

Read मन्ती वेमन्त for मत्त्रय सन्त्री. Tib. snags bshin.

येमना = यथा.

चन्नम् — Combination of चउ (— चतुर्) and त्रान्ह् (— त्रानन्द). Tib. dgali ba bshi.

There are four kinds of त्रानन्द, such as, (1) त्रानन्द. (2) परमानन्द, (3) सङ्जानन्द and (4) विरमानन्द. AS., p. 32.

Read महिंगिहि for महिंग हि.

mahanihi-mahanidhi.

bīva—bīu—bīja. Tib. sa bon. Here 'a' मृति has taken place.

rai-ravi.

osiao—osioū—osiaa—usiaa—ūsiaa—hūsiaa—bhūsitaka, decorated.

श्रीश्रार श्रीसिश्रश' -- Decorated with the vowel श्री.

Read स्ट्रंड for स्ट्रंड.

rutthai —rusti.

nāi-nādī. Tib. rtsa.

सस-Gen. singular of म्.

biou-bija.

सस भिन्नि वीव-The second letter of the म class-i. e. ष.

heya—hiya—hiya—hiyaa—hiaa—hidaya. In the mystic language, इद्य represents ज्ञान (knowledge). JS., XV., p. 81.

हेयह—Gen. singular.

णिआर सहवइ गहिअओ जुवणि तत्त सहअ ॥

करजो सञ्जोवइ अक्खरु धूइल नाइ रहह भावइ ॥

तपज्जि ठिअओ गहइ जुल्लाहिन्दइक अट्ठपइ सहधनाइनि रूआ।

तहन्तो इआर उसिअओ कपहलह मज्ज नाइनि रूअ ॥

णि-कारः स्वरूपेण गृहीतश्च योगिनीतत्त्वस्वरूपम् ।
क-र-अ-संयोगं हि अक्षरं दूरनाडीरसस्य भावोहि ।
त-(स्य) प-(स्य) मध्यस्थितञ्च (बीजम्) गृहीत्वा
योगिनीवृन्दकम् अष्टपदं साधनाया एव रूपम् ।
त-(वर्ग)-स्यान्तम् इ-कार-भूषितञ्च कपालस्य मध्यनाडीरूपम्

णिआर सरूवह गहिअओ ; ज्ञवणि, तन्त'सरूअ ॥ करओ सञ्जोवहरू अक्खरु, धृरूल लहरहह भावर ॥ तपजािठअओ ; गहरू ज्ञवण विन्द्र कअठ्ठपर सहस्थनार निरूअ ॥ तर हन्तोर अरउ सिअओ ; कपहलर लज्जनार निरूथ ॥

A.-N. तत्त.
 A. सहधनाइ.
 N. हहन्सोइ.

ni yig ran bshin gyis gzun ba ,
rnal hbyor ma yi de nid do /
ga yig ra yig a yig ldan /
dbu ma rgyan ma ro ran bshin /
ta pahi bar gnas bzun bar bya /
rnal hbyor ma yi tshogs kyi ni /
rkan pa brggad pa sgrub ran bshin /
ta sdehi mthah ma i yig rgyan /
thod pahi dbus kyi rtsa ran bshin //

Notes

Read सहनइ for सहनह. Tib. ran bshin gyis. सहनइ—Instrumental singular. juvani—yoginī. o from a. Tib. a yig. Read सञ्जीनद for सञ्जीनद्द. sanjova—sanjoa—sanyoga. Tib. ldan. dhūila—dūra. Tib. rgyan. ma. Read नाद for लह. Tib. dbu ma. nāi—nādī. raha—rasa. rahaha—Gen. singular.

तपज्ज—Combination of त (वर्ग), प (वर्ग) and मज्ज (—मध्य) The middle letters of त and प classes—i. e. द and ब.

गहर-This is a gerundial form.

juvana-yogini,

Read विन्दृदक as one word,

vindaika-vrndaka,

Read-श्रद्ध for श्रद्ध.

attha-asta.

pai-pada, Tib. rkan pa.

सहधनाद-Gen. singular of साधना.

नि = एव.

ni—nai, ṇai (SBC., p. 144)—nvai (='nu vai' as found in the Padapātha of the Taittirīyasamhitā), meaning 'eva' (indeed). The indeclinable word, nvai, occurs frequently in the Brāhmaṇas in the sense of 'indeed.' तविन, तविन, तविन, etc., are also found in GCG. In the East Bengal dialect we also find the use of 'ni' in the sense of 'eva'. Cf. श्रामिन, तुमिन, etc.

rūa-rūpa.

Read तहली for तद हली and also read दशार as one word.

तहनो-The last letter of the त class-i. e. न.

Read उशिश्र as one word,

तहनी दत्रार उसिश्रश्री—And the last letter of the त class (i. e., न) is decorated with the vowel इ—i. e., नि.

kapahala-kapala. Tib. thod pahi.

kapahalaha-Gen. singular.

majja-majjha-madhya.

nāi-nādī. Tib. rtsa.

नि = **एव**.

क गहइअओ कम्म खहन्तइ सोउ॥ र अआल गइओ सिरिय मज्जा महराउ मुज्ज॥ पाथिअ बीओ इआर जुवइ तिकनह मिज॥ तहन्तइ निमनहउद्ध इ ओसिअओ॥ क-(अक्षरम्) गृहीतत्र्व कर्म क्षयित तच ।
र-(अक्षरम्) अ-कार-गृहीतं (तेन) शिरसो मध्यात् महारावो मुज्यः ।
पार्थिव-बीजम् इ-कार-युक्तं हि त्रिकोणस्य मध्ये (तिष्ठति)।
त-(वर्ग)-स्यान्तं हि (बीजम्) निर्माणाधऊर्द्वे (तिष्ठति) इ-(कार)-भूषितत्र्व

कगहइ अओ, कम्म खहन्तइ सोउ॥
रअआले अइओ; सिरिय मज्ज'; महराउ सुज्ज॥
पाथिअव बीओ, इआर जुवइ; तिकनह मिज्ज॥
तदन्तइ", निम नह उद्धइ ओसिअओ॥

1. N. मजा.

2. N. पथिअ.

3. N. तहन्तइ.

ka ru minon brjod bzuh bar bya |
de yis las rnams zad par byed |
ra yig a yi yi ges gzuh |
mgo baḥi dbus nas sgra chen ḥdzag |
sa yi sa bon i yig ldan |
gru gsum gyi ni dbus su ḥo |
ta yi mthaḥ ma is rgyan pa |
sprul paḥi sten dan ḥog du ḥo |

Notes

Read महत्त्व as one word.

गहदम = ग्रहीतम्. Taken.

khahantaï—khahanti (= चयति). Destroys. Present tense, third person, singular number. Really speaking, the suffix ऋत्ति is plural; but in OB and MB, it is used as singular.

सोच—And it. Tib. de yis.
u (and)—ua—uta. Cf. उ (and) in SK., p. 92, 211.
Read अश्वान for अश्वानं.
aāla—aāra—a-kāra.
Read गरभी for अरभी which gives no sense. Tib. gzun.
gais—gaiu—gahiu—grhīta.
सिर्यि—Gen. singular of सिर् (=Skt. शिरस्). Of the head,

मजा (=Skt. मधात्)—Abl. singular.
Read मुज्ज for मृज्ज.
mujja—mujya—Causal potential participle of rt. मुज्ज—to sound.
pāthia—pārthiva.
pāthia bīa—क.
जुव=युक्त (joined). Tib. ldan.
पाथिय वीयी दयार जुवद—i. e., कि.

tikana—trikona; triangle. The tri-kona is the symbol of the Tri-ratna, and, according to the secret doctrine of certain sects, represents the yoni, 'from which the world was manifest', the source of all things. The triangle is often found in the Nepalese temples dedicated to the Buddha-Saktis and figures in the Garbhadhātu-maṇḍala immediately above the five-leaved lotus enclosure. The Japanese look upon the triangle as a flame-symbol—'body of fire' (third element)—which destroys all that is impure.

The Buddha, according to Beal, once 'discoursed on the symbol 'I' with three dots... arranged as a triangle resting on its base', and 'used the triangle as a symbol of the embodied form of the Tathagata.'

When seated in dhyāna-mudrā the Buddha forms a perfect triangle resting on its base, and it is believed by Ruddhists to have been his attitude in the womb of his mother. In the Garbhadhātu-maṇḍala the triangle rests on its base, and, according to the esoteric doctrine, is the form which is symbolical of material essence. The triangle with the point below is the symbol of the highest form of spirituality—the spiritual essence of Ādi-Buddha.—GNB., p. 177.

तिकनइ—Of the triangle; Gen. singular. मिज—Loc. singular. तहन्त—The last letter of the त class—i. e., न. निमनइउद्य—Combination of निमन (—निर्माण), षह (—षधः) and उद्य (—जज्र्व).

> त र अ संजोवह बीओ धम्मधाहकोनओ तिहुयन उअत्ति॥ स गहिअह मधहमि सहहअ सुक्त। न इ जुअह जानह हाओ॥ पहन्तह अ उसहअओ माइ नाइनि पम्म॥

त-(अक्षर)-र-(अक्षर)-अ-(अक्षर)-संयोगं हि बीजं धर्मधातुष्त्रिकोणश्च त्रिभुवनोत्पत्तिः । स-(अक्षरम्) गृहीतं हि मध्यमं सहग्रुकम् । न-(कार)-इ-(कार)-युक्तो हि ज्ञानस्य भावः । प-(वर्ग)-स्यान्तं हि (बीजम्) अ-(कार)-भृषितश्च मायानाभीपद्मम् ।

तगअ' संजोवह बीओ ; धम्मधाह कोनओ ; तिहुयन उअन्ति ॥ सगहिअह धूह निसहह सुक ; नहजुअह जानह° हाओ ॥ पहन्तह ; अउसह अओ ; माह नाह निपम्म ॥

1. A. N. तरअ. 2. N. जिनह.

ta yig ra yig a yig sbyar |
chos kyi dbyins ni gru gsum ste |
de phyir sa gsum skyed pa ho |
sa bzun dbus ma bcas sa bon |
na yig i dan ldan ran bshin |
pa sdehi mthah ma a yis rgyau |
sgyu mahi no bo padmahi rtsa ||

Notes

त र ज-The letters त, र and ज.

samjova-samyoga.

धर्मधातु—The essence of Reality; the element of the elements. There are three dhatus:—(1) काम, (2) क्ष्य and (3) धर्म.

tihuyana-tribhuvana.

Read তথানি for তথানি.

uatti-utpatti.

तिहुयन उच्चित्-Origination of three worlds.

Read मधरमि for धृह नि which gives no sense.

madhaimi-madhyama. Tib. dbus. ma.

नध्यम -The Middle Path. In Hinayana, it means a middle course between materialism and the doctrine of an Eternal Soul. And in Mahayana it means Relativity which is मुख्या.

Read सहदम for सहद. Tib. bcas.

sahaïo-sahita-Together.

sukka--śukra. In the mystic language, यन means हैरीचन. Cf.--

गुर्क वैरोचनं ख्यातं बज्जोदकं तथाऽपरम् । स्त्रीन्द्रियं च यथा पद्मं बजं पंसीन्द्रियं तथा ॥

-JS., II. 11.

जাनছ—Gen. singular of जान (-- দ্বান).

hāo-hāu-bhāva.

पहन-The last letter of the प class-i. e., म.

māi—māyā. In the mystic language, माया means प्रजा (knowledge). Cf. माया प्रजा च भण्यते ।—AC., Com. 26.

nāi—nādī.

f = va—Indeed.

pamma—padma. In the mystic language, पद्म is a symbol of self-creation. It also symbolizes the female principle (स्त्रीन्द्रियं च यथा पद्मम्).

रइ यट्ठइअओ कन्न सहाइ ॥
टहन्तो बीओ इजुत्तओ निहिभिण
सत्त गहन्तइ नाह ॥ एअं दिसपउमन्तो
चउ जुवह पमाहइ सव्भु ॥

रिवः य-स्थितश्च कर्ण-स्वभावः । ट-(वर्ग)-स्यान्तं बीजम् इ-युक्तश्च, निखिलाभिन्नसत्त्वं गृह्णाति नाथः । एवं दशपदमन्त्रः चतुर्युगस्य प्रमाथी सर्वः ।

रइ यहइ अओ, कन्न सहाइ ॥ टहन्तो बीओ ; इज़ुत्तओ ; निहिंसिण सतु गहन्तइ नाह ॥ दअं दिसपउ, मन्तो, चउ ज़ुवह पमाहइ सव्भु ॥

1. N. सत्त.

डाकार्णवः

ra gan gnas pa rna ran bshin |
ta sdehi mthah ma i dan ldan |
ma lus dbyer med sems can gyi |
khams hdzin pa yi mgon po ho |
de ltar shags tshig ben brjod de |
dus bshi yi ni tshad can no |
rnal hbyor ma kun las kyi ni ||

Nores

रइ-ravi. The letter र is the bija of रवि (sun).

रद्र यहरूद्रम—The letter र belongs to the य class.

kanna—karna. Here कर्ण refers to कर्णपिशाची, a Tantric deity, who is worshipped as the mystic form of डाकिनी.

sahāi-svabhāva.

टहली बीफी-The bija which is the last letter of the z class-i. e., ग.

टहनो बीचो इज्न--िण्.

nihi-nikhila. Tib. ma. lus. Here we find the syncope of l. II P § 363.

bhina-abhinna. Tib. dbyer med. Here we find the aphaeresis of a.

gahantaï—gahanti (=Skt. यज्ञाति)—Present tense, third person, singular number.

nāha-nātha.

eam-evant, thus.

disa-daśa. Tib. bcu.

paii—pada.

caü-catur. Tib. bshi.

juva-jua-yuga. Tib. dus.

juvaha-Gen, singular,

pamāhai-pramāthi(n)-Destroyer.

चं जुंबह पमाहह — The destroyer of the four ages of the world, such as, (1) क्रत or सत्य, (2) विहा, (3) हापर and (4) कलि.

sabbhu-sarva. It refers to मन्ती (=Skt. मन्त).

VII

प पूबह रहह आसनअ पहिहिअ धम्मु ॥
तह चडयित्थअओ एआर कण्णाभरन्नो जुवन मन्तु॥
त मज्जठिअओ दीजओ अथु ।
न इ सजुअइ निम्महि विस्सहो ॥

प-पूर्वं हि रव्यासनकं प्रथमधर्मः ।
तस्य चतुर्थिस्थितत्र्व (बीजम्) ए-कार-कर्णाभरणं योगिनीमन्त्रः ।
त-(वर्ग)-मध्यस्थितत्र्व (बीजम्), (तेन) दीयतामर्थः ।
न-(कारः) इ-संयोगो हि निर्माथी विश्वस्य ।

पपूर्वा रहा आसनुअ ; पहतिअधम्मु ॥ भगवउ पत्थिअओ ; पआर कण्णाभरन्नो जुवन मन्तु ॥ तमज्जठिअओ ; दाजओ अधु ; नासनुअह ; निम्महि विस्सहो ॥

shon du pa la ra stan no |
thog ma ya ni chos grugs so |
de yi bshi par gnas pa la |
e yi yi ges rnam rgyan pa |
rnal hbyor ma rnams kyi shags so |
ta sdehi dbus nas ci hdod ster |
na yig i yi yi ge ldan |
sna tshogs sprul pa byed pa ho ||

Notes

प—The प class.

pūva—pūvva—pūrva.

rahaï—raaï—ravaï—ravi.

Read बासनम्म for भासनुम.

बैडबावब—बेडबाबka.

Read पहिंद्य for पहिंद्य. Tib. thog. ma.

pahahia—prathama. [Skt. prathama (first)—pra-tama; 'tama' is the suffix of the superlative degree.]

Read तह for भह. Tib. de yi.

तह—Gen. singular of the demonstrative pronoun तर. तह refers to the प class.

Read चउयत्विश्वश्रो for बड पत्थिश्वश्रो. Tib. bshi par gnas pa.

चउयत्यिभभो = चतुर्थस्थितञ्च.

तष्ट चंडयत्विय-The fourth letter of the q class-i. e., भ.

kannābharanno-karnābharana.

तह.....कसाभरती—i.e., भ.

juvana-yogini.

mantu-mantra.

त-The त class.

त मजातिश्र-The middle letter of the त class-i. e., इ.

Read दीनभी for दानभी.

dijao-dijjaii-Pass. Imperative mood, third person, singular number.

athu—atthu—artha.

sajua-samyoga,

न द सजुधद-i. e., नि.

nimmahi-nirmāthi(n). Crushing to pieces.

विस्महो-Gen. singular.

प पपश्च सहअओ रआर इ सहइओ जुइन चक्कवन्तु॥ च मज्ज गहइअओ ज जहअ रूअ॥ पवन संट्ठइओ ए समजुत्तु अहआर सहाओ॥ यवगहन्तो इइ तिन्नि बाण सिरसि ओसिअओ विस्सह मन्तह जान सरूअ॥

प-(कारः) प्रपञ्च-सहितश्च र-कार इ-सहितो योगिनी-चक्रवान् । च-मध्यं (बीजम्) गृहीतञ्च ज-(अक्षरम्) यथारूपम् । पवन-संस्थितम् ए-(कार)-संयुक्तम् अहङ्कार-स्वभावः । य-वर्गस्थान्तमिति तृतीयस्वरेण शिरसि भृषितञ्च विश्वस्य मन्त्रस्य ज्ञान-स्वरूपम् । पपत्थु सहअओ , रआरइ महइओ, जुइन वत्तवन्तु ॥ चमजगहइ अओ, जजहअ रूअ॥ पठअ संहहओ, एसमजुत्तु, अहआह सहाओ॥ पवणहन्तो हइ ; तिक्ति बाणसिरसिओ सिअओ॥ विस्सह मन्तइ जान सहअ॥

- 1. A. N. पपञ्च.
- 4. N. पवन.
- 2. N. सहअडओ.
- 5. N यनहन्ती.
- 3. A. N. चक्कवन्तु.
- 6. N. Eg.

7. N. aino.

pa yig spros pa dan beas paho |
ra yi yi ge i dan ldan |
rnal hhyor ma yi hkhor lo sgyur |
tsa sdehi dbus, gnas sa bon gzun |
gan la de ltahi ran bshin no |
rlun bsags pa ni e yig ldan |
a-ham yi gehi ran bshin no |
ya yi sde yi mthah ma la |
dbyans kyi gsum pas mgo la rgyan |
sna tshogs ye ses snags ran bshin ||

Notes

Read प पपञ्च for पपञ्च. Tib. pa yig spros pa.

प—The letter प.

papañcu—prapañca.

पपञ्च = बाक् (expression)—CBN., p. 48. The bija of प्रपञ्च i. e., बाक् is ई.

Read सङ्घणी for सङ्घणी.

saïa—sahita.

प पपञ्च सङघ्णो. e., पी.

Read सङ्घणी (= सङ्को for सङ्घणी which gives no sense.

रणार इ सङघणी—i. e., रि.

juina—yoginī. Tib. rnal ḥbyor ma.

cakkavantu—cakkavanta—cakkavant—cakravat. Pischel § 601.

च सज्ज गङ्गणणी—And the middle letter of the च class was taken.

ज-The letter ज which is the middle letter of the ♥ class.

jahaa-yathā.

जहन इन (= यदारूपम्)-not passing beyond the form.

पवन-The bija of पवन i. c., प.

samtthaïo-samtthaïu-samsthita.

samajuttu-samyukta.

ahaaru—श्रहंश्वात—ahankara—The doctrine of श्रहद्वार in the Vajrayana worship is the identification of the worshipper with the deity worshipped.

Read यवगद्यन्ती for पवणद्यन्ती. Tib. ya yi sde yi.

यवग-The य class.

ii-iti-Pischel § 116.

बाण = स्वर (vowel)—The Tibetan translation shows that the word बाण has been used in the दाकार्णव in the sense of स्वर, 'vowel' (Tib. dbyans). It seems that the writer in the mystic sense has used the word बाण of which शर (arrow) is a synonym as both बाण and शर mean the number five. The word शर has been confounded with Pkt. सर (or शर in Māgadhī)—Skt. सर 'yowel'.

सिर्धि—Loc. singular; on the head.

यवगहन्तो ..... श्रीसश्रशी—And the last letter of the a class, decorated on the head by the third vowel—i. e., वि.

विस्सह—Gen. singular.

Read मन्तह for मन्तइ.

मनइ-Gen. singular.

jāna—jāāna.

जवोओ उज्जल रूअ मन्तु। यवनु एह जोवु सब्भ जानह दिट्ठान्तु॥ चवघह तिइज बीओ ज तेह जुइण रूअ सबोअ॥ पहन्तो चउत्थथिअ आहनु गुरवो सहलह॥

ज-बीजम् उज्ज्वलरूपमन्त्रः । य-वर्णः (तत्र) ए-(कार)-स्य योगः सर्वयानस्य दृष्टान्तः । च-वर्गस्य तृतीयं बीजं ज-(अक्षरम्) तादृशयोगिनीरूपसम्बोधः । प-(वर्ग)-स्यान्तं (बीजम्) (तस्य वर्गस्य) चतुर्थस्थितासनं गुरवः सकलस्य (मन्त्रस्य)। जबीओ, उज्जल रूअ मन्तु यघनु पह जोनु ; सब्भ जानह' दिहान्तु ॥ चवघह तिइज बीओ, ज तेह जुइण रूअ सबोअ ॥ पहन्तो° चउत्थ थिअ° आहनु" ; गुरवो सइलह ॥

- 1. N. जनइ.
- 3. N. 834.
- 2. N. पइन्तो.
- 4. N. अहनु.

dza yi sa bon mthah med par /
hbar bar hyyur ba yi ni gzugs /
yi ge ya ni e yig ldan /
theg pa kun gyi lta bahi gzugs /
tsa sdehi gsum pahi sa bon ni /
rnal hlyor ma yi gzugs shes bya /
pa mthah de yi bshi pa laho /
shags thams cad kyi bla ma-ho /

Notes

ujjala-ujjvala. rūa-rūpa. बन्नव and इप are the two terms often used by the Sahajiyas to designate their own doctrine-PCS., pp. 151-155. Read मन्त for नन्त which gives no sense. mantu -mantra. Read and for und. Tib. yi ge ya ni. vanu-vannu-varna. Read एइ for एइ. Tib. e yig. एइ-Gen. singular of ए-(कार). jovu-joa-yoga. Read जानइ for जानइ. jāna-yāna. Tib. theg pa. जानह-Gen. singular. ditthantu-drstanta-Example. Read चवघह for चवघड. vagha-vaggha-vagga-varga. चवचह-Of the च class. tiija-trtīya. Read ज तें for जभेंह. teha-taïsa-tādṛśa. Pischel § 166 and § 262. juina-yogini.

saboa—म्बो इ—samboha—sambodha—Perfect knowledge. āhanu—āsana. Pischel § 262. पहली चडत्यित्र भाइन = म. Read मुदलह for मुद्द लुद. saïla—saala—sakala. HP. § 3. मुद्दलह—Gen. singular.

तमन्तो तिन्नि बान जुअओ निसहसि बोहण रूअ॥ उसहामस तिण्णो त आहनइ तरहवइ सजर लोअ॥ स्त गहइअओ सुबह चउद्शओ रूअ॥ नि मन्तो जुवन संकिइअतअ॥

त-मन्त्रस्तृतीयस्वरयोगश्च निःशेषबोधनरूपम् । उष्मणस्तृतीयम् (अक्षरम्) त-आसनं हि तारयति सजडलोकम् स्त-(बीजम्) गृहीतच्च भुवश्चतुर्दशकरूपम् । नि-मन्त्रो योगिनीसङ्केतकः ।

तमन्तो तिम्नि वार' जुअओ, निसहसि बोहण'रूअ॥
उसहाम सतिण्णो, तआहनइ :
तरहवइ सजर लोअ॥
स्तगहइ अओ, भुवह चउदशओ रूअ॥
मिमन्तो जुवन संकि इअतअ॥

1. N. बान. 2. N. बोइन.

ta sdehi mthah ma dhyans ysum ldan |
ma lus sems can hhod pahi gzugs |
dro bahi gsum pa ta stan can |
hgro dan mi hgro bcas hgro sgrol |
de bshin * * yi ge bzun |
sa ni bcu bshi pahi gzugs so |

डाकार्णवः

ni shags rnal hbyor ma rnams kyi / brda yis su ni hjug pa ho /

Notes

वान-वाण = स्वर (vowel). त मन्ती तिम्नि वान ज्ञा-i. e., ति. nisahasi—nihśesa. bohana-bodhana-Knowledge. usahāma—usahama—usma. Tib. dro bahi. उसहामस—Gen. singular. जसहामस तिसी-The third letter of the जप class-i. e., म. उसहामस तिसो त श्राहनद्र—i. e., स्त. तरहवर--This is a causative form; cf. Pali, तारापयति; तारापितिः sajara—sajada. Tib. mi hgro. In the East Bengal dialect 🖲 is pronounced as র ; e. g., ঘোড়া (a horse) as ঘোরা ; বাড়ী (a house) as বারী ; নড়া (to move) as নরা; পড়া (to fall) as পরা; etc. भवह—This form is Gen. singular. In Sanskrit Gen. singular form is भव: सबह चडदश्यी द्य-The fourteenth form of the world. Read नि मन्ती for मिमन्ती. Tib. ni snags. juvana-yoginī.

Read संकिरणत्य as one word. saṃkiiataa—saṃketaka. Tib. brda yis.—Rendezvous.

पहन्तो इओआह मुद्द लघु
मोक्कस्य अजानह विस्सह ॥
सवरो वज्जसत्त सहाअओ।
निआह धम्मो अधम्मु निसेअओ।
यवगहन्तो जीइनि अंभररूइ।
ज रहासनुमन्तु उदद सुक्क चहाइ॥

प-(वर्ग)-स्यान्तम् (बीजम्) इ-कारो मुण्डे लगतु - मोक्षरूपम् अज्ञानस्य विश्वस्य । स-परं (बीजम्) वज्रसत्त्वस्वभावश्च ।

नि-कारो धर्माधर्मनिषेधश्च । य-वर्गस्यान्तं (बीजम्) योगिन्यम्बरह्मपम् । ज-(कारः) र-आसनवान् उदयति शुक्रस्वभावः ।

> पहन्तोइओ आमुमुडह लघु, मोत्तरूअ' अजानइ'विस्सइ ॥ सवरो वज्ज सन्त" सहाअओ, निआरु धम्मा अधम्मु निसेअओ। पवनहन्तो', जाइनि अ'महरूइ, जरहास नुमन्तु, उद्दृह सुक्ष' चहाइ॥

- 1. N. मोक . 3. A.N. सत्त.
- N. अजनह. 4. A. यधनहन्तो.
   N. यघहरहन्तो.

5. N. um.

pa sdeḥi mthaḥ ma i yig reg |
sna tshogs mi śes ḥdzin po ḥo |
sa mthar rdor sems ran bshin no |
ni yi yi ge chos dan ni |
chos min sun ḥbyin pa yin no |
ya yi sde yi mthaḥ ma ni |
rnal ḥbyor ma ste nam mkhaḥi gzugs |
dza yig ra yig stan can ni |
khu baḥi ran bshin śar ba ḥo |

Notes

Read इश्रोधार for रथी धासु. Tib. i yig. Read सुद्ध for सुद्ध. सुद्ध-Locative singular. muda—mūda—mudd—munda—The head. Cf.—

আপন করে হাম

মৃড় মৃড়ায়লু

কাসুসে প্রেম বাঢ়াই—পদকল্পতরু, পদ-সংখ্যা, ১৬৮।

And also-

তার পাছে বাওয়াইল ডিঙ্গা তামে শহাচূড়। সমূদ্রের দুই কুল ভাঙ্গে পাতালে ঠেকে মুড়।

—मननामक्रम (पिजन्नखरा), ३२५ ।

mokka-mokkha-moksa-salvation.

व ज्ञसत्त (वज्रसत्त्व) = वज्ञ = बोधित्त π = बोधि = प्रज्ञापारिमता = समता = सम्बद्ध = प्रदय—PS., IV. In AS. (p. 24) we also find :—

वर्जे ग ग्रन्थता प्रोक्ता सच्च न ज्ञानमावता । तादात्मामनयोः सिद्धं वजसत्त्वस्रभावतः ॥

Read धम्मो for धम्मा.

dhammo-dharma.

nisea-niseha-nisedha.

Read यवग॰ for पवन॰. Tib. ya yi sde yi.

यवगहनी—The last letter of the य class, i. e., व.

Read जोड़िन for जाड़िन.

joini-joginī.

Read अंभर for अंभर. Tib. nam mkha.

ambhara-ambara.

रहासनुमन्तु—combination of रह (Gen. sing. of र) and आसनुमन्त (—आसनमन्त= आसनवान. Pischel § 601).

उद्द (उत्+rt. अय्)—Present tense, third person, singular number.

sukka--śukra.

cahāi-chahāi-svabhāva.

पुणो पवनहन्तइ अआर ओज्जजओ
बम्मह रूअ पम्मोओ ॥ रयइ अ जुगइ
अक्खजु सोउ ॥ सवर तिन्निबान
सिर संट्ठइओ जुवनिसयलइ आवहइ रूअ ॥
मारोइ मज्ज तत्तह रूअ । सवर अआरू भणिअं
जुवनिरूअमुह उआरइ ॥

पुनः पवनस्यान्तं हि अ-कारः ओजोजातो ब्रह्मणो रूपं पद्मञ्च । रविः अ-योगोहि अक्षय-स्वभावः ।

स-परं (बीजम्) तृतीयस्वरिशरःसंस्थितं योगिन्याः सकलाया

आवहति रूपम् ।

म-कारो हि मध्यतत्त्वस्य रूपम् । स-परम् अ-कार-भणितं योगिनीरूपमुखम् उचारयति । पुणो' पवनहन्तर्ह अभारओ हे जओ ;; बम्मइ रूअ पम्माओ ॥ रयइ, अजुगइ अक्खजु सोउ ॥ सवर, तिन्निबान सिरसंट्टइओ, जुवनि सयलइ नावहइ रूअ ॥ मा रोइ मज्ज तत्तर रूअ, सवर अआरु, भणिअं कुवनिरूअ मुहुउ आरुइ ॥ 1. N. पुनो. 2. A. N. ं इन्तइ. 3. A.N. ं इजओ.

slar yan rlun gi mthah ma ni |
a yi yi ges gzi bskyed pa |
tshans pa pad ma yi ni gzugs |
ra yig a yi yi ge ldan |
hygur ba med pahi ran bshin no |
sa mthah dbyans gsum mgo la gnas |
rnal hbyor ma rnams hbab bahi gzugs |
ma ni dbus ma de nid gzugs |
sa mthah a yi bkah¹ pa ste |
rnal hbyor ma gzugs kyi khar brjod |
1. X. bkan.

Notes

```
पवन = प-नार. Here it signifies the प class.

Read षोज for षोह. Tib. gzi.
ojja—oja(s).
jao—jāu—jāta.
बचाह—Gen. singular.
bamma—brahma.

Read पस्नो for पस्ना, as there is a slight difference between 'भा-कार' and 'भो-नार' signs.
pammo—padma.
rayaï—raaï—ravaï—ravi.

The रिं bīja is र-कार. Tib. ra yig.
juga—yoga.
akkhaju—akṣaya.
sou—svabhāva. Tib. raṅ bshin no.
```

बान = खर (vowel).

samtthaïo-samtthaïu-samsthita.

sayalaï—sayalahi—Gen. singular of सयला (—सकला). According to Hc. Gr. iv 350 (nas-nasyorhe), 'है' is the only suffix for Abl. and Gen. singular 'हि' may be regarded as a weakened form of 'है'.

Read **पावस्र** for नावस्र.

त्रावहद्र = शावहति.

मारो—Combination of म (the letter म) and आरो (-कार).

Read तत्तक for तत्तक.

tatta-tattva.

तत्तह-Gen. singular.

Read ज्विन for क्विन. Tib. rnal libyor ma.

juvani-yoginī.

muha-mukha.

uara i-ucara i-uccara i-uccarayati.

प वणु ओ मुअड मण्डइअओ सज्जल्ञ सहावह ॥
कमज्जट्ठइअओ तिन्नियाण सिरस उसइअओ
तत्तिगिअर सल्ञ । गिकरो निस्सहावह जानु ॥
भिन्नि वगुग पहइअं अआर देइअं काइमओ धाओ ॥

प-वर्ण ओ-(कार)-मुकुट-मण्डितश्च सहजरूपकस्वभावो हि । क-(वर्ग)-मध्य-स्थितञ्च (बीजम्) तृतीयस्वरः (तस्य) शिरसो भूषितञ्च तत्त्वकेतरस्वरूपम् ।

गि-कारो निःस्वभावस्य ज्ञानम् । द्वितीय-वर्ग-प्रथमम् (बीजम्) अ-कार-द्योतितं कामकधातुः ।

पवनुओं मुअत मण्डइअओ सज्जरूअंड सहावर ॥
ंकमज्जठ्दश्यओं, तिश्विबाण मिरसंड सहअओ,
तत्तिवाण मिरसंड सहअओ,
तत्तिगिभ रस रूअ। निकरों निस्सहावर जानु ॥
भिन्नि वग्ग पहरूअं। अआर द्वेरअं', कार्मओ धावओं'॥

1. N. देशभ. 2. N. भाओ.

डाकार्णवः

```
pa yig o yi cod pan gnas |
lhan cig skyes paḥi ran bshin no |
ka sdeḥi dbus gnas dbyans gsum rgyan |
de nid med paḥi ran bshin no |
de yi yi ge ran bshin med |
gnis pa yi ni thog ma la |
a yi yi ge gsal bar byas |
hdod paḥi khams kyi ran bshin no |
```

Notes

```
vanu-vanna-varna.
Read मण्ड for मणत. Tib. cod pan.
muada-mukuta.
sajja—sahaja—The doubling is due to the loss of v.
rūau-rūpaka.
सिरस—Gen. singular.
                    उसदय-i. c., गि.
कम जाट्ठ इस
            ...
तत्त्विषर—Combination of तत्त्व (—तत्त्वक) and इचार (—इतर). In Sanskrit we expect
        an \mathbf{q}, which is here weakened first into short \mathbf{q}, and then into \mathbf{q}.
Read गिकरो for निकरो, as it has been said above that ग is the third letter of the
        क class and is decorated on its head with the third vowel (i. e., इ).
karo-kāra.
Read निस्महावह for निस्महावदः
निमसहावह-Gen. singular.
nissahāva—nihsvabhāva = ग्रन्थ.
jānu—jňāna.
ddeiam—dyotitam. Tib. gsal bar byas.
kaimao-kaimaii-kamaka.
dhāo—dhāu—dhātu.
काइमची धाची (= कामधात)—The phenomenal world.
```

पवगहन्तोइ एजुत्त सयलह महइ सहाइ ॥ अन्तट्ठ बीवहन्तो अ पवगहन्तइ आहनु सुक्क वाअओ अभिण्ण ॥ पाववडह बीओ इहि जठइअओ सिज्जन्तु माहन्त रूअओ ॥ क भिन्न बीओ अक्कसु जुवण विम्बु ॥

प-वर्गस्यान्तं हि ए-युक्तं सकलस्य मायास्वभावः । अन्तःस्थ-बीजस्यान्तश्च प-वर्गस्यान्तं हि आसनं शुक्रवाय्वभिन्नम् । पावकस्य बीजम् इ-(कारेण) जटितश्च सिध्यन्मायावद् रूपश्च । क-(वर्ग)-द्वितीयबीजम् आकाशयोगिनी-विम्बम् ।

पवणहन्तोइ, षज्ञओ, सयलइ' महइ सहाइ॥ अन्धिधवहन्तो अपवणहन्तइ, आहनु मुक्क° वाअओ," अभिण्ण॥ पाव वटइ' बीओ इहि" जुठइअओ ; सिज्जन्तु "साहन्तरूअओ। कभिन्न बीओ अक सुजुवण बिम्बु॥

1. N. सप्रइ.

डा—्ध

- 4. N. पावट्ह.
- 2. A. N. BE
- 5. A. 35.
- 3. A. N. वाअओ.

- N. **इयि**.
- 6. A. N. माइन्त.

pa sdehi mthah ma e dan ldan /
thoms cad sgyn mahi ran bshin no /
pa yi sa bon mthar sa ste /
ya sdehi mthah yig stan can ni /
khu ba dan ni rlun dbyer med /
i dbyans mgo brgyan me sa bon /
grub pa sgyn mahi ran bshin no /
ka yi gnis pahi sa bon ni /
nam mkhah rual hbyor ma yi gzugs /

Notes

Read बग for वण. Tib. sdeḥi.
पवगहलीइ—The last letter of the प class—i.e. म.
Read जुल for जुन्नो, as there is slight difference between Bengali vowel भी (९)
and Bengali conjunct letter स (७).
mahaï—mayū.
Read भलट्ड for भरू.
antaṭṭḥa—antaḥṣtha.
Read भीव for थिव.

bīva—bīja.

श्रमा:श्र-बीजs are य, र, ज and व.
a—ca. Pischel § 184.
āhanu—āsana.
sukka—śukra.
vāao—vāyu.
Read पाववष्टस for पाववद्र.
pāvavaḍa—pāvaaḍa—pāvaka. Pischel § 599.
इहि—Inst. singular.
jaṭhaïa—jaṭita.
सिज्ञन्तु—Present participle.
māhanta—māyā-vanta—māyā-vat.
पकस (= श्राकाज)—Here the shortening has caused the doubling.
juvaṇa—yoginī.
bimbu—bimba.

तसु पास बीओ एआरकण्णाहरण सचलु इकल्लु। एअञ्चक्कु गअन सहाओ॥ नव पद इअ जुअन विन्दह अक्खरअ मन्तसरूअ तिहाक॥

तस्य पादर्व-बीजम् ए-कार-कर्णाभरणं सञ्चलमेकलम् । एवं चक्तं गगन-स्वभावः । नवपदमिति योगिनीवृन्दस्य अक्षरकं मन्त्र-स्वरूपं त्रैधातुकम् ।

> तसु' पास बीओ, पआरकणाहरोः मचलुइ कल्ळू । पअञ्चकुः गअन सहाओ ॥ नव पहहुआं जुअर विन्दइ अक्खरअ मन्तसहृअ तिहाक ॥

- 1. N. 25. 3. N. एक.
- 2. N. ०कण्णाः. 4. N. विण्ड.

sa bon de yi mthaḥ yi ge |
e yi yi ges rnar brgyan pa |
dpaḥo gcig pu mi bskyod pa ḥo |
de ltar ḥkhor lo mkhaḥ raṅ bshin |
de ltar rkaṅ pa dgu po ni |
rnal ḥbyor ma tsḥogs yi ge sta |
khams gsum gyi ni sṅags raṅ bshin ||

NOTES

तस-Gen. singular of the pronoun तर.

Read एषारकमाहरम् for एश्रारकणाहरो. Tib. e vi yi ges mar brgyan pa.

एचारकसाहरण = ए-कार-कर्णाभरण.

Read सञ्चल for मञ्चल which gives no sense.

saccalu-sañcala-Moving about.

ikallu-ekala-Here doubling is due to preserving the original quantity of the Sanskrit word.

एअञ्चल्कु—Combination of एश्र' (--एवम्) and चल्कु (--चक्र).

gaana-gagana,

Read पद इस for पहल्ब.

ia-iti. Pischel § 116.

Read जन्मन for जन्मर. Tib. rnal bbyor ma.

juana-yogini.

Read विन्दह for विन्दइ.

विन्दइ-Gen. singular of विन्द (-वृन्द).

tihāka—tihāiika—traidhātuka—(1) कामधानु (the phenomenal world), (2) रूपधानु (the material world) and (3) श्रह्मपधानु (the spiritual world).

VIII

त मन्तोइ भिन्नि सोजह पट्ठिइ
अग्गि पवन बोओ महस्रुह राओ ॥
तस्स भिन्नि बोओ अआर पुरइओ
महह चउधाउ सहअअइ ॥
परओ अ जोगइ अक्खर पहन सहाइ तिन्नि ॥

त-मन्त्रो हि द्विसंयोगः प-स्थिति अग्नि-पवन-वीजं महासुख-रागः ।
तस्य (प-वर्गस्य) द्वितीय-बीजम् अकार-पृरितं महाचतुर्धातुस्वरूपकं हि ।
प-(अक्षरम्) र-(अक्षरम्) ओ-(अक्षरम्) च योगं हि
अक्षरं पवन-स्वभावस्त्रीणि ।

तमन्तोइ भिन्नि सोजहो द्याट्ठिइ अग्नि पवण बीओ मद सुइ राओ ॥ तस्स भिन्नि बीओ अआर पुनइओ, महह चउधाउ सहअ अइ ॥ परओ अजागइ अक्खर , पहन सहाइ तिन्नि ॥

1. N. पठ्ठिइ. 2. N. अजोगइ.

ti yi shays kyi ghis pa sbyor |
bya gnas me dan rlun sa bon |
bde ba chen pohi hdod chags che |
de yi ghis pa sa bon ni |
a yi yi ges dgan ba ho |
hbyun ba chen pa bshi ran bshin |
pa yig ra yig o yig sbyar |
gsum po rlun gi ran bshin no |

Notes

```
sojaho—saṃyoga.
paṭṭḥii—pa-sthiti—Included in or belonging to the प class.
aggi—agni—Here फ belonging to the प class, is to be taken as पश्चि-बीज.
pavaṇa—pavana—पवन-बीज is प which also belongs to the प class.
mahasuha—mahāsukha.
rāo—rāu—rāga.
महसूह राषो—Attachment to eternal pleasure.
तस्स—Gen. singular of the pronoun तद.
तस्स भिन्न बीचो—i. e., फ which is the second bija of the प class.
Read पुरस्की for पुनद्दकी. Tib. dgań ba.
puraïo—puraïu—pūrita.
a—ca.
pahana—paana—pavana.
sahāi—svabhāva.
```

तं अ अं जुइ पुण्णो विजानह बीओ ॥ कमज्जट्ठइओ एकण्णाहरणोइ जुइनि मुद सरूअ ॥ पुणोवि भणिअब्भं पज इइ पाइ अभिन्न ॥

त-(अक्षरम्) च अं-युतं पुनर्विज्ञानस्य बीजम् । क-मध्यस्थितम् (बीजम्) ए-(कार)-कणीभरणं हि योगिनी-मुद्रा-स्वरूपम् ।

पुनरपि भणितव्यं पदमिति उपायाभिन्नम् ।

तअ अज्जुइ' पुण्णां विज्ञानह बीआं॥
कमज्जठ्ठइओ, एकंणोहरणाइ,
जुइनि सुद सहअ॥ पुणावि भणिअब्भं²
पजहरू,³, पाइ अभिन्न॥

N. अंजुइ. 2. N. भनिष्भं
 N. पजइ.

ta yi yi ge am yig ldan /
slar yan rnam śes sa bon no /
ka yi sde yi dbus gnas pa /
c yi yi ges rna bar¹ rgyan /
rnal ḥbyor maḥi phyag rgya ran bshin /
slar la yan ni brjod par byaḥo /
tshig ḥdi thabs śes dbyer med dnos /
IX rnam par

Notes

```
vi—api.
bhaṇiabbhaṃ—bhaṇitavyam.
paja—paya—pada—pada.
ii—iti. Pischel § 116.
pāi—upāi—upāia—upāya. Pischel § 594. उपाय is कह्या (compassion)-AS, p. 2.
```

सवरो न मन्तो पुणोवि भणिअं उअत्ति सहरह रूअ ॥ पर अ इक्कु बीओ पम्मत्थु । टहन्तोइ अ ज़त्त ओ अहणगओं उअत्ति ॥

स-परो न-मन्त्रः पुनरिप भणितम् (पदम्) उत्पत्तिसंहारयोः रूपम् । प-र-अ-एक-बीजं परमार्थः । ट-स्यान्तं हि (बीजम्) आ-युक्तञ्च अहनकत उत्पत्तिः ।

सवरा नमन्ता पुणावि भणिअं ; उअन्ति सहरह रूअ॥ परअ इक्कु बीओ, यम्मत्थु', टहन्ताइ,

अञ्चलाओ ; अहण गओ॰ उअन्ति ॥

1. N. पम्मत्थु. 2. N. अहणओ.

sa mthah dan ni na yi shags |
slar la yan ni brjod par bya |
skyed cin sdud par byed gzugs so |
pa ra a yig sa bon gcig |
don dam pa yi yi ge ho |
ta mthah ā yi yi ge ldan |
gshom du med las skyes pa ho |

Notes

bhaṇiaṇ-bhaṇitam. Read उपनि for उपनि. uatti-utpatti-Birth. sahara—sahāra—beath.

सहरह-Gen. singular.

इक्कु-The weakening of ए necessitates the doubling of क. pammatthu—paramartha.

टहन्तो—The last letter of the z class—i. e., प. a—ā. Tib. ā yi yi ge. ahanagao—ahanakatah.

तहन्तइ पुमदि सब्भु॥ का क नट्ठिअओ तिन्निबाण तिन्नि हुह विन्निह जुइणि सब्भु संभोअनु॥ तथ ख ख ण तिन्नि ट्ठिअओ तिण्णिबाण तिहु न हइ खेअ उखितउ रूअ॥ पुनओ मन्तपउ भिण्णिभणिब्भं सपल विअअक नट्ठअउ॥

त-स्यान्तं हि (बीजम्) प्रमर्दयति सर्वम् । का-क-न-स्थितश्च तृतीयस्वरस्तृतीये भवति, बिन्दुकितः, योगिनीसर्वसम्बोधनम् । तथा ख-ख-(अक्षरम्) न-(अक्षरम्) तृतीयस्थितञ्च, तृतीयस्वरस्तत्र न भवति, खेदोत्क्षिप्तकरूपम् । पुनश्च मन्त्वपदं द्विभीणतन्यं सकलवितर्कनष्टकञ्च ।

तहम्मइ' पुमित सब्भु॥ काकनठ्ठिअओ,
तिन्निबाण तिन्निहुइ, बिन्निभे, जुइणिसब्भु संभोअनु॥
तथ ख खण² तिण्णि ठ्ठिअओ तिण्णिबाण तिहु न हइ;
खे॰ चउ फितउ' रूअ॥ पुनआ मत्तपउ, भिण्णिभणिब्भं;
स्रयस्त्र विअ अक्करठ्ठ अउ॥

- 1. А. N. तहन्तइ. 3. N. न
- 2. N. खखन. 4. N. हितड.

u-ua-uta-And.

```
tahi mthah ma kun hjoms pa ho |

* * dan ni na gnas la |

dbyans gsum shyan shin thig le shyin |

rnal hhyor ma kun hhod pa ho |

de bshin du ni kha kha dan |

gsum pa na ru gnas pa ho |

dub pa sel bar byed pahi rgyu |

ihu na yi ni shags phyi tshig |

lan gnis su ni brjod par bya |

rtog pa thams cad hjoms par byed |
```

```
Notes
pumadi-pramardayati.
बागा = स्वर् (vowel).
hui-bhayati.
Read विजिन्न for विजिम.
binniha—binnuia—bindukita—Dotted over, Tib, thig le sbyin.
sambhoanu-sambohana-sambodhana.
tatha--tatha.
tihu-tiha-tatha. Pischel § 103. The world fag is used here in the sense
       of तत (there).
Read खेंच्र for खें च and डिखतंड for ड फितंड.
khea-kheda. Tib. dub pa.
ukhitaü-ukkhittaa-utksiptaka, Tib. sel bar.
bhanibbham-bhaniabbham-bhanitavyam.
viaakka-vitarka-This is an extended form. वितर्भ is sub-conscious operation
        of the mind. It is "an indistinct murmur of the mind" ( मनीजल्प).
        which is searching after its object. In its initial stage it is simply
        a move of will (चेतनाविभेष); when emerging into the conscious plane,
        it becomes a certain thought ( प्रजाविशेष )—CCB., p. 104.
वितर्क is same as विकल्प (= discursive thought).
```

य वन मन्तोइ वज्ञ रन्दह सोअ॥ च मज्जट्ठइओ बीओ रयइसन संठइओ, कलवुइ मोअ नाअ॥ सबरो नाहओ मधइ। स वग्गइस तिन्न हसणट्ठइअ एआरकण्हाहरणो डाइणि मन्तोअ अअक्घोअनु सब्भ इअ॥

य-वर्णो मन्त्रो हि वज्ररन्श्रस्य शोभा ।
च-मध्यस्थितं बीजं रव्यासनसंस्थितं कारयति मोहनाशम् ।
स-परम् (बीजम्) अनाहतमध्यम् ।
श-वर्गस्य तृतीयं (बीजम्) ह-आसनस्थितम्
ए-कार-कर्णाभरणं डाकिनी-मन्त्रश्च अवरोधनं सर्व इति ।

पफन' मन्तोइ ; वज्ज नन्दइ° सोभ ॥ चमज्जठ्ठइओ बीओ ; रयह सन संठइओ, कलवुइ मोअ नोअ' सवरो नाहओ बधूइ सवगाइ मुतिन्न तस णठ्ठइअ॥ दआरकणहहरणो, डाइणि मत्तोअ ; अअरुधो अनु, सब्भइअ॥

- 1. A. N. यफन
- 2. A. ०रन्दइ. 3. N. नोत्रा.

N. वजामन्दइ.

ya sdehi mthah ma yi ni shags |
rdo rje bu gar rgyan pa ho |
tsa sdehi dbus gnas sa bon ni |
ra yi stan la yons su gnas |
gti mug * bar byed pa ho |
sa mthah gshom med dbus ma ho |
sa sdehi gsum pa ha stan can |
a yi yi ge rna par rgyan |
sna tshogs mkhah hgro ma yi gzugs |
hbod par byed pa yi ni shags |

Notes

Read यवन for पफन.
vana—vaṇṇa—vaṇṇa.
Read रन्द्र for नन्द्र. Tib, bu gar.
randa—randha—randhra.
रन्द्र—Gen, singular.
soa—soha—sohā—sobhā.
Read रयह for रयह.
रयहसन—Combination of रयह (—रिव) and भासन.
kalavui—kālāvei—kārāvei—kārāvedi—kārayati.
moa—moha.
nāa—nāha—nīsa—nāśa.
nāhao—nāhau—anāhata.
Read मध्ह for वधूह. Tib. dhus ma.
madhaï—madhya.

वग्गद्रस—Gen. singular.

sa-śa. Pischel § 227. Tib. śa.

Read एमारकण्हाहरणो for एमारकणहहरणो. kapha—kappa—karpa.

dāiņi—dākini.

a-ca-And.

aarudhoanu—avarodhana. This is an extended form.

ia-iti. Pischel § 116.

सोसय मन्त पहु भिन्नि भणिअइओ
जान अहकार णट्ठअओ बोअन अबोअनि तत्त ॥
एअं द्विस पवह सुमहइ जुइ कम्म सरूअ ॥
शोषय-मन्त्रपदं द्विभीणितव्यं ज्ञान्यहङ्कार-नष्टकश्च बोधनाबोधन-तत्त्वम् ।
एवं द्वादशपदं हि भूमेः (स्वरूपम्) योगिकर्मस्वरूपम् ।
सास यमन्त पहु, भिन्नि भणिअइओ जानअह कारुणठ्ठअओ
बोअनअ नितन्तु ॥

पअंद्ध दिस² पवर, भूमहर जुर ; कम्म सक्त्य॥

1. N. जनo.

2. N. इदिस.

so şa ya yi shags kyi tshig / lan gñis su ni brjod par bya / ye ses can rlom ha rgyal hjoms / byan chub byan chub med de ñid / de ltar rkan pa beu gñis ni / sa dan rnal hbyor las ran bshin /

Notes

sosaya—śoṣaya. Pischel § 227. Tib. śo ṣa ya. pahu—paü—pada. bhaniaïo—bhanitavya.

जान (-- ज्ञान)--It is used here in the sense of ज्ञानी (a wise man). Tib. ye ses

ahakāru—ahamkāra.

boana-bohana-bodhana.

Read अबीअनि for अ नि. Tib. byan chub med.

श्रवी श्रनि = श्रवीधन,

dvadisa-dvādaša,

pava-paa-pada-Here व-मृति has taken place.

bhūmaï—bhūmi.

भूमदद—Gen. singular of— base in the feminine gender. There are ten bhumis (दगभूमि) i. c., the ten stages or degrees of saintly perfection.

jui—yogi(n).

kamma—karma.

sarūa—svarūpa.

IX

कवग्ग विन्नि बीओ जुवंनिजन तत्त ॥ ट गहइअ पहन्तो सनु अंसर मुअडु मण्डिअओ अआरइ पुत्तइअ तस्स स गहइअ सहाइअओ। कमज्जट्टइओ बाओ विसह हह अलग्गइ अन्त। क बीअओ सुन्न सह्ओ॥ क-वर्ग-द्वितीय-बीजं योगिनीजन-तत्त्वम् ।
ट-(अक्षरम्) गृहीतं प-स्यान्तमासनम् अं-स्वर-मुकुट-मण्डितञ्च,
अ-कारेण पूर्त्तकं तस्य (मन्त्रस्य), षड्गतेः स्वभावकश्च ।
क-मध्यस्थितं बीजम् , (तेन बीजेन) विषेण भवत्यालयो हि अन्तः ।
क-बीजञ्च शून्य-स्वरूपम् ।

कवग्गबिन्नि बीओ, जुवंनि जलतन्तु' ठगहइअ॰ । पहन्तो सनु, अंसर मुअडु मण्डिअओ ; अआरइ पुतिइ॰ अतस्स ॥ सगहइ असहाइ अओ ॥ कमज्जठ्ठइथ बीओ । वसइ हुइ अलग्गइ मन्तक बीअओ सुन्न सक्ष्य ॥

1. A. N. onn.

2. A.N. टग**हरू**अ.

3. N. पुत्रीइ.

ka yi ynis pahi sa bon ni /
rnal hbyor mahi tshogs de nid do /
ta bzun pa mthahi stan can te /
am gis cod pan brgyan par bya /
de la a yi yi ges dyan /
hyro ba drug gi ran bshin no /
ka sdehi dbus guas sa bon ni /
dug gis reg pa hphrog par byed /
ka yi sa bon ston ran bshin /

NOTES

Read जन for जल.
जन—men, a number of persons collectively—the plural is expressed with the word जन, and it is a plural-denoting suffix. gahaïa—gṛhīta. sanu—āsana.

षणारह—Inst. singular of षणार (च-कार). Read पुत्तहच for पुत्रिह च. puttaïa—purttaka. Pischel § 598.

juvamni—juvanni—juvanni—juani—jugani—vogini.

त्रस्य—Gen, singular of the pronoun तर.
sa—Ṣaṭ. Pischel § 227.
gahai—gaai—gataï—gati.
गष्टरथ—Gen, singular.
sahāïa—svabhāvaka.
विसद—Inst. singular of विम (विष).
haï—bhavati.
alagga—ālagna—Adhering to. भा is shortened here.
Read भन्न for मन्त. Tib, liphrog par byed.
भन्न—The lord of death.
bïa—bïja.
sunna—śūnya.

रहन्तइअ अआर पुत्तइअओ अग्गिजाल इसानअ ॥ धरइ बीओ चलइ महपउ । त चउत्थ थिअओ असरइ भूसइअओ भव रइअ रूअ ॥ रयह इ सजुअइ विआलु ॥ टहन्तइ गहइअ बीओ तिण्णि शर सिरसि उसइअओ मरुइ तिहुचण सब्भ ॥

र-स्यान्तकम् अ-कार-पूर्त्तकच्च अग्निज्वालेशानकम् । धराया बीजम् (तेन) चलित महाप्रभुः । त-(वर्ग)-चतुर्थस्थितच्च (बीजम्) अ-स्वरेण भूषितच्च भव-रहित-रूपम् । रिवः इ-संयोगो हि वेतालः । ट-स्यान्तं हि गृहीतं बीजं तृतीय-स्वरेण शिरसि भूषितच्च (तत्प्रभावेण) म्रियते त्रिभुवनं सर्वम् । रहन्तइअ', अआर पुत्रइ अओ ; अग्निजलइ सान अ'॥ धरइ बीओ चलइ मह पउ, त चउत्थ थिअओ, असरइ भूसइ अओ, भवरइ रूअ॥ रयइ इस' जुअइ, जुयइ, विआलु॥ टहन्तइ गहइश्र वीओ, तिण्णि शर'। सिरसिउ, सअओ, सरूइ' तिहुयण सब्भ॥

1. N. इरन्तइअ

- 4. N. बान
- 2. N. अग्गिजालसाअ.
- 5. A. सरु

3. N. रयइस.

N. मुरुइ.

na yi mthah ma a yig ldan |
me hbar pa yi dbah ldan te |
hdzin pa yi ni sa bon ni |
skyod pahi khyab bdag chen po ho |
ta yi sde yi bshi pa ni |
a yi dhyahs kyis brgyan pa yi |
srid pa dah bral ba yi gznys |
ñi ma a yigs ldan ro lahs |
ta mthahi sa bon bzuh bar bya |
dbyahs kyi gsum pas mgo la brgyan |
sa gsum thams cad ysod pa ho |

Notes

```
रहलदम—Combination of रह (Gen. sing. of र) and मलदम (= भलका).
jāla—jvālā—the final मा is shortened here.
isānaa—isānaka—Light. है is shortened here.
घरद—Gen. singular of धरा.
चलद—Present tense, third person, singular number.
maha—mahā.
paii—pahu—prabhu.
thia—sthita.
Read रहम for रह which gives no sense.
raïa—rahia—rahita.
rayaï—raaï—ravaï—ravi.
```

viālu—vetāla—evil spirits. &ara—svara—vowel. चिर्मि—Loc. singular. मनद-Present tense, third person, singular number.

पहन्तइ बीओ मन निन्नाओ किअओ॥
सवरो अआर वचजुत्त भज्जइ मन्तअआलु॥
म भिन्नि हा भिन्नि भणिअब्भं हर हर इह मोअ सहाअ॥
प बीओ इमण्डिअओ पि अ वण सब्भ तथअगह नट्ठ॥
सआर इ जुत्तइ सिंह भखइअ मन्त॥

प-स्यान्तं हि बीजम् (तेन) मनो निर्ज्ञातं कृतञ्च।
स-परम् अ-कार-वचोयुक्तम् (तेन) भज्यते मन्त्रक-जालम्।
म-द्रयं हा-द्रयं भणितव्यं हर हर इति मोह-स्वभावः।
प-बीजम् इ-मण्डितञ्च पि-श्च वर्णः सर्वतथताग्रह-नष्टम्।
स-कार इ-युक्तो हि सिंह-भक्षित-मन्त्रः।

पहन्तइ बीओ, मन निम्नाओ किअओ ॥ सवरोअ आरु वचजुन्त', भज्जइ मन्तअ आलु ॥ मभिन्नि हाभिन्नि, भणिअव्भं हर हर हइ. मांअ सहाअ ॥ पवीओइ मण्डिअओ, पिअवण, सब्भ तथअ गहनठ्ठ ॥ सआरुइ जुन्तइ, सिंह भख्य अमन्त ॥

A. N. जुत्त
 B. मन्त्रअ.
 N. महाखहअमान्तं.

pa sdeḥi mthaḥ yi sa bon ni |
yid kyi sa ba rtog med byed |
sa mthaḥi ā yi ge ldan pa |
thar paḥi bśes ni rtog pa ḥo |
ma gñis ha gñis brjod par bya |
rmons paḥi ran bshin hphrog ein hphrog |

pa yi s**a** bon a yiy ryyan | pha nags kun **n**ams gzun de **n**id | sa yi yi ges i da**n** ldan | sen ge za ba yi ni snags |

Notes

ninnāo—ninnāu—nirjňāta.
kia—kṛta.
भज्जर—Passive, third person, singular number, present tense.
mantaaālu—mantraka-jāla.
Read रह for रह.
रहे—रित.
moa—moha.
भ=भ—And.
वण=वर्ण:
tathaa—tathatā.
gaha—graha.
siha—sīḥa—siṇḥa.
bhakhaïa—bhakṣita.

तमन्तोइ पुनुइ अमर ओअत्ति ॥

पहन्तो अआरइ भद्अ बिनु मउडइ लग्घु कारण मरइअप्प ॥ सआरो भिन्नि सर उ सइअचारइ पुब्भ पिडअरु॥ सट्ठइअओ बीओ मसानु॥ तहन्तइ अक्खरु इ जुत्तइओ निस्सहाव सब्भ ॥ त-मन्त्रो हि पुनिर्हे अमरोत्पित्तिः। प-स्यान्तम् अ-कारेण भृतकम्, बिन्दुर्मकुटे लगतु, कारणं मरविकल्पः। स-कारो द्वितीय-स्वरश्च सहितचारी, पूर्वपरिकरः। श-स्थितञ्च बीजं रमशानम्। त-स्यान्तं हि अक्षरम् इ-युक्तकं निःस्वभावः सर्वः।

डाकार्णवः

तमन्तोइ पुनुइ, अमरओ अन्ति ।
पहन्तो अआरइ अद्ध ॥
बिणुमं उह लग्घु ; कुविण'मरइ अप्यः ॥
सआरो भिन्नि सरउ सइ अवारइ, युव्भः पडिअह ॥
सठ्ठइ अओ बीओ मसानु ॥
तहन्तइ अक्खह ।
इज्जोइओ, निस्सहाव सब्भ ॥

N. कुविन. 2. A. N. ०अप्प.
 A. N. पुब्भ.

tahi shags slar yan hehi med skye |
pa mthah a yi yi ges dgan |
thig le cod pan la reg paho |
rgyu la hehi ba rtog pa yin |
ra yig dhyans ghis brjot phyir rgyan |
shon du hgrog par byed pa ho |
sa gnas sa bon dur khrod de |
ta mthah i dan ldan pa ni |
thams cad ran bshin med pa ho |

Notes

punu—puna(r).
bhadaa—bhrtaka —Filled with.
binu—binnu—bindu.
maiida—makuta.
मउद्द—Loc. singular.
जन्म —Imperative, third person, singular number.
Read कारम for कुविम. Tib. rgyu.
maraïappa—mara-vikalpa.
saïacāraï—sahitacārī.
pubbha—puvva—pūrva. Here it refers to म.
padiaru—parikara. In the East Bengal dialect ह is pronounced as ए and vice versa.
sa—śa—This shows that the pronunciation of म is identical with that of म.

As a descendant of मागधी the म sound only retains in Bengali.

masānu—śmaśāna. juttaïo—juttaïu—yuktaka. nissahāva—niḥsvabhāva—want of property = ग्रन्थ.

> पवग्गहन्तोइ असर पुण्णिअओ मना दुसट्ठह महगहनु ॥ न उ आसअनु उपत्तइ विअक्ष ॥ पवग्गह भिन्नि बीओ आलग्गु सेसइ चिन्नट्ठइओ साधइओइ अपहअहानु ॥ त रइ बहक्खरु भुयनमन्तु बीअनु ॥

प-वर्गस्यान्तं हि (बीजम्) अ-स्वर-पूर्णीकृतं मनसो दुष्टस्य महाग्रहणम् । न-(अक्षरम्) उ-आसनम् उत्पातयति वितर्कम् । पवर्गस्य द्वितीयं बीजम् , आ-(अक्षरम्) लगतु शीर्षे चिद्ध-स्थितम् (तत्) साध्यबोधि-(मन्त्रः), (तत्) अपानः । त-(अक्षरम्) र-(अक्षरम्) हि द्वचक्षरं भुवन-मन्त्रो भीषणः ।

पवहन्तोइ असर पुण्णि अभो : मनादु सठ्ठइ, महहनु ॥ नउ आस अनु, उपत्रइ विअक ॥ सवह हइ भिन्नि बीओ, त्रालग्गु, मेसइ' विन्न ठ्ठइओ ; सावइ ओइ, अपह° अहानु ॥ तरइ इह क्रखंठें : भुयनमान्तु, बीअनु ॥

A. N. 就被要. 2. N. अवड.
 3. N. 新報表.

pa sdeḥi mthaḥ ma i dbyans ldan / sdan baḥi yid ni hdzin chen po / na yig u stan rtog kun sel / pa sdeḥi gnis paḥi sa bon ni / ā yig mgor reg thig le gnas / byan chub sgrub pa yi ni snags / thur du sel baḥi rlun gis so / ta dan ra yi yi ges gnis / sa ui hjigs par byed snags so /

Notes

Read पवग्गहलोड for पवहलीड. Tib. pa sdehi mthah ma. पवग्गहन्ती—The last letter of the प class--i. e., म. punniao-punniaii-pūrnikṛta. मना-Abl. singular. Read दस्टुड्ड for द सुरुद्ध. dusattha-dusta. दसटठइ—Gen, singular. Read महगहनु for महहनु. Tib. hdzin chen po. mahagahanu —mahagrahana. āsaanu—āsana—This is an extended form. Read उपत्रद for उपत्रद which gives no sense. upattai-uppattai-utpatayati. viakka-vitarka. Read प्रवास for सम्ह हरू. Tib. pa sdehi. पवगगह भिन्नि बीची—The second bija of the प class—i. e., फ. लगु-Imperative, third person, singular number. sesa—śirsa—II P. § 40. सेसइ-Loc. singular. cinna-cihna. Read साधद for सावद. Tib. sgrub pa. sādhaï—sādhaïa—sādhya. Pischel § 594. साधद्रभोद-साध्यबोध-(मन्त:). apahaahānu—apāna—This is an extended form. अपान is one of the five vita airs that goes downwards and out at the anus. Read दश्कखन् for दृद कखन्. दद्रक्खर-Combination of दद (-दि) and अक्खर (-अचर). bhuyana-bhuana-bhuvana. Read मन्तु for मान्तु. bīanu-bhīhanu-bhīṣaṇa. Pischel § 263.

पर अ विक बोओ तयइसइ उद्देश अविडव णासु ॥ य अन्तइ दसर कमइअओ जान पइत्तु ॥ ण यासद्ठइओ बीओ एकण्णाहरण जुगइ जानउ नासु ॥ स अ पुत्तइअओ ससउ उक्य नाहनु ॥

प-र-अ-एकबीजं त्रयिस्त्रिशदुद्वेग-खेद-नाशः ।
य-अन्तं हि दस्तं क्रमिकश्च ज्ञानं पिवत्रम् ।
ण-(अक्षरम्) आसंस्थितं बीजम् ए-(कार)कर्णाभरणं योग्यज्ञानस्य नाशः ।
स-(अक्षरम्) अ-(कार)-पूर्त्तकश्च श्वासस्य प्रसरण-नाशनम् ।

परअ' विक्क बीओ, तयइ सइ, हेअउ अविटवणोसु°॥ यमन्तइ दसर कमइ अओ ; जाण' पहत्तु'॥ णया सठ्ठइओ बीओ, एकण्ण हरण"। जुनइ' जाउ नासु॥ सअपुत्रइअओ", सस उउ केयनाहुनु॥

1. N. पर.

5. N. सचइओ.

2. N. अवीडव णास्

6. N. एकर्णहरण.

3. N. जन.

7. N. A.

4. A. N. पहत्तः

8. N. सअपुत्तयीअओ.

pa ra a yi sa bon geig |
sum cu rtsa gsum skyo dub hjoms |
ya sdehi mthah ma rim nan pa |
ye šes kyi ni dag byed do |
na yi hgram gnas sa bon ni |
e yi rna bar rgyan pa ho |
rnal hbyor pa yi mi šes hjoms |
sa yig a yi yi ges dgan |
dbugs hehad pa ni nams par byed |

Notes

vikka—ikka—eka—In एक the accent is on ψ. In the Prakrit, ψ is a simple vowel and is also short. This fact is emphasized by doubling the

following consonant, so that the original quantity of the Sanskrit word is fully preserved.

tayaïsaï-trayastrimsat.

Read उद्देश for देशन as the latter does not give any sense.

uddea—udvega.

अविडव = खेद : Tib. dub. (pa). In the दंशीनाममाला, 1. 21., we find the word अविडयम् meaning जिन्नम.

Read अन्तद्र for मन्तद्र as अ and म are often confused.

dasara—dasra—The Aśvins—then it signifies the number 'two'. The Bengali words, होसर (=second, a supporter) and होसरा (=second, second day of the month) (Hindi, दुसा) come from Skt. दस, through the intermediate stage दमर. तेमर, तेमरा (third, third day of the month), चाँमर (fourth), etc., owe their affix मर to होसर (--रमर—रस) where it is legitimate. Dr. S. K. Chatterji in ODB., p. 700, derives the affix मर (moving) from Skt.—मृ. But I differ from him as the affix with its meaning 'moving' is not at all suitable to the cases like एकमर ; दोसर, होसरा ; तेमर, तेमरा ; etc. R. Hoernle in his Gaudian Grammar § 271, derives this from मत (=moved). But his derivation is philologically absurd and has rightly been discarded by Dr. Chatterji (ODB., p. 701).

य अनद टमर-Two ending letters of the य class-i. e., ल and व.

kramaia-kramika-that which comes from in regular succession.

paittu-pavitra.

yāsaṭṭhaïo—āsaṃsthita.

Read जुगइ for जुनइ as a and ग are often confused. Tib. rnal libyor pa.

jugaï-yogi(n).

jana-aj ana. Here the initial wis dropped. Tib. mi ses.

जानंड (=अज्ञानंड)—जानंह—which appears to be a weakening of हो. So this form is Gen. singular.

sasa—śvāsa.

sasau—sasahu—sasaho—Gen. singular.

ukaya—ukkaa—This is a दिशी word, meaning 'extension'—पाइअसद्महण्णवी,

p. 174.

nāhanu—nāsana.

न मन्तइ तिन्नि बाण सिरइ ओसइअओ निविद्धिअ धम्म अधम्म सह्य ॥

धेय जोवइ धानअ मन्त सरूअ सहाअ ॥ तहन्तइ गहइअओ नइर नइ भाइ अभाइ । पवनह बिन्नि बेओ जालनए मोअहाउ । स आरु इसर भिन्नअओ सिहमहिसज नासु ॥

न-मन्त्रो हि तृतीयस्वरेण शिरासे भूपितश्च निर्वातेतं धर्माधर्म-स्वरूपम् । ध्येय-योगी ध्यानक-मन्त्रः स्वरूपः स्वभावः । त-स्यान्तं हि (वीजम्) गृहीतश्च, नगरिमव भात्यभावः । पवनस्य द्वितीयं वीजम् (तेन) ज्वालनीयो मोह-भावः । स-कार इःस्वर-भिन्नकश्च सिंह-महिपक-नाशः ।

नमन्तइ, तिन्नि बाण सिरहओ सइअओ : निवडिअ धमम' अधमम सुरूअ ॥ धयजोवइ धान अमन्त सुरूअ सहाअ ॥ तहन्तइ गहइ अओ ; नइर भाइअ भाइ ॥ पवनइ बिन्नि बेओ : जालनत्र मोअहाउ, न आरुइ सरभिन्नअओ सिहमहिसअ आसु ॥

- 1. N. धमाः 2. N. अधर्मः
- 3. A. N. धेय. 4. N. ad. नइ after नहर. 5. N. सिंह.

na' yi shaqs qsom mgo la phyin /
chos dan chos yin spon'ran bshin /
bsam qtan shaqs kyi ran bshin no /
ta sdehi mthah ma bzun bya ste /
qron khyer ltar snan dnos pa med /

1. X ma.

pa sdeḥi gnis paḥi sa bon ni /
gti mug ran bshin ḥbar ba ḥo /
sa yig i yi yi ges dbye /
sen ge ma he hjoms pa ho /

Notes

चिरद्र—Loc. singular.
osaïa—usaïa—husaïa—hūsaïa—bhūṣita.
nivaḍia—nivaṭia—nivaṭṭia—nivartita—Removed, suppressed.
dheya—dhyeya—Fit for meditation.
jovaï—joaï—jogaï—yogi(n).
dhānaa—dhyānaka—Meditation.
sarūa—svarūpa = निर्वाण. In the हेवज्ञतन्त्र we find—
तस्मात् सहभं जगत् सर्व सहजः स्वस्पस्चात्र।
सहस्पतिव निर्वाणं विश्वाकार्यंत्रसा॥

naïra—nayara—naara—nagara—In the mystic language, नगर means the objects of senses' (रूपादिनिषय)—ACV. com. 10.

नइ = इव—SBC., p. 279. Tib. ltar. नइ, नाइ and नावइ (= इव)—derive from—rt. ज्ञा (= to know). गण्यह (rt, ज्ञा)—गण्यह—गणवइ, नावइ—नाञ्चड—नाइ—नइ. In the secondary sense, rt. ज्ञा (= to know) is also used in the sense of इव (like) cf. तस्य मुखं चन्द्रं जानामि—i. e., his face is like the moon. जिंग and जगण (= इव) also derive from the same root.

bhāi—bhāti—Present tense, third person, singular number. abhāi—abhāva.

पवनस्—i.e., प-वर्गस्य—Of the प class.

beo-bio-biu-bija.

jālanae—jvālanīya.

hāu-bhāva.

siha—siha—simha—Emblem of वैरीचन and symbolizes bravery.

mahisa-mahisa-Emblem of यम and symbolizes power.

Read नामु for आमु as अ and न are often confused.

nāsu-nāsa-Destruction.

रइ सट्टइअओ सअलस्स जुइनि रज्जु ॥ पहन्तइ अ ऊसइअओ माइवइ सब्भस्सत्त ॥ धरइ बीओस ऊसइउ उआर लुइतत्त जानु ॥ एअं पअ चउअइस ह मअरक्कु सब्भ सत्तह अजानु ॥ रवि-संस्थितञ्च (बीजम) सकलस्य योगिनीराजः । प-स्यान्तं हि (बीजम) अ-(स्वर)-भूषितञ्च. (तेन) मायावी सर्वस्यस्तः (निगृहीतः)। धराया बीजस्य भूषयिता उ-कारः. (एवंविधं बीजम्) लब्धतन्त्रज्ञानम् । एवं पदानि चतुर्दश हि मारकः सर्वसत्त्वस्थाज्ञानस्य ।

> रइ सट्ट अओ', सअलस्सु जुइनि रज्जु ॥ पहन्तइ, अऊसइ अओं माइरइ सब्भ सस्बभु ॥ धरइ, बीओ' सऊसइ उउ आर, लदतन्त्र⁵ जान् ॥ एअं पुत्री चुउओइसह, मुअरक सब्भ सत्तह अजान ॥

- 1. N. सटटन्तओ 3. A. N. ०ससत्त.
- 2 N. उसइकाओं 4. N. बीओओ.
  - 5. A. N. ∘तच.

ni mar ran ni quas pa ni / and blogor ma kun rayal po ho / pa s lehi mthah ma a dhyans rayan / sagu mar sems can kun hes lidzin / Idzin pahi sa bon a yiq rayan / de kho na qi qe ses thob / de Itar rkan pa beu bshi po / sems can kun qqi mi ses qsod //

Notes

```
Read सट्टइयक्री for सट्ट अथी.
sattaïa—samsthita—II P. § 867.
सञ्जनम्स-Gen, singular of सञ्जल (--सकल).
रज्ञ-The shortening of आ requires the doubling of आ in compensation.
ūsala-hūsala-bhūsita.
Read माइवड for माइरड.
māivai-mīyāvi(n).
धर्द-Gen. singular of धरा.
बीफ्रांस-Gen. singular of बीन्नो ( -बीन )..
ūsaiu—hūsaiu—bhūsayitr.
```

ladda—laddha—labdha—Received. catiaddasa—caturdaśa; cf. Bengali, চৌদ্ধ. দ্ব—a particle used for emphasizing a preceding word.

Χ

क मज बेओ र यसनु अग्गनि जावनि धम्मु ।
तिअ अस्स विन्नि मत्थओ ॥
तस्स विन्नक्षक इसर जुत्तओ तिथउ जुजोउ न्नट्ट ॥
तआर बोअनो ।
तवग्गस्स चउत्थथिअ अ जुत्तइअओ धारनु बोइ अनन्तु ॥
क-मध्य-बीजं र-आसनम् अग्र एव यापनधर्मः ।
तृतीयमस्य बिन्दु-मस्तञ्च ।
तस्य द्वितीयाक्षरम् इ-स्वर-युक्तञ्च (तेन) तीर्थिक-योगश्च नष्टः ।
त-कारो बोधनम् ।
त-वर्गस्य चतुर्थिस्थतम् (बीजम्) आ-युक्तकञ्च धारणी बोधिरनन्ता ।
कमज्ज बेओ, रय सन्च, अग्गनि जावनि धम्मु,

कमज बेओ, रय सनु, अगानि जावनि धम्मु,
तिओ अससा विश्वि मन्थओं ॥
तस्स विश्वक्षक, इसरज्जलो । धितउ जुजोउन्नट्ट ॥
तआ तवो अनो ; तव हहस्स ।
चउत्थिथओ, अवुत्वइ अओं ; धाअनु आइ अननु ॥

- 1. N. आस्स.
- 4. A. N. तआर बोअनो.
- 2. A. II. MCANI.
- 2. A. N. मत्थओ. 5. A. N. अजुत्तोइअओ.
- 3. N. जोओउन्नउ. 6. A. N. बो $oldsymbol{arepsilon}$

7. А. N. अनन्तु.

ka sdehi dbus na ra stan can / gsum dehi mgo la thig le sbyin / theg pa mchog gi chos can no / ta sdehi gnis pahi yi ge ni / i yi dbyans dan ldan pa ho / mu stegs rnal hbyor nams byed paho | ta yig rtogs par byed pa ho | ta sdehi bshir gnas ā dan ldan | byan chub mthah med hdzin pa ho |

Notes

yasanu-āsana.

agga-agra-Foremost, first.

नि = एव (indeed)—SBC., p. 144.

jāvani—yāpana—The name of a particular Jaina sect.— भद्रबाह्यरित्र.

tia-tīa-tiia-tṛtīya. Pischel § 165.

पन्स-Gen. singular of the pronoun ददम् in Masc. gender. Here it refers to the क class.

binni-binnu-bindu.

तम्स—Gen, singular of the pronoun तर in Masc, gender. Here it refers to the क class.

विव्रक्षक्—Combination of विव्र (—िव्र) and अक्षक (—श्रचर).

तस्स विन्नक्खर्—i. e., ख.

Read-तियञ for धितञ.

tithaü-tīrthika-Non-Buddhists.

jujo-yoga.

ਚ—And.

nnatta-nasta-Doubling of a is due to the accent.

boano-bohana-bodhana,

Read तवग्गम्स. तव इहम्स. Tib. ta sdelii.

thia-sthita.

तवग्गस्य चल्रत्यथिय-The fourth letter of the त class-i.e., ध.

a-ā. Tib- ā.

juttaïa-juttaya-juttaa-yuktaka.

. तवग्रस्म····ः ज्तद्य-i.e., धाः

Read धारन for धात्रन as अ and र are sometimes confused. Tib. lidzin. pa.

dhāranu—dhāraņī.

boi-bohi-bodhi.

anantu-ananta- m of feminines is shortened here.

र ठिअ तिन्नि बाण उसिअअं सकलइ जुइनि हद्द ॥ ण मन्तोइ इ उसइअओ जुबनि मग्ग ॥ सुम्भनि मन्तपअउ भिन्नि भणिअब्भं छय पउ बोहनु तत्तु ॥ तथा सुम्भे मन्तु जुबणि पूअ सह्अ॥ इन मन्तो भिन्नि भणिअब्भं खुद्दउ जायनि नस्स ॥ र-स्थितं (बीजम्) तृतीयस्वरभूषितकं सकले हि (रि-मन्त्रः) योगिनी-हर्ता।

न-मन्त्रो हि इ-भूषितश्च योगिनी-मार्गः । सम्भानि-मन्त्र-पदञ्च द्विभीणतव्यम्-षटपदं बोधन-तत्त्वम् । तथा सुम्भे-मन्त्रो योगिनी-पूजा-स्वरूपम् । हन-मन्त्र-(पदम) द्विर्भणितव्यं क्षद्रक-यापन-नाशः ।

रविओ, तिम्नि बाण उसिअअं : सकलइ जड़नि-हददउ'॥ णमन्तोइ ; इउसद्भक्षा ; अवनि मग्ग ॥ सुँभनिमन्तः प्रथउ भिन्नि भणिअव्भं। ययउ वोहन् तन्ते॥ तथा संभे सन्तु अविण पुअसहअ॥ हनमन्तो भिन्निभणअब्भं खुद्हुउ जाअनि नसस ॥

- N. 4. 1. हददअउ.
  - N. ऋयपड.
- 2 N. जघ.
- 5. N. Α.
- 3. N. Α. सम्भ०.

N. मन्त्र.

7. A N. जायनि.

6.

ra gnas pa la dbyańs gsum rajjan / rnal hbyor ma kun hehan ba ho f na shags i yig gis rgyan paho / rnal hbyor ma rnams kyi lam mo / sum bha na yi tshig rkan ste / lan quis su ni brjod par bya f tshiq drug rtogs pahi de nid do / de bshin du ni sum bhahi shags / rnal hbyor ma yi mchod ran bshin / ha nahi shags ni lan ghis brjod / sdan bahi they pa nams par byed /

Notes

Read तिश्र for विश्र. Tib. gnas. pa. thia-sthita. तिचि = हतीय.

बा**ण = खर-**Vowel.

haddaü—hattaü—hattu—hartṛ. na-na. Tib. na. shags. magga-marga. paa-pada. ਚ—And. www.Six. It is a MB. form. paii-pada. bohanu-bodhana. Read तथा for तथा which gives no sense. मन्त्र = मन्त्र. सुधानि सन्त and सुधा मन्तु—cf. सुधानिसुधी—SM., p. 435. pua-puja-भा of feminines is shortened here. इन मन्तो--- cf. समानिसुमी हन हन प्राणान्--SM., p. 435. Read भिणायव्सं for भण्यव्सं. भणिष्यम्भं = भणितव्यम् Read खुद्द for जुद्हद ; because द and इ are sometimes confused. khuddaü-ksudraka. jāyani-—jāani --yāpana. nassa—nīśa—The shortening of at has caused the doubling.

प र अ एकुक्लर इन्दिजइउ सस्स सहावह अन्न ॥
ण अ अं पुणु एव्भं बीअह गुणहइ मन्त ।
स आरु सब्भह नाइनि सन्द ॥
व र सहअओ पब्भतु मन्तु पअ पबट्टइओ गइनस्स ॥
सआरु सट्टइअओ सवरूअ॥

प-र-अ-एकाक्षरम् इन्द्रियक-स्वस्व-स्वभावो हि अन्यः ।
ण-अ-अं पूर्णमेवं बीजं हि गुणस्य हि मन्त्रः ।
स-कारः (तेन) सर्वस्य नाड्येव सन्ना ।
व-(अक्षरम्) र-(कार)-सहितञ्च,
प-वन्मत्रपदं प्रवर्तितं गगनस्य ।
स-कार-संस्थितञ्च (बीजम्) सर्वस्त्रपम् ।

परअ ष्कुखरु', इन्द्जइ उसस्स सहावइ अन्न ॥ णअअं पुणु ; ष्व्भं^थ बीअइ, गुणाहइ मन्त, सआरू सब्भइ निसन्द ॥ वरसइ अओ, प्व्भतु मन्तु प्रथ्यट्टइओ³ ; गइनस्स ॥ सआरू सट्टइ अओ, सवरूअ॥

1. N. एक्कुक्सवरू. 2. N. एणं.

3. N. पअपडइओ.

pa ra a yi yi ge gcig |
dban po ran ran no bo gshan |
na a i yi yi ges dgan |
sa bon hdi ni yon tan snags |
sa yig rtsa kun hdzad pa ho |
la yig ra yi yig rgyan ni |
pa gnas nam mkhah la hjug paho |
sa yi yig gnas kun ggi gzugs |

Notes

```
sassa—sva-sva,
anna—anya.
puṇu—puṇṇa—pūrṇa.
ebbhaṃ—evvaṃ—evam—Here ए is a simple vowel and is also short. In
order to preserve the original quantity of the Sanskrit word, we find
the doubling here.
Read गुण for गुणा which does not give any sense here.
गुणाइ—Gen. singular.
nāi—nādi—nādi.
चि=एण (indeed).
sanda—sannā—Motionless.
pabbhatu—pa-vat.
payaṭṭaïo—paaṭṭaïu—paaṭṭaïa—paaṭṭia—pravartita.
gaïna—gaana—gagana.
गइनस्य—Gen. singular.
```

indija iu—indija ia—indija ya—indija a—indriyaka.

sava—savva—sarva; cf. Bengali, শব.

यहन्तोइ अ पूरइअओ वाद पराणिअ जानु ॥ न आरु मन्तइ अ पूरइअ बोइ न क्षप्पइ कोवि तिलड मत्थस्स दिट्ट

पहन्तइ बीओ मह मधु रूअइ॥ सवरो अ पूरइअओ जुवणविन्द पआनइ॥

य-अन्तं हि (बीजम्) आ-प्रितञ्च प्राणवायु-ज्ञानम् । न-कार-मन्त्रो हि आ-प्रितः (तेन) बोधिर्न कल्प्यते कुत्रापि, (तत्र) तिलकं मस्तस्य दृष्टम् । प-अन्तं हि बीजं महामधुरूपं हि । स-परम् आ-प्रितञ्च (तेन) येगिनीवृन्दपदानतिः ।

पहन्तोइ' अपूरअ अओ, वादपब्बाणि अजानु ॥ नआरूमन्तर । अपूअर, बोर नक्कप्पर कोवितिलउ, पत्थस्सिद्द्र ॥ पहन्तर बीओ, मह मधुरूअर । सवरो, अपूररअओ ; जुवण विन्द पआनुर ॥

1. A. N. 40.

ya sdehi mthah ma a yis dyan |
rlun ni srog gi ye ses so |
na yiy ā yi yi ges dyan |
byan chub gan du mirtog paho |
thiy le mgo la blta bar bya |
pa sdehi mthah ma sbran chen yzugs |
sa mthah ā yis dyan bar bya |
rual hbyor ma yis tshogs phrog go |

Notes

pūraïa—pūritaka.
vāda—vāta.
Read पराणिक for पक्वाणि क.
parāṇia—prāṇika.
बाद पराणिक = प्राण-वाद्यः

Read अ प्रइत्र for अप्अद which does not give any sense here. boi-bohi-bodhi.

कप्पद-Passive, third person, singular number. The doubling of क is due to the accent.

kovi—ku-vi—kva-api (= कापि).

tilaji-tilaka.

Read मत्यस्स for पत्यस्स. Tib mgo.

मत्यस्म-Gen. singular-Of the head.

dditta-drsta-The doubling of a is due to the accent.

juvaņa—yoginī.

vinda-vinda.

paānaī-padānati.

पहन्तइ अ अंसरओ मुअड मण्डइअओ सब्भहो धम्भु देइ सह्अ॥

सअरु सुधम्मु अजानह णिग्गउ । चे छ मन्तु बोइसत्त गइअओ अनुअत्ति ॥ तमज्जटटइअओ बोओ द न भाइ नत्थ ॥

प-स्यान्तं हि (बीजम्) आ-(युक्तम्) अं-स्वरक-मुकुट-मण्डितच्च सर्वस्य धर्मदेय-स्वरूपम् ।

स-कारः सुधर्मः, अज्ञानस्य निग्रहः । चे-छ-मन्त्रो बोधिसत्त्वः (तेन) गमिता च (संसारे) अनुत्पत्तिः । त-मध्य-स्थितत्र्व बीजं द-(अक्षरम्) (तेन) न भाति अनर्थः ।

> पहन्तइ अअं मरओं मुअड मण्ड अओं ; सब्भहों धम्मु मेइ सरूअ ॥ सअरू, सधम्मु अजानइ, णिग्गउ । च्छे मन्तु, बोइसत्त, गइ अओं, अनु अन्ति ॥ तमज्जट्टइअओं, बीओं, दनभाइनत्थ ॥

> > I. A. N. ०सरओ.

```
pa mthaḥ ā dan ldan pa la |
aṃ gi cod pan la rgyan paḥo |
chos kun gyi ni sbyin ran bshin |
sa yig dam chos mi śes gsod |
tse tsha snags byan chub sems dpaḥo |
son ba hkhor bar skye ba med |
ta sdeḥi dbus guas sa bon ni |
da ni don med pa snan baḥo |
```

Notes

```
पहल-The last letter of the q class-i.e., म.
a-ā. Tib. ā.
पहलद अ-i.e., मा.
sarao-saraij-svaraka-Vowel.
muada—mukuta.
Read मण्डद्रभञ्जो for मण्ड अञ्जो.
manda ïa—mandita.
सब्भह्ये-Gen. singular.
Read दंद for भेद. Tib. sbyin.
dei -- deia -- deya.
aru —āru —kāra,
niggau-niggahu-niggaha-nigraha.
Read च क for चते. Tib. tse tsha.
boisatta—bodhi-sattva.
gaia—gavia-गविश्र—gamita (—gamitī)— भा of feminines is shortened here.
Read अनुश्रमि for अनु श्रम्ति.
anuatti-anutpatti.
तमज्ञटरदम-The middle letter of the त class-i.e., इ.
द—The middle bija of the त class.
bhāi-bh iti.
nattha—anartha—Initial \(\mathbf{q}\) is dropped here.
```

न इ सजोइ निस्सेस लोअ मरत्तु ॥ को मन्तो कम्म ससारछेतु अ ॥ ध बेओ धलनु सब्भहइ सत्तहइ निप्पपचु ॥ मू बीओ मूडउ लोअसब्भह कम्मु ॥ एअं सह चउपइ मन्तु चक्कु नाडइअ उअत्ति इच्छइ

जइ जइ जइअओ कम्म कुम्म ॥

न-(अक्षरम्) इ-संयोगि निःशेषलोकमरत्वम् । को-मन्त्र आक्रमः संसारछेता च । ध-बीजं दलनं सर्वस्य हि सत्त्वस्य हि निष्प्रपञ्चम् । म्-बीजं मृढ्ञ्च लोकस्य सर्वस्य कर्म । एवं सहचतुष्पदीमन्त्रश्चकनाडिकोत्पत्तीत्यादिः, जयी जयी यदा च कर्म-कुम्भः ।

> नइ स जोइ, निस्सेस लोअ' मरत्तृ ॥ क्रोमन्तो कुम्म ससारच्छेन्तुअं ॥ धवेओ', धलनु सब्महइ सत्तहइ", निपप्पश्च ॥ मूबीओ", मूडउलोअ" सब्भह कम्मु ॥ प्रथम्म' धव उपइ मन्तु । चक्कु, नाडइअ उअन्ति । इच्कुइ, जह जइ, इ'' अओ कुम्म कम्मु ॥

1. N. रोज

6. N. omits it.

2. N. सरन्तु.

7. N. निपप**ख्**.

3. A. N. ०च्छेत्तअं

8. N. **स्वीयो**.

4. N. प्**वे**ओ

9 N. **छहडरोअ**..

5. N धरबु.

10. N. पुअस्स.

11. A. N. जह.

na la i dan ldan pa ste | hjig rten ma lus hchi ba nid | kro snags gnon pas hkhor ba gcol | dha yi sa bon hgro kun hjoms | spros pa med par byed pa ho /
mū yi yi ge sa bon ni /
rmons pahi hjg rten kun gyi las /
de ltar byed beas tshiy beu bshi /
rtsa yi hkhor lo yi ni mthaho /
bum pa can la sogs pahi las //

Notes

```
sajoi-samyogi.
न इ सजोइ-i. e., नि.
nissesa-nihsesa.
marattu-maratva-Mortality.
kramma-ākrama. Tib. gnon pa.
sasāra-samsāra.
Read कित अ for किल्ब
chettu-chettr.
-And.
dhalanu-dalana-Destruction.
nippapaccu-nisprapañca.
mūda-mūdha.
₹—And.
Read एम सुद्ध for व्यामा ध. Tib. de ltar byed boas.
एमं = एवस.
as-With.
Read चडपर together.
चलपर = चतुषदी.
nādaja—nādikā.
icchaï-icchīi-ityādi.
jaï-jayi(n).
jaïa—jaïā —yadā.
Read नमा for नमा.
वामा = वर्म.
Read कुमा for कमा.
kumma-kumbha.
```

कमा कुमा (= कर्म-कुमा:)—There are two kinds of water-pots required in Buddhist religious services—one is called the कर्म-कुमा and the other विजय-कुमा.—S. Das, Tibetan-English Dictionary, p. 874.

XI

ति मन्तोइ सहज सरूअ ॥

उप्पकम्म विसेस ह सब्भ चक्क ॥

दृद्ठाकराइनो मन्तु जगनु कम्म सहाओ ॥

म मन्त हा मन्त मुद्दइअ मन्त कन्नु सहाओ ॥

ति-मन्त्रो हि सहज-स्वरूपम् उपकर्मविशेषो हि सर्वचकम् ।

दंष्ट्राकरालिनी-मन्त्रो जगतां कर्म-स्वभावः ।

म-मन्त्रो हा-मन्त्रो मुद्रिका-मन्त्रः कर्ण-स्वभावः ।

त्तिमोन्तोइ' सइजअ रूअ; उप्पक्तमम॰ विसेसह सब्भ चक्क ॥ दठ्ठकराइ नीमन्त ण जानु, कम्मु॰ सहाओ ॥ ममत्र' हामत,॰ मुष्द अमत्रः॰ कन्नु सुभाओ ॥

1. 💉 तिमन्तोइः

5. A. हामन्त.

2 N. कर्म.

N gina

3. N. कम्म

6. A. अमन्त

4. A. ममन्त.

Ν. эня.

Ν. ння

dhi shags lhan skyes ran bshin te /
hkhor lo yi ni khyad par gyi /
he bahi las rnams byed pa ho /
dam strā ka rā li yi shags /
hyro ba rnams kyi ran bshin no /
ma shags ha shags mu drahi shags /
rna ba yi ni ran bshin no /

Notes

Read सहज for सइज. सहज—The Sahajiyā doctrine. Read सहज्ज for ज हज.

uppakamma—upakarma—The doubling of प is due to the accent. उपकर्म is अपिक्या—Favour, obligation.

visesa—viśesa.

इ—a particle used for emphasizing a preceding word. datthakarāini—damstrākarālini—cf. दशकरालिन—S.M., p. 435. य जान misread for जगन.

जगन-Gen. plural.

Read सहडच for मुएड.

mudaja-muddia-mudrikā.

कन्नु-कर्णतारा who accompanies the goddess अष्टमुन्ना कुरुकुल्ला क्यार्टी. क्यार्थितारा पर्यन्त अर्थता अर्यता अर्थता अर्यता अर्यता अर्यता अर्थता अर्थता अर्थता अर्यता अर्थता अर्यता अर्थता अर्थता अर्थता अर्थता अर्थता अर्थता अर्यता अर्थता अर्यता अर्यता अर्थता अर्थता अर्थता अर्थता अर्यता अर्यता अर्यता अर्यता अर्यता अर्थता अर्यता अर्यत

भगवतीम् अष्टभुजां ... उत्तरदले

कर्णतारां · · · · · च ध्यायात् ॥ = SM, p. 35ा.

सीहेउकअदिअस अग्गमइसि मन्तपउ घातु सह्अ ॥ सअस सिरइ मन्त सरवइ रूअ ॥ सअस भाहवइ मन्त अक्खर सरीउ रूअ ॥ सतसइ मन्तइ इक्कु चक्कु ॥ डाइनमन्त मरउ उअत्ति सहाओ ॥

> श्रीहेरुकदेवस्याग्रमहिषि-मन्त्र-पदं घाण-स्वरूपम् । सहस्र-शिरे-मन्त्रः स्वरपति-रूपम् । सहस्र-बाहवे-मन्त्राक्षरं शरीर-रूपम् । शतशो हि मन्त्रेण एकश्रक्रम् । डाकिनी-मन्त्रो मृत्यृत्पत्ति-स्वभावः ।

सीहेउ कअदिअस, अग्ग, महसि, मन्नः। पउघानु सहअ॥ सअस सिरह, मन्तः, सवरह हुअ॥ सत सभाइ वह मन्न , अक्खर, सरीउ, हुअ॥ सतसह मन्तह, हुक्कु चक्कु॥ डाइनमन्न , मरु डअन्ति सहाओ॥

- N. कअदिकस.
- 4. A. मन्त
- 2. A. मन्त.

N. 477.

- N. मन्त्र.
- 5. A. मन्त.

3. A. #Fa.

N. मन्त्र-

```
For he ru ka de ba syā yra ma hi sihi /
snags tshig sna yi ran bshin no /
sa ha sra si re yi snags /
dbyans kyi bdag ho yi ni gzugs /
sa ha sra bā ha ba yi /
snags kyi gi ge lus kyi gzugs /
sa ta saḥi snags ḥkhor lo ycig /
mkhaḥ hgro maḥi snags ḥchi ba dan /
skye ba yi ni ran bshin no //
```

NOTES

```
sī-śrī.
```

heukaa-heruka-This is an extended form.

dia—deva.

दिश्रस-Gen. singular.

智有新一He is one of the most popular deities of the Buldhist Pantheon. His name is generally associated with his Saktis, who embrace the god and remain in Yab-yum.* He is also worshipped singly and in that case he will have two arms only. When represented in Yab-yum, he will have two or four arms.—BL, p. 61.

maisi-mahisi-cf. श्रीहरततदेवस्य अग्रमहिष-SM., p. 435.

ghānu—ghrāṇa—Sense of smelling. It is one of the six indriyas (faculties).

saasa—sahassa—sahasra.

siraī—sire.

समस सिरद---cf. सहस्र-शिरे---SM., p. 435.

Read सर्वड for सवरड.

saravaï—svarapati.

Read भाइवद for भाद वद.

bhāhavai—bāhave.

समस भाइवर-cf. सहस्र-वाहवे-SM., p. 435.

sarīu—sarīra—II P. § 356. Here भ्रतीर represents काय-धातु (sense of touch). satasa—śataśa(s).

मन्तर-Inst. singular.

^{*} Yab-yum—It is a Tibetan word consisting of two particles, 'yab' and 'yum'. The word 'Yab' in Tibetan means the honourable father and 'yum' means the honourable mother. The combined word, therefore, means the father in the company of the mother, or in her embrace.—BI., p. 199.

The shortening or weakening of σ , necessitates the doubling of σ . सारम = सामिनी.

maraii-maratu-marattu-mṛtyu.

Read उपात्त for डणन्त.

uatti-utpatti.

मरंड उत्रति सहात्री—The nature of birth and death.

IIX

सहसननइ मन्तु विसअह रूअस्स लअणं। जलइततिजसइ मन्तपउ मणह विसउ। जालहमुहि पउ कज्जह विसुसउ॥ पिग्घअलोजनी मन्त्र चक्रुख् विजानु ॥ वज्जसरेरउइ मन्तपड कज्ज विजान ॥

> महस्रानने-मन्त्रो विषयस्य रूपस्य लगनम् । ज्वितितेजसे-मन्त्र-पदं मनसो विपयः । ज्वालामुखि-पदं कायस्य विषयः । पिङ्गललोचने-मन्त्रश्रक्षविज्ञानम् । वज्रशरीरे-मन्त्र-पदं काय-विज्ञानम् ।

हसननर्', मन्त् विमह° रुअसस लअणं । जल' इति जसइ', मन्तु पउ ॥ मणइº विसंड, जालह, मुहि, पउ कज्जह विससउ॥ पिग्घअ लोजानी⁷, मन्तु ; चक् ख् विजानु ॥ वज्ञ सरेरउइ, मन्तु पउ, कज्ज, विजान ॥

- N. सहननइ 1.
- N. N.

5.

- 2. A. N. विसद. N. रअणं
- 6. N.मनह.

जासह.

N. रोजनी

ha srā na ni yi ni s**n**ags / yul gyi gzugs la reg pa ho / dzā li tu te dza sehi shagz / snags kyi tshig ni yid kyi yul /

```
dzva la mu khihi tshig lus gul /
pin ga lo tsa na yi shags /
mig gi rnam par ses pa ho /
ba dzra sa ri re hi shags /
lus kyi rnam par ses pa ho /
```

Notes

```
Read सहसननंद्र for इसननंद.
```

sahasananaï—sahasrānane—cf. [यत] सप्तसानने—SM., p. 435.

Read विसम्भ for विमह.

विसमह—Gen, singular.

vişaa—vişaya—There are sıx vişayas (objective elements) : --

- (1) क्प-धातु (colour).
- (2) शब्द-धात (sound).
- (3) गन्ध-धातु (odour).
- (4) र्म-धात (taste).
- (5) म्पष्टत्य-धात (tangibles).
- (b) धर्म-धात् or धर्मा: (non-sen-uous objects).

र्यम्स-Gen singular.

laanam-laganam.

Read जलइत्तिजसह for जल इति जसह.

jalaitatijasai-jvalitatejase-ef. च्यल्ततंत्रमे-SM.. p. 435.

मण्ड-Gen. singular,

visaü—vişaya.

मणइ विसड-Non-sensuous object.

jālahamuhi—jvālāmukhi—cf. ज्वालामुखि—SM., p. 435.

kajja-kaya-The shortening has caused the doubling.

vissaü-visaya-The doubling is due to the accent.

कज़ विम्सर-The object of touch.

Read पिग्वत्रलोज्जनी together.

pigghaalojjani—pigghaalojanai—pigghaalocanai—pingalalocane—cf. पिङ्गललीचर्न SM., p. 435.

cakkhu-caksu(s).

vijānu—vij āna—There are six vijāānas (consciousness) :--

- (1) चचुवि ज्ञान-धातु (consciousness of vision).
- (2) শ্বীৰ-বিদ্যান খানু (consciousness of hearing).
- (3) স্নাথ-বিস্নান-ভানু (consciousness of smelling).
- (়া) জিল্লা-বিস্থান-খানু (consciousness of taste).
- (5) काय-विज्ञान-धातु (consciousness of touch).
- (6) দলী-বিশ্বাদ-খানু (non-sensuous consciousness).

चक्ख विज्ञान्—visual consciousness. vajjasareraiii—vajrašarire—cf. वज्जशरीर—SM., p. 435. कज्ज विज्ञान् (काय-विज्ञान)—tactile consciousnes.

वज्ञअ आहन मन्तो घान विस्सउ लअण ॥
मिलइत पउ घान विज्ञान ॥
चिलिए मन्त सरजित विस्सउ ॥
हे मन्त भिन्निभणिअव्भं सद विसअओ
सदह सरजित भिण्णिइ विज्ञान ॥
एअं मन्त पअ सत्तअ अधइ मिस्सउ

4. N. सरजात.

सब्भह मरण रूअ जनु॥

वज्रकासन-मन्त्रा घ्राण-विषय-लग्नः । मिलित-पदं घाण-विज्ञानम । चिलिते-मन्त्रः स्वरपति-विषयः हे-मन्त्र-(पदम) द्विर्भणितव्यं शब्द-विषयश्च शब्दस्य स्वरपतिः, द्वयस्य विज्ञानम् । एवं मन्त्र-पद-सप्तकम् अर्द्धेन मिश्रितं सर्वस्य मरणं रूपं जनुः वज्जभ भाहर, मुन्तो, घान, विसम्बर लभगं॥ मिल्रात्ः, पउ, घान, विजान ॥ ् चिलिए°, मन्तु°_सरजत* विस्**स**उ_॥ हेमन्त भिन्निभणिअव्भं। सह विसअओ, सहह, सअजतः, भिन्निहः, विजान। एअ मन्त, पश्रसत्तः अधार मिससउ, सवभह मरणह्य तत्त्"॥ 1. N. मिरइत 5 N. सरजात. N. चिछिप. 6. N.3. N. मत्त. 7. N.

badzra ā sa ne yi ni shags |
sna yi yul la reg pa ho |
mi li ta yi shags kyi tshig |
sna yi rnam par šes pa ho |
tsi li te yi shags kyi tshig |
dbyahs kyi bdag po yi ni lus |
he snags ghis brjod sgra yi yul |
sgra dan dbyahs ghis kyi rnam šes |
de ltar shags tshig phyed beas bdun |
hehi dan skye bo kun gyi gzugs |

Notes

Read आहन for आहर—न and र are often confused. घान विसस्त (= प्राग-विषय)—Sense of smelling. milaïta--milita--ef. मिलित--SM., p. 435. घान विज्ञान (= प्राण-विज्ञान)—Consciousness of smelling. Read usafa for usafa. sarajati-sarayati-saraati-saravati-svarapati. हे मन्त भिन्निभणिश्रव्भं—i. e., हे हं—el. हं हं—SM., p. 435. sadda-sabda. सदृह-Gen. singular. भिक्ति - Gen. singular. Read सत्तत्र for सत्त. sattaa-saptaka. अधर-Inst. singular. Read सिममंड for सिममंड. missaii-miśrita. Read जन for तत्त. Tib. skye bo. janu—janu(s)—Birth.

XIII

सवरो षट्ठ सर आहनो खण्डेन्दु बिन्दु मुअड मण्डिइओ भिन्निभणिअब्भं वज्जसत्त गुइहइअ॥ ख भिन्नि धु भिन्नि मुद्द भिन्नि कमह भाइओ अप्राणह सम्मअट्ठ॥ स-परं षष्ठस्वरासनं खण्डेन्दुबिन्दु-मुकुट-मण्डितम् (बीजम्)-द्विभीणतव्यं वज्रसत्त्वो गुद्धकः (= गुद्धक-रूपम्) । ख-द्वयं धु-द्वयं मुरु-द्वयं कर्मणो भावश्च प्राणैः समस्थम् ।

> सवरा षठ्ठ सर, आहनो, खण्डेन्दुबिन्द् मुअड मण्डिइओ, भिन्निभिणिअव्मं॥ ष्ज्ञसत्त' गुइहइअ॥ ख भिन्नि र भिन्नि मुरु भिन्नि कमह भाइओ। प्रआणइ सम्म अठ्ठ॥

> > 1. N. वजसन्तु-

sa mthah drug pahi dbyans stan can /
zla dum thig les mgo la brygan /
tan gnis su ni brjod par bya /
rdo rje sems dpah gsan bahi gzugs /
kha gnis dhu gns mu vu gnis /
las ruams kyi ni dnos po ste /
srog dan mnam du gnas pa ho /

Notes

guihaïa-guhyaka. Pischel § 594.

वज्ञभत्त गुइहदश्र—The mystical form of वज्रमत्त. In the mystic language, वज्र means ग्र्याता and मत्त्व means ज्ञान (knowledge). So वज्रमत्त्व means 'the knowledge of ग्र्याता'; cf.—

वर्जे ग य्न्यता प्रीका सच्चे न ज्ञानमाचता। तादात्मामनयी: सिङ्गे वजसच्चस्वभावत: ॥—AS., p. 24.

Read y for Tib. dhu.

ख भिन्नि भु भिन्नि न्या ख, भु भु and सुक सुक्;—cf. ख ख भु भु भुक् भुक् सुक्—SM., p. 435.

kama—kamma—karma ; cf. Bengali कात्र (work).

कमह—Gen. singular of कर्मन् where the consonantal base is dropped and the vowel base is formed.

प्रमाण्ड—Inst. plural. sammaattha—samastha—Similar. अधते महञ्ज जुइणि पहिञ्ज सिद्धइए
मन्तपड स अ काञ्जन्त रूअ॥
दे घ भिन्नि पड ग्रं भिन्नि पड हे भिन्नि पड ह भिन्नि पड
कोह दशड अकुखरइ जमधिबोहबुभं॥

अद्वैते-महायोगिनिपठितसिद्धे-मण्त्रपदं तच कायान्तरूपम् । द्रेँ-धँ-द्वयं पदम्, ग्रं-द्वयं पदम्, हे-द्वयं पदम्, ह-द्वयं पदम्,— कोध-दशकाक्षराणि यमादि-बोद्धव्यम् ।

भधते, महभ जुइणि, पहि असिद्धइप, मन्तपउ², सभ काभन्त रूभ॥ ओध भिन्नि पउ, मं भिन्नि पउ, हे भिन्नि पउ, ह भिन्नि पउ। कोह दशउ अक्खरइ। जमधिबाहब्भं॥

- 1. N. सअ.
- 3. N. 34.
- 2. N. оч**з**з.
- 4. N. मिलिम भिलि.

a dvai te mahā yo gi nī /
pa thi ta si ddheḥi shags kyi tshig /
de yan lus mthaḥ yi ni gzugs /
dve dha tshig gnis gram tshig gnis /
he yi tshig gnis ha tshig gnis /
khro benḥi yi ge gsin rje mi /
mthar byed la sogs kyis¹ gor bya /
1. X. kyir.

Notes

adhate—advaite. mahaa—mahā. juiņi—yoginī. pahia—pathita. siddhaïe—siddhe. अधते...विद्वदए-cf. अदैते महायोगिनि पठितसिद्धे-SM., p. 435.

स-Nom. singular of the pronoun तद in Neut. gender. This form is the successor of the earlier form सी. In Masc. gender, we find the same form;—cf. न त्योवन (p. 65); न वहन (p. 173); न छेड्ड (p. 175); न विकली (p. 256); न खरक (p. 391)—SK.

₹—And.

काचन-Combination of काच (--काया) and चन. In Sanskrit we expect an चा which is shortened here. It represents ग्रूच (void).

Read दें च for भीच. Tib. dre. dha.

de-dre. dha-dha.

दंध भिन्नि——ह भिन्नि पउ—cf. $\vec{z}^*$ द्रैं धं धं गँ गँ हं हं ह ह— $SM_{\odot}$ p.435.

koha-krodha.

daśaii-daśaka.

अक्खरड-Nom. plural in Neut. gender.

जमधि—Combination of जम (—यम) and ऋषि(—ऋषि). In Sanskrit we expect an आ which is shortened here.

bohabbham-boddhavyam.

प वघस्स चउत्थ बीअ इ सिरइ लग्गड मे स मन्तो सअलह सिंद सहाव डाइ॥ एअं इअदस्सउ मन्तपउइ प्रएत सडत पञ लञ्जणं॥

प-वर्गस्य चतुर्थ-बीजम् ई-(कारः) शिरसि लगतु, मे-स-मन्त्रः—सकलस्य सन्धिः, खभावो डाकिनीनाम् । एवं द्वादशकमन्त्रपदं हि प्रेतसत्त्वपद-लग्नम् ।

पवघस्स चउत्थ बीओ' इसिरह° लग्गउ°॥ सेस' मन्तौ सअलह° सिंद्द । सदावडाइ॥ षअ'' द्वअ दस्सउ ; मन्त्रपउइ ; प्रषत सउत पअ' लअणं'॥

- 1 (10() 101 (001)
- N. चंड बीत्थओं . 5. N. सभरह.
- 2. N. इ सिरइ. 6. N. एअ.
- 3. N. रग्गड. 7. N. अप.
- 4. A. N. मेस. 8. N. निअणं.

pa sdeķi bshi paķi sa bon la |

ī yig mgo la reg pa ķo |
me saķi snags ni tshigs kun te |
mkhak kgro ma yi ran bshin no |
de ltar snags ni ben gnis ni |
* * * # ||

Notes

vagha-vagga-varga. प वघमम चडत्य बीक्री—The fourth bija of the प class—i. e., भ. i—ī—≹ is shortened here; cf. Tib. ï. yig. सिरइ---Loc. singular. लग्गड-Imperative, third person, singular number. Here the double consonant is, perhaps, due to the change of conjugation, rt. लग् being regarded as of the 4th. class. प वधस्य------ लग्गज-i. c., भी. saddi-sandhi. पवचसस--- सत्रलह सिंह-i. e., the whole मन्त is भीमेस ;-- र्रा. भीमें इस इस-SM., p. 435. डाइ = डाकिनी. dvaadassaii-dvadasaka. दस्सन (=दश्क) -The doubling is due to the accent. praeta-preta. saiita-sattva. laana-lagana-lagna.

XIV

हस हस वीरए मन्तपंड छ तथं बेओ गुणह अहनन्त वक्खन। हाआर चंड बावह हो अक्क हु भिन्निभणिअब्भं सत्त अक्खरह स्सत्तघाहह चम्मदि॥ हस-हस-वीरे-मन्त्रपदानि षद तथता-बीजं गुणस्यानन्तव्याख्यानम् हा-कारश्चतुर्वीजानि, हो-एकम् , हुँ-द्वयं भणितव्यम्-सप्ताक्षराणि खत्व-धातुर्हि चर्मादिः। हसंह वीरप, मन्तपउ ; क्र्तथभ वेओ, गुण भभइ॥ ननु, वक्खन्न ॥ हाआर चउ वीवइ, होभक्कु ; हुभिन्निभणिभव्भं ; सत्त अक्खरइ, स्सत्तधाइह, चम्मिद् ॥

1. N. चतथअ.

2. N. वक्खन.

3. N. चर्माद

sa ha dpa ho geig shags tshig |
de bshin gsegs drug sa bon te |
gon tan mthah med hehad pa ho |
hā yi sa bon yi ge bshi |
ho geig ha gis brjod par bya |
yi ge bdun po lpags sogs² khams |
1. X. ho 2. X. sog.

Notes

Read इस इस for इसह.

vīrae-vīre.

हम हम बीरए-cf. हम हम बीर-SM., p. 435.

क् (—षर्)—six.—ODB., p. 789.

tathaa—tathatā (Truth.)—भा is shortened here.

bea—bija—II P. § 40.

Read गुगाइ and अदनन्त for गुगा अबद नन्त.

गुषाइ-Gen. singular.

a inanta-ananta.

vakkhana—vyākhyāna.

हा भार-cf. हा हा-SM., p. 435.

bīva—bīa—bija—Here is व-स्रुति.

बोबड-Nom. plural in Neut. gender.

षक्तु (=एक)—The weakening of ए necessitates the doubling.

हो चक्क-cf. हो हो-SM., p. 435.

hu-hu.

ह भिन्नि—cf. हैं हैं—SM., p. 435.

satta—sapta—seven.

ssatta—svatva—self-existence. The doubling of $\pi\pi$ is due to the loss of π . dhāi—dhātu (element).—The elements are—(I) Six indrivas (six faculties-

(1) चनुर्धात 'sense of vision', (2) খ্রীখ-খান 'sense of hearing', (3) দ্বাখ-খান 'sense of smelling', (4) जिह्ना-খান 'sense of taste', (5) কাথ-খান 'sense of touch', and (6) मनी-খান 'faculty of intellect'); (II) Six viṣayas (six kinds of objective elements); and (III) Six vijūānas (six kinds of consciousness).

स्मत्तवाह—The elements represented in the composition of self-existence. चमाहि—Combination of चमा (—चमें) and बाहि. In Sanskrit we expect an बा which is shortened. Here चमें is चमें-धात which is another name for काय-धातु (sense of touch).

तिलोअनासनि इअ मन्तो दुरुठक वाचिअइ॥ सत सहस एक कोटइ तथअगह परइवाअरइतए। स्वरअइ ऊस्ररइ मअइओ खण्डिन्द्बिन्द उस्रइअओ। एअं उपसमहरउइ मन्त सअलह ह ऊ अं मन्त सहावह। एअं मन्तपुर चर्रा जुर्वणि उअत्ति जअअ सिद्ध ॥ त्रैलोक्यनाशानि इति मन्त्रो दुष्टकवाचिको हि । शत-सहस्र एककोटि-तथागत-परिवारिते-(मन्त्रः), स-परकं हि ऊ-स्वेरण मण्डितं (बीजम) खण्डेन्द्विन्दुभूषितञ्च, एवम् उपसमाहार्यो मन्त्रः सकलो हि ह-ऊ-अं-मन्त्र-स्वभावो हि । एवं मन्त्रपदानि चत्वारि योगिन्युतुपत्ति-जातसिद्धिः । तिलोअ' नासनिइअ ; मन्तो, दुट्ठ कवविअइ'॥ सतसहस एक बोटइ³: तथअ गह' परइ वाअरइ त ए। सवरअर्, ऊसरर्", मअर्ओ ; खण्डिन्दुबिन्द्उ सर्अओ"। एअं उस पस हरउइ, मन्त । सअलह । हऊअं। मत्त सहावइ॥ एअं मन्तपुर, चुरुर, जुवणि ; उअन्ति ; अजअ सिद्धर ॥

- 1. N. त्रिलोमु
- 5 N. **उ**रइस.
- 2. A. N. कवाचिअइ
- 6. N. ०बिन्दु उसइअओ.
- 3. N. रोटइ.
- 7 N. सअरह.
- 4. N. तथाकागइ.
- 8. A. N. मन्त.

डाकार्णवः

```
trai lo kya bi nā šaḥi shags |
sdan ba la ni cho ga ḥo |
ŝa ta sa ha sra ko ti |
ta tha ga ta pa ri ba re |
sa mthaḥ ū yi dbyans kyis spras |
zla baḥi dum bu thig les rgyan |
de ltar shags kun ner sdud paḥo |
ha ū am shags kyi ran bshin |
de ltar shags kyi tshig ni bshi |
rnal ḥbyor ma skyed dnos grub hgyur ||
```

Notes

```
tiloanāsani—trailokyanāsani—cf. वैलोक्यविनाम्मनि—S M., p. 435.
इच--इति.
dutthaka-dustaka.
vācia-vācika.
sata--sata.
sahasa—sahassa—sahasra,
Read कीटड for बीटड. Tib. ko. ti.
kotaï-koti.
tathaagaha-tathaagaa-tathagata.
paraïvāaraïtae—parivārite—This an extended form.
                                   पग्द्रवात्रप्द्रतए--ा. श्तसहस्रकोटितथागतपरिवास्ति-
सत सहस
                           . . .
        S M., p. 435.
maaïo-- mandita.
क सरद मधादणी—Decorated with the vowel क.
खिल्द्र-Combination of खाछ and इन्द्र. In Sanskrit we expect an ए, which is
        weakened first into short v and then into s.
           . . . . . . . . जसद्य—i.e., हं.
Read उपसमहरवर for चस पम हरवर which does not give any sense.
उपसमहर्जर-Potential participle.
-a particle used for emphasizing a preceding word.
चचर्र--Nom. Neut. gender.
juvani-yogini.
Read ভখনি for ভখনি.
uatti-utpatti.
```

Read जम्म for मज्म which gives no sense. jaaa—jāta. siddhaï—siddhi.

XV

पुणोहि सवरो पश्चबाण पासद्ठइअ आसणो खण्डिन्दु बिन्दु ओसणो विहिना तत्तवीओ॥ प पासद्ठइअ बीओ पतानइ जुइनिजालु॥ टअर उद्दीवणो मन्तु॥

पुनर्हि स-परं पञ्चखरपार्विस्थितासनं खण्डेन्दुबिन्दुभूषणं विधिना तत्त्वबीजम् । प-पार्श्वस्थितबीजं प्रतनोति योगिनीजालम् । ट-कार उद्दीपन-मन्त्रः ।

पुणोहि सवरो, पञ्चबाण, पासठ्ठइअ आसणो । खण्डिन्दुविन्द ओसणो' विहना, तत्त्वीओ ॥ पपा° सठ्ठइ बीबीओ° । पतारइ' जुइनिजालु ॥ फअर° उद्दीवणो° मन्तु ॥

- 1. N. ओसनो.
- 4. N. पटारइ.
- 2. N. 919.
- 5. N. टअर.
- 3. N. बीनिओ
- 6. N. उदीवणो.

slar yan sa mthah dbyans lna pahi |
drun na gnas pahi stan can la |
zla dum thig les brgyan pa ho |
cho gas de kho nahi sa bon |
pa drun gnas pa rnal hbyor mahi |
tshogs ni bskyed par byed pa ho |
ta yig hbar bar byed pahi snags |

Notes

osaņo—usaņa—ūsaņa—hūsaņa—bhūṣaṇa. vihinā—Inst. singular.

Read पासट्डइम for पास्ट्डइ.

Read बीची for बीबीची which gives no sense.

Read पतानद्र for पतारद्र as it makes no sense and न and र are often confused. patānaï—pratanoti—produces, creates.

Read टच्च for फ्रचर. Tib. fa. yig. uddivano—uddipana.

सिहरूअए खञ मन्तपउ विनायक विधस्सनो इञ ॥ गजरूअए ग मन्त सत्तविण्णकअओ ॥ तैलोअउद्रए पउ वरहइ धूइ सञ्जल उञ्जत्ति ॥ समुद्रमेञले गह भिन्निपड मन्तु राह्या भेहड मन्तञ मेड ॥

सिंह-रूपे खः—मन्त्रपदं विनायकविध्वंसनमिति । गज-रूपे गः—मन्त्रः सत्त्व-विध्नकरश्च । त्रैलोक्योदरे-पदं वाराहीदृतिसकलोत्पत्तिः । ससुद्रमेखले-'ग्रस'-द्वयपद-मन्त्रः सागरमेखलामन्त्रकमेखला ।

सिहरूअ ए खभ मनुपउ विनाभ कुविधस्सनो इअ॥
गजरूअ, ए गमन्त, सत्त विण्णकअओ॥
तैलोभ उद्रण पउ वरइह, धूइ सभल्ल उभन्ति॥
समुद् मेभले गहभिन्निपउ; मन्तु स्माजरु मिहउ, मन्त भमेउ॥

A. N. विनाय०.
 A. N. मन्त.

sin ha ru pe khaḥ snays tshiy |
byegs kyi ytso ba brlay byed paḥo |
ya dza ru pe yaḥ yi snays |
sems can kun yyi byegs byed paḥo |
trai lo kyo da re yi tshiy |
rab mchog pha na kun bskyed paḥo |
sa mu dra me kha la yra ha ynis kyi tshiy |
ryya mtsho lta buḥi ska rays ryyan |
de ni snays kyi ska rays so |

Notes

```
सिष्टबन्ध खन-cf. सिष्टबंधे ख:-SM., p. 435.
khaa-kha-ka-The letter a.
vidhassano-vidhvamsana.
दुष---दृति.
गणक्त्रप्र ग-cf. गजक्षे ग:-SM., p. 435.
vinna-vighna.
तैलोश उदरए—cf. वैलोक्योदरे—SM., p. 435.
Read aves for aves.
varaha j-varahi.
dhūi-dūti.
samuda—samudda—samudra.
meale-mehale-mekhale.
gaha-grasa.
समुद्र मेचले गए भिन्नि पछ-cf. समुद्रमेखले यम यस-SM., p. 435.
sajaru—sayara—saara—sagara.
mihaii—mekhalā—II P. § 363.
meu-meaii-mehaii-mekhala.
```

हुँ फडार डाइनि प्रसु अ। बीरदैतए हुँ मन्तपड पर्केत उअत्ति यह यजड भिन्निअब्भं। एअं सत्तपड मन्त सब्भ कम्मअ छोअ जनभोम उअत्ति मन्न हाइ॥ हुँ-फद्-कारो डाकिनीप्रभुश्च । वीराद्वैते-हुँ-मन्त्रपदं प्रकेतोत्पत्तिर्यथा योगश्च विज्ञातव्यम् । एवं सप्तपदमन्त्रः सर्वकर्मकठोकज्ञानभूमोत्पत्तिर्मनो जहाति ।

> हुँ फडारु, डाइनि, पभूअ। वीरदैतए हुँ मन्तपउ ; पकेत उथन्ति। यभे ; यज्ञउ' भिन्निभव्भं॥ एअं सन्त पउमन्त, सब्भ कम्मेअ लोअ। जन भो मुउभन्ति मन्न हाइ॥

> > 1. A. यजेड.

hum dan phat gyi yi ge ni |
mkhah hgro ma yi khyab bdag go |
bī rā dvai te hum snags tshig |
thabs dan ses rab gnis med las |
tha ma la hdus byas skyes paho |
de ltar rkan pa bdun snags te ||

Notes

```
प्रश्नाह्म-Combination of प्रत् and पाह ( — कार ).

प्र-And.

viraddaitae—virādvaite—cf. वीराहेते हुँ इं—SM., p. 435.

paketa—praketa—knowledge, perception, appearance.

uatti—utpatti.

Read यह for यमे, as the latter does not give any sense.

yaha—yathā.

yaja—yoya—yoa—yoga.

g—And.

bhinniabbham—bhinnaviyabba, vinnaviyavva—vijnātavyam—Potential participle.

jana—jnāna—knowledge.

bhoma—bhūma(n)—World.
```

manna—mana(s)—The doubling is due to the accent ;—Acc. singular ; = संकल, विकल्प (desire, conception formed in the mind, volition).

हार (ेहा, 'to remove'.) = जहाति-Present tense, third person, singular number.

XVI

हुँ हा भिन्नि महापसुमोअनइ पउ ससरउ॥ योगएसरइत्त मन्त सान्तिरूइनि॥ डाइनी लोआना बद्धनइ पउ योइ निभानो लोआ॥

हुँ-हा-द्वय-महापशुमोहनि-पदं संसारश्च । योगेश्वरि त्वम्-मन्त्रः शान्तिरूपिणी । डाकिनी-लोकानां वन्दनि-पदं वोधिनिभानो लोकः ।

हुँ हाभिन्नि, महापसु मोअनइ, पउ ससरउ॥
योग एसर इत्त मन्त, सान्तिरूइनि॥
डाइनी लोआना' वद्धनइ°; पउ, बोइ निभानो° लोअ'॥

1. A. N. लोआना.

3. N. सितानो.

2. N. omits it.

4. N. रोअ.

hum hā ghis mahā pa śu mo ho niho /
tshig gi hkhor bahi rmons pa ho /
yo ge śva ri tvam gi snags /
shi ba yi ni gzugs su ho /
đā ki nī lo kā nām ba nda nihi tshig /
hjig rten byan chub tu hjug byed /

Notes

हुँ हा भिन्न सहापसुनीघनइ—cf. हुँ हुँ हा हा सहापग्रमोहनि—SM., p. 435. sasara—saṃsāra. योगएसरइम—cf. योगेचरि लं—SM., p. 436. sānti—śānti. rūini—rūpiṇī. लोषाना—Gen. plural, vaddhanaï—vandani. खाइनी लोषाना वज्रनद—cf. डाकिनीलोकाना वन्दनि—SM., p. 436.

> सत्तकम्मे हुँ फडमन्तपड चउट्ठीअ इसइअओ ॥ भूतत्तासनइ पड तीथओजान नासअइ॥ एअं सत्त मन्तपइ भण्णिअ कम्म करइ॥

सत्यकर्मणि हुँ फद्-मन्त्रपदं चतुर्थ्यं दिशितच्च । भूतत्रासनि-पदं तीर्थिक-ज्ञानं नाशयति । एवं सप्तमन्त्रपदं भिन्नककर्म करोति ।

> सत्तकमी हुं ' फडमन्तपड, चडठ्ठीश हेसहअओ ॥ भृतन्ता ' सनह, पड, तीथओ जान नसअह॥ एअं सत्त मन्तपह, भणिअ कम्म करह॥

N. हुँ.
 N. भूता०.
 A. N. भिण्णअ.

sa tya me hum phathi shags kyi tshig /
mthah bshi po ni ston pa ho /
bhūta trā sa na yi tshig /
mu stegs ye śes hjoms pa ho /
de ltar shags tshig bdun pos ni /
las kyi dbye ba byed pa ste //

Notes

satta—satya. कम्मे—Loc. singular. फडमन्तपच—Combination of फट् and मन्तपच (— मन्तपद). सत्तकमे हुँ फडमन्तपच—र्टा. प्रत्ययकारिण हुँ फट्—SM., p. 436. cautthia—caturthya.

ddasaïa-darsita-The doubling is due to the accent.

bhūtattāsana i — bhūtatrāsani — cf. भूतवासनि — SM., p. 436.

tīthao—tīthaü—tīrthika—Non-Buddhist, such as the followers of Brahminism or Jainism.

jāna—jñāna.

नासमा Present tense, third person, singular number.

paï-pada.

bhannia-bhinnaka.

करइ-Present tense, third person, singular.

XVII

पहन्तो सवरो अ जुत्तोइ यहन्तो ईसर जुत्तउ।
एओ नहन्तो रेओ पहन्तो सिद्धे पउ विद्ये पउ स्विर मन्तो।
प पासउ ट बीओ हु खण्डिन्दुबिन्दु ओसन्नो
पुणोवि भणिअब्भं॥

प-(कार)-स्यान्तं स-परम् अ-युक्तं हि य-(कार)स्यान्तम् ई-स्वर-युक्तञ्च ।
एवं न-(कार)-स्यान्तं रेफ-(युक्तम्), प-(कार)-स्यान्तं
सिद्धे-पदं विद्यपदम्—श्वरि-मन्त्रः ।
प-(कार)-पार्श्वञ्च ट-बीजं हुः खण्डेन्दुविन्दु-भूषणः,
पुनरपि भणितव्यम् ।

पहन्तो, सवरो अजुत्तर्¹, यहन्तो, ईसजुत्तउ, एओ। नहन्तो, रेओ; पहन्तो; सिद्धे पउ, विद्ये पउ। स्वरिमन्तो; पपासउ, टबीओ, हु खण्डिन्दुबिन्द्ओ। सन्नो, पुणो विभणिअब्भं।

I. N. अजुत्तोइ.

pa mthah sa mthah a dan ldan / ya mthah z yi dbyans dan bcas /

डाकार्णवः

gig na mthah na ra yig dan |
pa mthah dan sid¹ dhehi tshig |
bid dyehi tshig dan śva rihi snags |
pa drun ma dan ta sa bon |
hum la zla dum thig les brgyan |
bskyar la gan ni brjod par bya |

1 X. sen.

Notes

```
Read ईसर for ईस.

ईसर—The vowel ई.

eo—eu—eva, evam—Thus. Cf. Old German, eo.

reo—reu—rea—reha—repha.

osanno—usana—ūsana—hūsana—bhūṣaṇa—The doubling is due to the

accent.

vi—api. Pischel § 143.

सिद्धे पड … ... प्रणी वि भणिभव्सं—cf. परमसिद्धे महाविद्येश्वरि हुँ हुँ फट् हुँ हुँ फट् ,—SM.

p. 436.
```

प पासट्ठइओ टआरो हुँ फडारु साहोइ सअउ॥ एअं मन्तु नाभिट्ठइअ विहिना सधनाओ सह कअओ

प-पार्श्विष्यितः ट-कारो हुँ फट्कारः स्वाहया सह च । एवं मन्त्रो नाभिष्यितो विधिना स्वधा-नाम्ना सह कथितः ।

> पपासट टईओ,¹ टआरो, हुँ फडारु साहोइ सअउ॥ पअं मन्तु नाभि ठ्ठइअ, विहिना, सधनाओ, सह कअओ²॥

 A. ०ठ्ठइओ. 2. N. कअड. N. ०ठ्ठइड.

pa drun guas dan ta gig ste | hum phat dan ni srāhā beas | snags hdi lte bar cho ga yis | bsgrub bya min dan beas par brjod ||

Notes

फड़ार—combination of फट् and षार (—कार). साहोर—Inst. singular of खाहा—cf. हैं हैं फट् हैं हैं फट् खाहा—SM., p. 236. saa—saha—with. Tib. beas. ड—and. vihinā—vidhinā—Inst. singular. sadha—svadhā. nāo—nāu—nāva—नावं—nāma. Pischel § 152. kaao—kaaii—kahaii—kahiu—kahia—kathita.

XVIII

इन्दिय विसज न दिक्खदउ न भुअ नइ सत्थानाइ होइ। सभु पपश्च भाअ गहुअओ छडइ मोह पम्मत्थ पविस्स॥

इन्द्रियविषयो न दृश्यताम्, न भुजो न हि संस्थानादिर्भवति । सर्वं प्रपत्र्वं भावेन गृहीत्वा च छर्दय मोहं परमार्थं प्रविश ।

> इन्दय विसजन दिक्खदउ ; न भ्रभ" नइ सत्थान हइ। सभु पपञ्चभाभ गहुअओ छडइ मोह पम्मत्थ पविस्स॥

> > 1. N. दिक्खपड. A. N. भुअ

dban pohi gul ni mi lta shin /
phyaq dan bshugs tshul la sogs min /
bsgoms pas spros pa kun bzun ste /
gti mug de ni span bor gyis /

* * * * * * * //

Notes

Read इन्दिय for इन्दय. indiya—indriya.

visaja-vişaya.

दिकखदउ-Pass. Imperative mood, third person, singular number. bhua-bhuja.

According to Tib. sogs (= भादि) and also for the sake of metre, read सत्यानाइ for सत्यान.

21-18

satthanai-samsthanadi.

Read चौद for एड, for the sake of metre.

hoi-bhavati.

sabhu-sabba, savva-sarva.

papañcu-prapañca.

bhāa-bhāva-This form is taken here as Inst. singular.

गहच-This is a gerundial form.

सभु ... ... गहुत्र भी—And realising all the phenomena (प्रपञ्च) through भाव.
Thus it is said—

"भावेन लभ्यते स° भावाधीनमिदं जगत ॥"

chadai-chadahi-Imperative mood, second person, singular number.

मोद-Acc. singular.

pammattha-paramartha.

पविस्स (= प्रविज्ञ)—Imperative mood, second person, singular number. The doubling is entirely due to metre.

इंडर ... ... पविस्य—Give up illusion and enter into Highest Truth.

Metre-सङ्कारकुमुममञ्जरी.

षोजे पर्योदम समे पश्चदम सहकारकुस्ममञ्जरी। - कन्दीनुमासन।

---:0:---

XIX

रम रम परम महासुह वज्ज प्रज्ञोपायह सिज्ज कज्जु। लोअण करुणा भावहु तुम्म सअल सुरासुर बुद्धहु जिम्म

रमस्व रमस्व परममहासुखवज्रे, प्रज्ञोपायेन सिद्धिः कार्या । लोकानां करुणां भावय त्वं सकलसुरासुरेषु बद्धो हि यथा ।

रम रम परम महासुख वज्जु, श्रिज्ञोपायह सिज्जउ कज्जु । लोअण करुना भावहु तुम्म, सअल सुरासुर बुद्धहु जिम्म ॥

- 1. A. N. महासह.
- 3. N. कजा.

2. N. as.

4. N. करुणा

5. N. बद्धहु.

mchog tu bde ba chen pahi rdo rje rol cig rol / ses rab thabs kyis dyons pa grub par mdzod / hjig rten rnams la khyod kyist thugs rje bsgoms / ji ltar lha dan lha dan min ma lus sans ryyas mdzod [[

1. X. kui.

NOTES

रम-Imperative mood, second person, singular number. mahāsuha—mahāsukha,

प्रजीपायद—This form is Inst. singular of—प bases.

sijjaii-siddhi.

kajju-kāryā.

प्रज्ञोपायद सिज्जन कज्ञ-The way to attain सिद्धि is the proper combination of प्रजा (wisdom) and उपाय (means). प्रजा is ग्रन्थता, devoid of all प्रपन्न and उपाय is कर्णा (compassion). For the realisation of मोच (salvation), both of them are required together. They are inseparable like the lamp and its light (AS., p. 2).

लोश्रण—Gen. plural of—श्र bases.

भावह—Imperative mood, second person, singular number.

hu-khu-khalu. Pischel§ 94 and 148.

जिमा = यथा.

Metre—चोपाई, 8+7=15. Final syllable must be short.

आराहिअ महस्रहि बोहि वज्जहरोइ के सुण समाहिअ अच्छसि तुम्म। रामय वज्ज पम्मे अज्ञ निवोहह जि सह सूण समाहिअ अच्छइ तुम्म ॥

आराधितो महासुखेन बोधिवज्रधरो हि, कः शून्यसमाधौ असि त्वम् । रामय वजं पद्मे अद्य हि निबोधिस येन सह शून्यसमाधौ असि त्वम् । आराहिअ मह सुहिवो' बोहि वज्जहराइ, के सुण सहाहिअ अञ्चिस तुम्म । रामय वज्ज पम्मेअ जुर्नि बोहरू. जिमहे" सुण समाहिअ अञ्चर तुम्मे ॥

1. A. सह.

3. N. HE.

2. N. जुइति.

4. N. En

byan chub rdo rje hdzin pas bde chen gyis ni mnes par mdzod / khyod ni ston nid tin ne hdzin la shugs sam ci / rdo rje pa dma rol bas den ni nes rtogs mdzod / gan gis lhan cig nid tin hdzin la kyod bshugs /

Notes

ārāhia—ārādhita.

mahasuhi—mahāsuhai—Inst. singular of महासुद्ध (—महासुद्ध). bohi—bodhi.

Read amed for amed.

vajjaharo-vajradhara.

क—Nom. singular of the pronoun किम्. The real pronoun form in Sanskrit is कर and not किम् (cf. क्दन, कर्ण, etc.) किम्, as a matter of fact, is in Neut. gender, which comes from कम्; क becomes कि as it is followed by म् (cf. पूर्णिमा—पूर्णमा). cf. Bengali, त्क, used in the same sense.

suṇa—suṇṇa—śūnya.

समाहिम—This form is Loc, singular. It has been declined like—इ bases in the feminine gender.

Read अच्छिम for अक्रि.

पक्छि (= प्रसि)—l'resent tense, second person, singular number. तथा = लगः

रामग्र—Causative, Imperative mood, second person, singular number. बजा (= बज)—Acc. singular.

पसी—Loc. singular. In the esoteric doctrine the वज symbolizes the लिङ्ग and the पदा represents the female organ. The union of the वज (the thunderbolt) and the पदा (the lotus) symbolizes the highest bliss (सहासुख) arising out of conjugal union.

aju-ajju-ajja-adya.

nibohaï—nibohahi—nibodhasi—Present tense, second person, singular number.

Read जि सह for जिमहे. Tib. gan. gis. lhan. cig.

ji-jaï-Inst. singular. This form is shortened here due to metre.

Read was for was.

acchai—acchahi—acchasi (= आस्)—Present tense, second person, singular number.

Read तुमा for तुमी.

Metre-अमरद्रतम्.

षाचुता अमरदृतं अर्जै:। परमावद्यं चतुमीवपश्चकं विमावश्व भमरदृतम्। अजैरिति दश्भिरष्ट-भित्र यति:।—कन्दोनुश्।सन्।

जारहि तुम्मि पशु चउधाउ बीओ उठित चआलि अवधूइ सज्जअ। तिहुयण डहइ न दिस्सह कोह जलति जलित निन्वाणसम्ब्अ॥

ज्वालय त्वं प्रभो चतुर्धातुवीजम् , उत्तिष्ठति चण्डाली अवधूतीसज्जा । त्रिभुवनं दह्यते न दृश्यते कोऽपि, ज्वलति ज्वलति निर्वाणस्वरूपम् ।

> जारिह तुम्मि पभु चउधाउ बीभोभ उठति वथालि निवधूर सज्जभ। तिहुभण डफर् न दिसर कोह जलति जलति निवाणसक्सभ॥

1. A. N. অসাতি 2. A. N. ব্রহ

minah bdag khyod kyis khams bshihi sa bon hdzag par mdzod | a ba dhu tihi ran bshin gtum mo ldan bar hgyur | sa gsum sreg par byed de gan duhan mi mthon no | mya nan hdas pahi no bos hbar shin hbar bar hgyur | १२६ डाकाणेवः

NOTES

jārahi—jālahi—jvālaya.

নুদ্ধি—This form is in the plural number of the pronoun of the second person both in Nom. and Acc. cases. But it is used here in the sense of Nom. singular.

प्रमु-Voc. singular of- च bases.

चन्रधान-Four elements. In Buddhism only four elements are recognized :--

चत्तारि महाभूतानि · · · · · कद्यम् ? पठवीधातु, चापोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, भूतक्षं नाम ॥

- अभिधमात्यसंगद्धो, p. 30.

The Buddhists do not recognize आकाम as an element :--

श्राकासधात परिच्छेंदरूपं नाम ॥

-मिधमात्यसंगहो, p. 30.

च्डति—Present tense, third person, singular number. caāli—candālī.

Read अवधूद. Tib. a. ba. dhu. tihi.

avadhūi-avadhūti.

sajja-sajjā.

EFE Pass. present tense, third person, singular number.

Read दिस्सद for दिसद.

दिसमुद-Pass. present tense, third person, singular number.

koha--ko-o--ka-wa--ka-va --ka-vi--kapi--ODB., p. 845.

जलित जलित निव्वाणसङ्क-There shines and shines the character of निर्वाण.

Metre—चीपाई (also called पादाकुलक and कुलपाई). The last foot is commonly, though not invariably, a spondee.

डाइनि सहजरूइ आनन्द्ह जरण मरण पडिहास न दिस्सह। इ बोह करहु चित्त जिननाहइ सत्तधाउ उतारहु माइअइ॥

डाकिनी सहजरूपेणानन्दति, जरण-मरण-प्रतिभासी न दरयते । इमं बोधं कुरु चित्त जिननाथस्य सत्त्वधातुमुत्तारय मायायाः । डाइनि सहजरुई आनन्द्इ। जरण मरणथपडिहास न दिसइ। इबोह करहूँ चित्त जिण' ना हद। सत्त्रधाउ उतारहु माइअइ॥

1. N. सहजलहर.

3. N. कारह.

2. N. omits it.

4. N. जिन.

lhan skyes rain bshin gyis ni mkhahgro

ma rnams dgah bar mdzod /

rga ba dan ni hchi bar snan ba ma mthon no f thugs kyi rgyal ba mgon po yis ni hdi

day sad par mdzod [

syyu mas sems van khams ni bsgral bar mdzod [[

Notes

daini-dakini. They are generally represented as five in number :-

- (1) बुद्ध-डाकिनी--holding a wheel.
- (2) वज्-डाकिनी—holding thunderbolt.
- (३) रत्न-डाकिनी—holding jewel.
- (4) पद्म-डाकिनी-holding lotus.
- (5) कर्म-डाकिनी--holding a sword.

Some add another डाकिनी, called विश्व, holding double thunderbolt.

हाकिनीs correspond to the five female energies of the five Dhyani—Buddhas, sahajarui—sahajaruai—Inst. singular. Tib. ran. bshin. gyis This form is shortened due to metre.

श्रानन्दर—Present tense, third person, singular number.

padihāsa-pratibhāsa.

जरण मरण पिंडहास न दिस्सद्र—The appearance of old-age and death is not seen (there).

इ.—Acc. singular of the pronoun इदम् in Masc. gender. Cf. इ (—this) in the Maithili language.

boha-bodha.

करह—Imperative mood, second person, singular number.

चित्र-Voc. singular.

jinanāhaï—jinanāhaha—Gen. singular of जिननाइ (—जिननाथ). इ in the place of genitive singular affix), is due to rhyme.

sattadhau—sattvadhatu—A world of living beings. मादमाद—Abl. singular of—मा base. Metre—चौपाई.

XX

योहि सहावह सब्भु जनु मोहिअ बालहु अविजिनु। जुइनि तत्तु सब्भु सारु जोहि सो नरु वज्जधरु॥ बोधि-स्वभावे सर्वजनः, मोहितो बालः खलु अविज्ञः। योगिनीतत्त्वे सर्वसारे यो हि स नरो वज्रधरः।

बोहि सहावर सब्भु जनु, मोहिअबालहु अवि'। जि जुर्हित तत्तु सब्भु सरु, जोहि सो नरु वज्जधरु'॥

- 1. N. combines अवि with जि in the third pada.
- N. चजधरः

skey bo thams cad byan chub ran bshin te /
rmons pahi byis pas ses pa ma yin no /
sems can thams cad rnal hbyor mahi de nid /
mi gan yin pade ni rdo rje hchan //

Notes

बीहि सहावह सब्भु जानु—All men have the nature of (acquiring) supreme know-ledge (बीधि).

Read—भविजिन for अबि and जि in the third pida. The metre, rhyme and the sense require the reading भविजिन.

avijinu-avijānu-avijānua -avijija. Pischel 118.

juinni-yogini-The doubling is due to metre.

सबस साक-Which is the essence of all.

naru—nara (man)—Nom. singular.

vajjadharu-vajradhara.

नुइति तत्तु ......मो नक वज्जधक—That man who stands on the truth of योगिनी which is the essence of all, is regarded as बज्जधर.

Metre-कुसुमितकीतको इस.

तथा समी तयोदम भोजे चतुर्दम सुसुमितकेतवी इस:-कम्दीनुमासन।

IXX

सुणु सुणु तुम्मि भाइनिइ सत्तथाउ सहाइ निमोचनी। तुम्मिहु सत्तहु भेउ नाइ वीरहु सब्भहु उतारनी॥

शृणु शृणु त्वं भगिनि हि, सत्त्वधातुस्वभावनिर्मोचनी । तव सत्त्वस्य भेदो नास्ति, वीरस्य सर्वस्य उत्तारणी ॥

> सुग्रु सुणु तुम्मि भाइनि । इ । सत्तथाउ सहाइनि' मोचनि' । तुम्मिहु सत्तह" भेउ नाइ, वीरहु सब्भ हउ तारनि ॥

- 1. N. omits इ सत्तधाउ सहाइनि.
- 2. N. मोचनी.

3. N. सत्तह.

4. N. omits इ and connects उ with तारनी.

gson cig gson cig¹ srin mo khyod | sems can khams kyi ran bshin grol byed ma | khyed dan sems can rnams la dbye ba med | dpah bo thams cad sgrol bor mdzad pa mo ||

1 X omits 'gson cig'

NOTES

तुम्म-Nom. singular of the pronoun of the second person. But really speaking, this form is plural.

भाइनि--Voc. singular. This is long due to metre.

4—is used here as expletive.

मुणु मुणु तुम्म भाइनि—Hark, hark, o sister ! hark.

nimocani-nirmocani.

तुम्मिह्—Gen. singular (strictly speaking plural).

सत्तह—Gen. singular.

bheu-bheda.

nāi—nāhi—nāthi—natthi—nīsti—(na + asti). Dr. S. K. Chatterji in O D B., p. 555, derives नाइ from na + āsīt (na + āsīt—nāhī—nāi) and consequently takes it as a past form (p. 953). But Bengali नाइ is really a

present form, and when preceded by some finite or infinite verbs, a past one; e. g., আমার হাতে টাকা নাই (present tense) and আমি এই কাজ করি নাই (past tense). The second example, আমি এই কাজ করি নাই = আমি এই কাজ করি আছি না- I am not, after doing this work—i.e., I did not do this work. It should also be noted here that Gujarāti 'nathi' or 'nathi' (—Bengali नाड) comes from नाम्ल.

तुम्मिह् मत्तह् भेज नाह—There is no difference between yourself and the living beings.

वीरह—Gen, singular. A माधक is called बीर who attains मिद्धि (success), after sticking to the बामाचार.

मब्भह-Gen. singular.

utāran"—uttāraņ".

बीरह सब्भह उतारनी—you are the deliverer of all the viras. Metre—हिपदी.

चतुर्मावादिकविंशत्प्रान्तैरंक्रिय्गैः पुनः।
एकानैकैरन्तवर्गैर्धमके दिपदौं विदः।
—कन्दोनुगासनः।

HXZ

स्अरओइ जगु मुदिअओ सहज सहाइ तत्तु सरो। पुणु संसारह दु:ख न हो जि पसु सोइ बुद्ध तु जनो॥

शू-कारेण जगन्मुदितञ्च, सहजस्वभावतत्त्वं स्मर । पुनः संसारस्य दुःखं न भवति, यः पशुः स हि बुद्धस्तु जनः ।

सूअरओइ जगु मुद्धिओ, सहज सहाइ तन्तु सरो। पुनु संसारह दुःखनहो, जि पसु सोइ वुद्धतु जनो॥

sū yi yi ges hgro kun rgyas btab ste | Than skyes ran bshin de kho na nid dran par bya | star yan hkhor bahi s tug bshat mi hon no | phugs gan yin pa skye bo de rnams sans rgyas so ||

Notes

sū—sū—It symbolizes ग्रा

सुचारकोइ-Inst. singular.

jagu-jagat-The world.

mudia-mudita.

सहज सहाद (= महजधर्म)—The Sahajiya doctrine.

Read तत्तु for तन्तु which gives no sense.

tattu-tattva-Truth.

सरो (= सार)—Imperative mood, second person, singular number.

संसारह—Gen. singular.

हो-भवति ; cf. अध्यम नाहो अस् वि कहो-DKS., p. 112 ; जिस तिम हो सिमरि जाइ-DKS., p. 118.

जि -Nom. singular.

pasu-paśu.

ন্তু—an emphatic particle. The emphasizing particle ন in Bengali comes from নু. Cf. এহি ত কুনাবন—SK.

Metre—िहपदी.

$\Pi I X X$

जमदृक्ष जोइ अच्छहु तुम्मि तइ अजरामर पावहु पुणिइ।

मरण न पाइ बोहि अनुत्तओ जुइनि पाप न पुन्नइ जुत्तड।

यम-दूतो योगी असि त्वम्, तत्राजरामरं प्राप्स्यसि पुनर्हि।

मरणं न प्राप्नोति बोधिरनुत्तरः, योगिनी पापेन न पुण्येन युक्ता।

जमदुअ' जोइ अञ्चडु" तुम्मि, तइ अजरामरु पावहु पुणिइ" । मरण न पइ बाहि अनुत्तओ, सुइनि" पाप न पुन्नइ सुत्तउ ॥

- 1. N. ० तूअ. 3. N. पुणीइ.
- 2. N. अछहतु. 4. N. जुइनी.

gśin rje pho na mo yi rnat hbyor ma khyot bshugs / de yis slar yan rgas dan hehi ba med pa hthob / hchi ba slon bar byed pahi rnal hbyor ma bla med f rnal hbyor ma la sdig dan bsod nams mi ldan no [[

Nortes

jama—yama—In Post-Vedic mythology we find that यम is the appointed Judge or Punisher of the deed and for this reason, he is also called धर्मराज or simply धर्म (Law or Justice personified). धर्म, i. e., यम is, in later period' identified with धर्म, one of the Buddhist Trinity. So यम-दृत means here धर्म-दृत (i. e., the messenger of धर्म in Buddhism). There is a chapter on यमदृत-मंबाद in ग्रन्थपुराण of रामाद पिल्त, where यम has been identified with धर्म (one of the Buddhist Trinity). In the same work, we also find the mention of धर्मदृत instead of धर्मदृत. यम is held in high estimation in the Dharma-cult—a form of Buddhism.

dūa-dūta-The messenger.

taï—tahi—tamhi—tamhi—tasmin or from ta-dhi (ta-dhi—tahi—taï), where 'dhi' is an old locative suffix, not found in Sanskrit, but derived from Pali—dhi (cf. Pali, मन्बिध=मन्त्र) and from Greek—thi.—ODB., p. 745. Cf. तेंहि, तेहि (=त्रत)—AC., 14. 1; 28. 1; 43. 4; 50. 6; तहि (=त्र)—SK., p. 306.

पावह-Future tense, second person, singular number.

पुणि (पुनर्)—cf. पुनि—GCG., p. 310, 321, 328, 340, 342; पुणि—SK., p. 124, 160, 229, 397.

-used as expletive.

पাহ—Present tense, third person, singular number; cf.....মণে স্থ পাই- SK., p. 204.

anuttao-anuttara.

punna-punya.

पुत्र -- Inst. singular of-- च base.

Metre-चोपाई.

XXIV

इन्दिअ बोइसत्तजनु विसजह बुद्धत्त करो। कन्द बुद्धसहाइ धरो घातह वजधरुइ धरु। बन्धइ आवउगमु न हो अमरह भाइ सभु धरु। करुणा जुबइ अच्छसि तो जि जि परउअआर करो॥ इन्द्रियाणि बोधिसत्त्वजानितानि,
विषयाणां बुद्धत्वं कुरु ।
स्कन्धं बुद्ध-स्वभावं धर,
धातृन् वज्रधरेण धर ॥
बन्धो हि गमागमो न भवति,
अमरस्य भावं सर्वं धर ।
करुणा-योगेनासि त्वम्,
येन येन परोपकारं कुरु ॥

इन्दिअ चोइ' सत्तजनुः, विसजइः वुद्धत्त करो । कन्द वुद्ध सहाइ धरो, धातह वजधरुइ धरु । बधइ आचउगमु, महो, अमरह भाइ सव्भु धरु । करुणा जुवइ अच्छसतो, जिजिपर उआरकरो'॥

- 1. A. N. बोइ. 3. N. वीसजइ.
- 2. N. सत्तजव. 4. N. उआलकरो.

dhan pa rnams ni byan chub sems dpah bskyed /
yul rnams kyi ni sans rgyas nid du gyis /
phun po dan ni sans rgyas than eig zuns' /
khams rnams rdo rje hdzin par gzun bar byos /
srid par slar yan ldog par hgyur ba ma yin no /
thams cad hehi ba med pahi no bor zuns' /
snin rje yi ni sbyor bas khyod bshugs śin /
gan dan gan gis gshan gyi dogs pa gyis //

1. X. zun.

Notes

इन्द्रिय (—इन्द्रिय)—Organs of senses. It is used here in the sense of इन्द्रिय ज्ञानानि and though the form is in singular, it conveys the plural sense. boi—bohi—bodhi.

satta--sattva.

बोधिसत्त्व is a mystic term which means वम्तु (objects). वृद्ध and बोधिसत्त्व are mystic terms and are fully explained in डाकार्णव, पटन XIV :---

डाकाणेवः

क: बुडं क: बोधिमत्त्वकं विशेषं नाव विद्यति वस्तुबीधनाद बुडोऽहन्तदस्तु बोधिमत्त्वकम्॥

janu-janiu-jania-janita.

visaja-visaya.

विसंजह—Gen. singular. Really it conveys the plural sense.

करी—Imperative mood, second person, singular number.

इन्दिश्च··· ·· — करी—The knowledge of the इन्द्रियंs (organs of senses) is generated by बोधिमत्त्वs (objects). Attain Buddha-hood about the objects.

kanda—skandha—In the mystic language the five Skandhas represent the five Dhyāni Buddhas. But originally they would mean—(1) इप 'matter', (2) वेदना 'feelings', (3) मंजा 'ideas', (4) संस्कार 'volition' and (5) विज्ञान 'consciousness'. In JS., p. 41, स्कम्ब is explained in its technical sense:—

पञ्चन्त्रस्वभावत्वात पञ्चन्त्रन्था जिनाः स्ताः।

sahāi—svabhāva. But in Tib. lhan cig = सह (with).

धरी—Imperative mood, second person, singular number.

धातह—Acc. plural of—ड base.

वज्ञधनुद्--Inst. singular.

45-Imperative mood, second person, singular number.

Read बसद for वधद which makes no sense here.

बस-Mundane bondage; attachment to this world.

Read आवडगम for अवडगम which gives no sense.

भावजगम—combination of श्रावज (-श्रा+या—to come) and गम् (going).

भावजगसु = गमागम:--going and coming.

Read न हो for मही.

हो (= भवति)—Present tense, third person, singular number.

bhāi—bhāva.

Read सम for सब्भ for the sake of metre.

सम्-All.

juva ï—jua ï—Inst. singular of jua(—yoga). Here is व-स्रति.

Read पक्सि for पक्स and also read तो separately.

to-tu-tva-tvam-you. cf.-

চরিতেঁ তো নাসিলি তুঈ লোকে ॥—SK., p. 56.

ji-jaï-Inst. singular of the pronoun uz. It is shortened due to metre.

Read ভক্ষাৰ for ভক্ষাৰ for the sake of metre and this is also the real Prakrit form.

uaāra—upakāra.

Read पर and उपचार together.

परउषकार = परीपकार: . Metre—उपदोक्तक, 13+12.

सम हादश श्रीच वयीदशं पदीहकः।

---ऋन्दोन्शामन।

XXV

जगइ निमन्त नुदिहि पहु के तुमि सुण पवेसगओ। उठहु करुण सभावु महु कामसि महसुह वजधर।।

जगित निमन्त्रघोनुदिवसं प्रभुः, कस्त्वं शून्यप्रवेशगतः । उत्तिष्ठ करुण-स्वभाव मम, कामयसे महासुखं वज्रधर ॥

जगइ निमन्तनु दिहि पहु, के तुमि सुण पवेस गओ। उठहु करुण सताथु महु, कामसि महसुह वज्जधरु॥

minah bday ni ma re rer hyro myron hbod na | khyod ni ci yi phyir na ston pa nid du bshugs | bshchs siy bday ni shin rjehi ran bshin te | rdo rje hdzin pa bde chen bday ta hdod pa mdzod |

Notes

नगर—This form is Loc, singular—In the world.
nimanta—nimantaïa—nimantaïa—nimantrya. Pischel § 594.
nudihi—anudihi—anudiaha—anudivasa.
pahu—prabhu—Nom. singular of—उ base.
के—Who. But in Tib. ci yi phyir.—ऋषम्. के is a N.B. form.
तिम (you)—Nom. singular of the pronoun of the second person. This a NR.
form.

 कामसि—Present tense, third person, singular number. Read वज्ञध्व for वज्ञध्व for the sake of metre. वज्ञध्व (= वज्रध्य)—Voc. singular.
Metre —अर्मगीविल्लिन , 13 + 13.

षण्मातवन्तर्मातितिमाता वा, चतुर्माच्डयपञ्चमाती वा, पञ्चमाच्ययतिमाची वा, यत तदप्मरोविनसितम।—कन्टोनुशासन ।

सुणु सुणु परउआरुगओ जिम पशुलोओ मरन्तओ। विअसिअ पम्मु काम महु तिम लोअ सभु सुहन्तओ॥

शृणु शृणु परोपकारगत, यथा पशुलोको म्रियमाणः । विकसितं पद्मं कामयस्व मम तथा लोकं सर्वं सुखयन् ॥

> सुणु सुणु पर उआारु गओ, जिम पशुलोअ' मरन्तओ । विअसिअ यम्मु° काममहु, तिम लोअ सब्भ सुहन्तओ ॥

1. N. पशुरोअ. 2. A. पम्मु N. पम्

gson ciy gson ciy yshan gyi dgos pa nub | hjiy rten phyngs gan si ba bshin du hgyur | bdag gi padma ryyas pa la hdod mdzod | de ltar hjiy rten kun bder hgyur bar byos |

Notes

uaru—uaara—upakara.
परचपान्ताची (=परीपनारात)—Voc. singular.
जिम—It is a synonym of चषा.
marantao—marantaii—marantaka—Present participle.
viasia—vikasita.
pammu—padma.
नाम—Imperative mood, second person, singular number.
नामु (=मम)—Gen. singular of the pronoun of the first person.

तिम—It is a synonym of तथा. Its derivation seems to be from tat+iva—ta+iva—tiva—tiva—tiva—tiva—tiva—tiva.

Read सभु for सब्भ for the sake of metre. सभु (=सर्व)—All. suhantao—suhantaii—sukhantaka—Present participle. Metre—षण्सरोविलसितम्

रम रम माइ वज्जहराइ सहजसरूअ न वाचाइ। सत्तलीअ परदन्द आइ जिम तुम्मि सुन्न निकज्जअइ॥

रमस्व रमस्व मिय वज्रधर हि, सहजस्वरूपं न वाच्यम् । सत्त्वलोकः परं द्वन्द्वं याति, यथा त्वं शून्यं निष्कार्यम् ॥

> रम रम माइ वज्जहराइ, सहज सक्त्य न वाचाई'। सत्त लोथ परवृन्द आई°़ जिम तुम्मि सुन्न निकज्जथह ॥

1. A. N. वाषाइ. 2. A. N. आइ.

rdo rje hdzin pas bdag la rol cig rol | lhan skyes ran bshin brjod ba med pa thob | sems can hjig rten gshan ni rmons gyur pas | ji ltar khyod kyis¹ ston pa don med hgyur |

1. X kyi.

Notes

रम—Imperative mood, second person, singular number.

माइ—Loc. singular of the pronoun of the first person.

māi—mai—mayi—It is long due to metre.

वज्रहरा—Voc. singular ;—long due to metre.

सहजमस्य—The Sahajiyā doctrine.

vācāi—vācai—vācaia—vācya.

न वाचार (= न वाच) = चवाच—not to be expressed.

पर-supreme.

danda-dvandva-dualistic knowledge.

पार (—याति)—Present tense, third person, singular number.

nikajjaai-nikajjaaia-niskārya = niskriya-inactive.

Metre- भनक्ष लिला, 15 + 14.

समे चतुर्देश श्रोजे पश्चदशानङ्गललिता।

-- छन्टोनुशासन ।

कारनु सब्भ धम्मह तुम्मिइ के अच्छिस सहजसहअ न गाइ। कामह मइ परमाथाइ जिम तुम्मि समलोअइ जाइ॥

कारणं सर्वधर्मस्य त्वं हि, क-(स्त्वम्) असि सहजस्वरूपं नगम्यम् । कामयस्य मां परमार्थेन, यथा त्वं समलोके यासि ॥

> कारनु सब्भधम्मह तुम्मिइ', के अच्छिसि सहज सक्त्अ न गाइ। कामह मइ परमाथाइ, जिम तुम्मि समलोअह जाई°॥

1. N. तुमिइ. 2. A. N. जाइ.

khyod ni chos rnams kun gyi byed pa ste | ci phyir lhan skyes ran bshin hgro med bshugs | bdag la mchog gi don gyis hdod pa mdzod | de ltar khyod ni hjig rten rnams hthun bshud ||

Notes

कि—Who. But in Tib. ci phyir = कथम्, किमथम्

gai-gaai-gavai-nat-gamai-gamaia-gamya.

न गाइ (- न गम्य)- अगम्य-unintelligible.

मर (—मिय)—Loc. singular of the pronoun of the first person. But in Sanskrit Acc. singular.

परमाथार-Inst. singular.

Read समलोश for समलोशहा

समलोषा - समलोक is the world of समाधि where कर्या and यून, or उपाय and प्रजा or क्व are united.

jāi—jāhi—yāsi—Present tense, second person, singular number.

Metre—आयों (the first of which contains 30, and the second, 27 mātrās).

XXVI

मण्डल चक्क महासुह भाड द्वादशजोइ पुण न पाउ। सब्भ विअक्क सरूइण मणहि तु मण्डलु तहि सुह विजाणउ॥

मण्डलचकं महासुखभावम् , (तत्र) द्वादशयोगी, (तत्र) पुण्यं न पापम् । सर्वं वितर्कं स्वरूपेण मन्यस्व त्वम् , मण्डले तत्र सुखं विजानीहि ।

मण्डल चक्क महासुह भाउ, द्वादशजोइ पुण न याउ'। सब्भ° विश्वक्क सरू इण मणहितु, मण्डलु तहि सुह दिण³ जाउ॥

- 1. A. N. पाउ. 2. N. सभ.
- 3. A. विण. N. वित्तः

dkyil hkhor bde ba chen po bsgom par gyis / rnal hbyor ben gnis bsod nams sdig med paho / thams cad zag med ran bshin mos par gyis / dkyil hkhor nan pa de ni bde bar ses par byos /

Notes

 n-Nom, singular of the pronoun of the second person. tu-tva-tvam-you.

तष्टि—तत्र-

Read विजाणन for दिण जान which gives no sense.

विजाणंड—Imperative mood, second person, singular number.

Metre-मनाथिवलिसतम, 16+14.

समे चतुर्दश चीजे षोडश मनाधविलसितम्।—हन्दीनुशासम ।

इन्दिय भन्ति महासुह मन्नसि ता खनि पर ण अपान सजाउ। विविद्दस्थ जि करह पहन्त तिहुजण मण्डल चक्क फुरन्त॥

ईन्द्रियभ्रान्तिं महासुखं मन्यसे, तत् क्षणं परस्य नात्मनः खभावः । विविधरूपं यस्य कुरु प्रघ्नन् त्रिभुवने मण्डलचकं स्फुरत् ॥

इन्डिय भन्ति^इ महासह मन्नसि भाखनि® परण अपाण सजाउ। विविष्ठरूअ जिकरह पहन्त तिहुजण मण्डल चक्क फुरन्त॥

N. भवन्ति. 1.

3. N. तिहजन.

N. भाषणि. 4. N. फ़रन्तो.

dban po hkhrul ba bde ba chen pohi mos pa quis I skad ciq de la ran dan qshan qui no bo med l gan gi rnam p**a** sna tshogs gzugs chen gyis [sa gsum du ni dkyil hkhor hkhor lo spo bar byos //

Notes

bhanti-bhranti.

मन्नसि (= मन्यसे)-Present tense, second person, singular number.

Read ता खिन for भाखिन which gives no sense.

ता-Nom. singular of the pronoun तद in neuter gender.

khani-ksana. Tib. skad cig.

apāṇa-appaṇa-ātmana(ḥ). Cf. অপণ অঙ্গের नश्चिमी-SK., p. 129.

sajāu—sayāu—saāu—sahāu—svabhāva.
ji—jaï—jahi—jaha—Gen. singular of the pronoun बद.
करड्ड—Imperative mood, second person, singular number.
पहन—Present participle (प्र-इन्+the suffix अन्).
tihujaṇa—tihuyaṇa—tihuaṇa—tribhuvana.
पुरन—present participle.
Metre—चोपाई.

XXVII

परमान्दि जगु महसुह भाइ।
विहरहु जुइणि चक्कु सहाइ॥
अरि रि मोहपशुलोअ न जाइ।
सहज सुन्द्रि लइ महसुह ठाइ॥
तिहुवण सयलह जन वुद्ध सहाइ।
करुणा जुवइ रमहु सहाइ॥
अरि जि तुमि परमाथु न भावहु।
ते तुमि सहि वुद्धत्त न पावहु॥ अरि॥०॥
अन्तर बहु जि अभिन्नहु जानहु।
लोअहु सब्भहु उत्तारणु परहु॥ अरि॥०॥

परमानन्दं जगत् महासुखभावम् । विहर योगिनीचकस्वभावे । अरि रि मोहपशुलोको न याति । सहज-सुन्दरीं गृहीत्वा महासुखे तिष्ठति । त्रिभुवने सकलो हि जनो बुद्धस्वभावः । करुणा-युवत्या रमस्व स्वभावे । अरि यस्त्वं परमार्थं न भावयसि । तत् त्वं स हि बुद्धत्वं न प्राप्स्यसि ॥ अरि ॥ ० ॥ अन्तर्बहिरेवाभिन्नं हि जानीहि । लोकस्य सर्वस्य उत्तारणं पारयसि ॥ अरि ॥ ० ॥ परमान्दि जगु महसुह भाइ,
विहरहु जुइणि' चक्कु सहाइ।
अरिरिर मोहपशुलोभ न जाइ,
सहज सुन्द्रि॰ लइ महसुह ठाइ॥
तिहुवण॰ सयलह जन बुद्ध सहाइ,
करुणा जुवइ रसहु॰ सहाइ।
आराज तुमि परमाथु न भावहु,
ते॰ तुमि सहि बुद्धतु न वाचहु॰ अरि॰॥०॥
अन्त॰ बहुजिभ भिन्नहु जानहु,
लोभहु सब्भट्ट॰ उत्तरणु ३० पुरहु। अरि॰॥०॥

- 1. N. जुइनि.
- 7. N. omits it.
- 2. N. सन्दरी.
- 8. A. N. अन्तर.
- N. तिहुवन.
- 9 A. सब्भह.
- 4. A. N. रमह.
- N. सर्वह.
- 5. N. ति.
- 10. A. N. उत्तार्ण.
- 6. A. N. पाचहु. 11. N. omits it.

hyro ba kun ni mchog tu dyah bahi ran bshin te /
rnal hbyor ma yi hkhor lohi ran bshin du gnas kyis /
a re re re gti muy phyngs kyis mi ses so /
lhan skyes mdzes ma blads nas bde ba che la gnas /
sa gsum ma lus hgro ba sans ryyas kyi ran bshin /
snin rjehi gshon nu ma dan lhan cig rol bor byos /
a re / gan gis don dam la ni ma bsgoms pas /
de yi sans ryyas nil ni thob pa ma yin no / la re /
nan dan phyi ni dbye ba med par ses par gyis /
hjig rten thams cad bsgral bar nus paho / a re //

1. X nin.

Notes

paramāndi—paramānanda—It is shortened due to metre. jagu—jagat.

bhāi-bhāu-bhāva.

विहरह-Imperative mood, second person, singular number.

परि—a vocative particle.

ति—a vocative particle.

jāi-yāti = जानाति (knows).

सङ्ज सन्दरि—Here सङ्ज (i. e., the Sahajiyā doctrine) is compared to a beautiful lady (सन्दरी).

जह (= ग्रहीला 'having taken')—This is a gerundial form. NB. नहेंग,—ODB., pp. 1044-1045. Cf. नहें—SK., p. 264, 322.

ठाइ (= निष्ठित)—Present tense, third person, singular number.

मोइपग्रलोच · · · · · · · महसुह ठाइ—सहज-सुन्दरीं राहीता साधको महाम्बं तिष्ठतीति महापग्र-लीको न जानाति।

juvaï-yuvatī-A young lady.

करणा ज्वड-Here करणा (Compassion) is compared to a young lady.

रमह—Imperative mood, second person, singular number.

तुमि (you)—It is a NB. form.

paramathu-paramattha-paramartha.

Read बहुत for बहुत which makes no sense.

बद्दन (-ब्रुल)-Buddhahood.

पावह—(will attain)—Future tense, second person, singular number.

चरि-It is the refrain of the song.

पन्तर (-- पन्तर्)--inside.

बह (-बहिर्)-outside.

ji-jeva-eva. Pischel§ 150 and 336.

उत्तारण परह-you can deliver.

Metre - चीपाई (also called पादाकुलक and कुलपाई).

XXVIII

केवल सहजसहाउ रि दिसइ नमहु सुरासुर तिहुयण नाहइ इन्दिय लोअ ण जानइ कोइ परम महासुह पूज्रहु गाहइ॥ केवलं सहजस्वभावो रि दिश्यते, नम सुरासुरत्रिभुवननाथं हि । ईन्द्रियलोको न जानाति कुत्र परममहासुखं पूजय गाथया ॥

केवल सहजसहाउ रि दिसइ नमहु सुरासुर तिहुयण¹ नाहइ। इन्दिय लोअ ण² जानइ कोइ परम महासुह पूजहु गाहइ॥

1. N. तिहुयन. 2. N. न

kye lhan cig skyes pahi ran bshin geig pur bstan | lha dan lha min sa gsum mgon pa' la phyag tshol | dban po dan ni hjig rten pa gis mi ses te | mchog tu bde ba chen pahi glu gis mchod par gyis |

1. X. hjoms pa.

Notes

केवल—nily.

महजमहाउ (—महजसभाव) = महजधर्म —The Sahajiyā doctrine.

ति—a vocative particle.

दिसइ-Phonological descendant of pass. दिखते.

नमह—Imperative mood, second person, singular number.

nāha—nātha.

koi—kaï—kahi—ka—dhi (— कुत्र) 'dhi' is a locative suffix.

इन्दिय लोश ग जानद कोड - कुत स स्रास्रिविभुवननाथो वर्तते - इति दन्दियलोको न जानाति । पजह-Imperative mood, second person, singular number.

गाइद (—गाथया)—Inst. singular.

Metre-चौपाई (also called पादाकुलक and कुलपाई).

सम्भ कम्म जिम भावह रूइ
भव निव्वाण न दिसइ कोइ।
माइमोहइ अच्छसि नाइ
सत्तव यान ज नासइ कोइ॥

सर्वकर्म यथा भावस्य रूपम्, भवो निर्वाणं न दश्यते कुत्र । मायामोहेनासि नाभौ, सत्त्वकयानमद्य नाशयति कुत्र ॥

सम्भ कम्म जिम भावइ रूइ भव निर्माण न दिसाइ को ह। माइमोहइ अञ्चसि नाइ सत्तउ यान ज नासाइ को ह॥॥

1. N. निर्धान.

gan shig las thams cad pahi gzugs bsgom par byas / srid dan mya nan hdas par ston pa ga la ci / sgyn ma gti mug gis ni ri mor gn**a**s / sems can theg pa da dun nams par ga la byed //

Notes

sambha—samba—savva—sarva—When the conjunct is simplified, the preceding syllable gets an अनुस्तार as a compensation; cf. वंक (—वक्र); दंसण (—दर्शन); etc.

जिम-It is a synonym of यथा. But Tib. differs.

Read mine for mine.

भावह-Gen. singular.

Read निव्वाण for निर्माण which makes no sense here.

nivvāņa—nirvāņa.

दिसक-Phonological descendant of Pass. इस्रते.

कोइ--कुच.

māi-māyā.

माइमोहर-Inst. singular.

nāi-nāhi-nābhi-It is used here in a locative (singular) sense.

sattaii-sattvaka.

सत्तत्र यान—सत्त्वयान or बोधि-सत्त्वयान i. e., the Mahayana. The Mahayana is called सत्त्वयान or बोधि-सत्त्वयान as every staunch follower of the Mahayana is a बोधिसन्त्व.

ja—aja (āja)—ajja—adya.

Metre-चीपाई.

Bibliography of References

[The order is that of the English Alphabet. The letters inside the parentheses represent the abbreviated forms used in the references.]

Abhidhammatthasamgaho—1st Edition, Vikrama Samvat 1979.

Advayavajrasamgraha (AS.)—Edited by Mm. Dr. H. P. Śāstrī, 1927.

Āścaryacaryācaya (AC.) i. e., Caryācaryaviniścaya—Edited by H. P. Śāstrī, B.S. 1323.

Bhadrabāhucaritra.

Buddhist Iconography (BI.)—By Benoytosh Bhattacharyya, M. A., 1924.

Central Conception of Buddhism and the Meaning of the word 'Dharma' (CCB.)—By Th. Steherbatsky, Ph. D., 1923.

Conception of Buddhist Nirvāna (CBN.)—By Th. Steherbatsky, Ph. D., 1927.

Chāndogya Upanishad.

Chandonuśāsana of Hemcandra.

Cittaviśuddhiprakarana.

Dākārnava (DA.).

Desināmamālā of Hemcandra—Edited by Muralydhar Banerjee, M. A., 1931.

Dohākoşa of Sarojavajra (DKS.)—Edited by H. P. Śāstrī, B.S. 1323.

Dohākoṣa of Kṛṣṇācārya (DKK.)—Edited by H. P. Śāstri, B.S. 1323.

Gaudian Grammar—By R. Hoernle.

Gods of Northern Buddhism (GNB.)—By A. Getty, 1914.

Gopicandrer Gān (GCG.)—Edited by Dineshchandra Sen and Basantarañjana Rāya, 1922.

Gorakṣa-vijaya (GV.)—Edited by Munshi Abdul Karim, Sāhityaviśārada, B.S. 1324.

Grammatic Der Prakrit—Sprachen (Pischel)—By R. Pischel. 1900.

Guhyasamājatantra (GST.)—Edited by B. Bhattacharyya, M. A., Ph. D., 1931.

Hemcandra's Prakrit Grammar (Hc. Gr.).

Indo-Iranian Phonology (IIP.)—by L. H. Gray, Ph.D., 1902.

Jñānasiddhi (JS.)—Edited by B. Bhattacharyya, M. A., Ph. D., 1929.

Madhyamakavṛtti of Nāgārjuna.

Manasāmangal of Vijaya Gupta—Edited by Pyarimohan Dasgupta, B.S. 1318.

Origin and Development of the Bengali Language (ODB.)—By Suniti Kumar Chatterji, M. A., D. Lit., 1926.

Padakalpataru—Edited by Satischandra Roy, M. A., B.S. 1325.

Pāia-sadda-mahaṇṇavo—By Pandit Hargovind Das T. Sheth, Nyaya-Vyakarana-tirtha. Ist Edition.

Post-Caitanya Sahajiyā Cult (PCS.)—By Manindramohan Bose, M. A., 1930.

Prajňopāyaviniścayasiddhi (PS.)—Edited by B. Bhatta-charyya, M. A., Ph. D. 1929.

Prākrta-Paingala (PP.).

Sādhanamālā (SM.)—Edited by B. Bhattacharyya, 1925.

Ṣaḍbhāṣācandrikā of Lakṣīdhara (SBC)—Edited by K. P. Trivedī, B. A., Bombay. 1916.

Śrikṛṣṇakīrttana (SK.)—Edited by Basantarañjana Rāya, B.S. 1323

Śūnyapurāṇa (SP.)—Edited by Charuchandra Banerjee.

Sarvadarsanasamgraha.

Vidyāpati—Edited by Nagendranath Gupta, B.S. 1316.

Vajradākatantra.

Abbreviations

IA.=Indo-Aryan.

MB.=Middle Bengali.

MIA.=Middle Indo-Aryan.

NB.=New Bengali.

NIA.=New Indo-Aryan.

OB.=Old Bengali.

Pkt.=Prakrit.

Skt.=Sanskrit.

X.=Xylograph.

ERRATA

Page	Line	For	Read
2	9	papañeagau	papañeagaü.
6	9	सज्ज	सिज्जः
9	13	re	ge.
9	27	Sași	saș ī .
13	14	Tibetae	Tibetan.
25	10	juttai	juttaü.
27	4	कर्मम्	कर्मन्.
28	21	य as initially	य as ज initially.
29	6	थोगिनीमन्त्रः	योगिनीमन्त्रः.
30	26	मिन्न	भिन्न
34	3	vunathaio	viinaṭhaïo.
37	17	year	ear.
45	. 7	rūs	rūo.
45	22	ruṭṭhai	ruṭṭhaï.
71	9	बु ह	ह ा.
122	23	बद्धो	बुद्धो.

INDEX

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
अ (अ) —२७,	३२, ४९, ६१, ७०,८४,	अच्छइ (असि)	१२३
	८७, ९२, ११४, ११९	अच्छसि (असि)	१, १२३, १३८, १४४
લ (લા)	<u> </u>	अजान (अज्ञान)	३२, ५९, ९५
अ (च) १४,	३२, ६४, ६७, ६९, ७९,	अजानु (अज्ञान)	८७
	९७, १०७, ११५	अनु (अग्र)	१२३
—आर (—कार)	२५, ३६, ६१, ६३, ६७,	अट्ठ (अष्ट)	४५
	७५, ७७, ८०	अट्ठभ (अष्टम)	88
—आह (—कार)	६१, ७९	अण्ठ (अन्त)	१६
—आल (—कार)	४७	अतिसरूव (अतिस्वरूप)	३२
कर (आ-कार)	३६	अत्थ (अस्त)	4
अअरुधोअनु (अवरोध	। न) ७३	સત્યુ (અર્થ)	५३
अइनन्त (अनन्त)	१०९	अध (अधम्)	१६
अओ (अत्र)	3	अध (अर्द्ध)	१०४
क्षओर (ए-कार)	४२	अधगुण (अधोगुण)	•
अं (अम्)	६९, ९२, १११	अधते (अद्वते)	१०७
अंभर (अम्बर)	५ ९	अधम्म (अधर्म)	८६
अंसर (अं-स्वर)	७५, ९५	अधम्मु (अधर्म)	५९
अक्कस्र (आकाश)	६४	अध्वह (ध्वंस)	४२
अक्टु (एक)	१०९	अध्वहराओ (ध्वंसराज)	४२
अक् ख जु (अक्षय)	६१	अन (अन्य)	३९
अक्खर (अक्षर)	६६, १००, १०७, १०९	अनन्तु (अनन्त)	८९
,	९, २२, ३७, ४५, ६७, ८०	अनुअत्ति (अनुत्पत्ति)	९५
अग्ग (अग्र)	८९, १००	अन्त (अन्त)	१०, ७५, ८४
अग्गि (अग्नि)	२५, ४२, ६७	अन्तट्ट (अन्तःस्थ)	Ę¥
— जाल (— <i>उ</i>	ৰাজা) ৬৬	अन्तर (अन्तर्)	\$88
अचलउअ (अचलक)	३९	अन्न (अन्य)	 53

[२]

शब्दाः	पन्नाङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
अनाइ (अनाइत)	\$8	आ-आर (-कार)	१०
अनाद्द (अनाश)	३२	आइ (आदि)	१९, ३९
अन्य (जन्य)	b	आइ (याति)	१३७
अपड (अप्य)	∌६	आठह्अ (आस्थित)	३९
अपमाणु (अप्रमाण)	३२	आनन्दइ (आनन्दति) 🕆	१२६
अपद्दअहानु (अपान)	८२	आभरण (आभरण)	१०
अपान (आस्मनः)	१४०	आभरत्न (आभरण)	५३
अप्राणइ (प्राणैः)	१०५	आराहिअ (आराधित)	१२३
अबोअनि (अबोधन)	৪৩	आलु (जाल)	७९
अभाइ (अभाव)	८६ ٠	आषइ (आयाति)	۹
अ भाव (अभाव)	₹	आवहइ (आवहति)	६१
अभिण्ण (अभिन्न)	६४	आसअनु (आसन)	८२
अभिन्न (अभिन्न)	६९, १४१	आसण (आसन)	११३
अभिन्नु (अभिन्न)	૨ ૧	आसन (आसन)	५३
अमर (अमर)	60	आहन (आसन)	५८, १०४, १०५
अवद्यो (अवधूत)	३२ .	आहनु (आसन)	५६, ६४
अवधूइ (अवधूती)	१२५ .	आहरण (आभरण)	६६
अविजिनु (अविज्ञ)	१२८	आहु (अथवा)	१०
अविडव (खेद)	८ ४	इ(इ) २२,२५,	२७, ३२, ४४, ४७,
अरि (अरि)	१४१	४९, ५३,	५४, ६४, ७७, ७९,
अलग्ग (अलग्न)	હ લ્		८०, ९७, १०८
असर (अ-स्वर)	७७, ८२	—आर (-कार)	४५, ४७
असर (आ-स्वर)	3	—ओआरु (-कार)	५९
असर (असर)	२, ३७, १२२, १४३	—जुत्त (∙युक्त)	५१
क्षसस् (अस्य)	८९	—सर (-स्वर) २७,	३२, ३९, ४२, ८६,
भह (अदः)	२९		८९, ११९
अह आर (अ ह ङ्कार)	48	इ (हि) ३,७,	१२, १४, १६, १९,
अह कारु (अहङ्कार)	७४	३४, ३६, ३७,	३९, ४१, ४४, ४०,
अहमग (अहनक)	७ ०	४९, ५३, ५८,	६१, ६३, ६४, ६७,
भा (आ)	८२	६९, ७०, ७१	, ७३, ७४, ७५, ७७

्रि] प्राङाः ∣ शब्दा

शब्दाः	पन्नाङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
इ (हि) ७९,८०,	८२, ८४, ८६, ८७, ९०,	उतारअ (उत्तारक)	
९२, ९४,	९५, ९७, ९९, १००,	उतारनी (उत्तारणी)	856
१०८, १	११, ११९, १२१, १२३,	उतारहु (उत्तारय)	. 838
	१२९, १३७, १३८, १४३	उति (द्युति)	:8:4
इ (इसम्)	१२६	उत्तारणु (उत्तारण)	
इअ (इति)	६६, ७३, १११, ११४	उदरए (उदरे)	\$ \$ 8
इअम् (इदम्)	१०	उद्दइ (उदयति)	. ५९
इइ (इति)	५४, ६९, ७९	उद्देअ (उद्देग)	** < 8
इउ (इति)	१६	उद्दोवण (उद्दीपन)	1883
इकलु (एकल)	६६	उध (ऊर्खु)	· 88
इक्छ् (एक्छ)	६६	उपत्तइ (उत्पातयति)	८२
इक् (एक)	७०, १००	उपसमहरउइ (उपसमाहार्य)	999
इच्छइ (इत्यादि)	९७	उप्पकम्म (उपकर्म)	९९
इन्दिय (इन्द्रिय)	१२१,१४०, १४३	उसह्अ (भूपित) ४९, ६३, ७७	, ९०, १११
इन्दिजङ्उ (इन्द्रियः	ह) ९२	उसहाम (उष्म)	५८
इवर (इतर)	G	उसिभ (भृषित)	४५, ९०
इसान (ईशान)	৬৬	ऊ (ऊ)	888
इष्ट (इष्ट)	3	—आर (-कार)	3 '8
उ (३)	દર	—सर (-स्वर)	888
—सर (-स्वर)	68	ऊसइअ (भृषित)	69
उ(च) ८०	, ९७, ११७, ११९, १२०	ऊसइउ (भूषियतृ)	८ ७
उअति (उत्पत्ति)	४९, ७०, ९७, १००,	ऊसिअ (भृषित)	8.6
	१११, ११४, ११५	ए (ए) ३९, ४१, ५४, ६	४, ६९, ८४
उआर (उ-कार)	८७	—आर (-कार) ३२, ३६, ४२, ५	.३, ६६, ७३
उआरइ (उच्चारयति	)	आर भरण (-काराभरण)	४२
उक्रय (प्रसरण)	SB	—आरु (-कार)	३७
उखित (उत्क्षिप्त)	७१	एअ (एवम्)	६६
उज्जल (उज्ज्वल)	५ ६	एअं (एवम्) ३७, ५१, ७४, ८७	
डढओ (उत्तिष्ठतु)	6	१०८, १११, ११५,	
उडति (उत्तिष्ठति)	१२५	एओ (एवम्)	· \$ 8 &

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
एक (एक)	१११	कजा (कार्य)	१०२
एकुक्खर (एकाक्षर)	९२	कजु (कार्या)	१२२
एब्सं (एवम्)	९२	कण्णु (कर्ण)	९ ९
एसर (ए-स्वर)	े	कण्हाहरण (कर्णाभरण)	७३
एभ (एव)	२७	कन्न (कर्ण) २५,	२९, ५१, ५३, ८४
ओ (ओ)	६३	कन्नाहरण (कर्णाभरण)	६९, ८४
आर (-कार)	88	कपहल (कपाल)	४५
—कर (कार)	२९	कम (कर्म)	२५, १०५
—सर (-स्वर)	१९	कमन्त (कामयमान)	१
ओ (च) ३४,३७,३९	, ४१, ४७, ४९,	कम्म (कर्म) २२, ३७, ४	७, ७४, ९७, ९९,
५१, ५३, ५४, ५८	, ५९, ६१, ६३,		११५, ११८, १४४
६४, ७०, ७१, ७४	, ७५, ७७, ७९,	कम्मु (कर्म)	९७
८०, ८४, ८६, ८७	, ८९, ९०, ९२,	करओ (क-र-अ)	४५
९४, ९५, ९७, १०	४, १०५, १११,	करइ (करोति)	११८
	११४, १९८	करहु (कुरु)	१२६, १४०
ओअत्ति (उत्पत्ति)	60	कराइनी (करालिनी)	९९
ओइ (बोघि)	८२	करुणा (कर्षणा)	१२२, १४१
ओजजओ (ओजोजात)	६१	कल (कला)	१२
ओतारण (उत्तारण)	२५	कलरद (कलाई)	68
ओसइअ (भूषित)	८६	कलवुइ (कारयति)	७३
ओसण (भूषण)	. ११३	कलाधर (कलाई)	१०
ओसन्न (भृषण)	११९	कषण (कर्षण)	88
ओसिअ (भूषित)	४४, ४७, ५४	कहणदेश (कर्ण देश)	\$8
ओव् (अत्र)	३	कहन (कर्ण)	३६
क (क) ४७, ६	४, ७१, ७५, ८९	कहन्न (कर्ण)	१०
प्युव (-पूर्व)	२९	कहला (कला)	१०
—मज्जट्ठ इ अ (-मध्यस्थित)	६३, ७९, ७५	का (का)	७१
—वगा (-वर्ग)	७५	काअन्त (कायान्त)	१०७
कअओ (कथित)	१२०	काइमओ (कामक)	६३
क्ष्म (कडूारू)	88	काज (कार्य)	१९

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
कामह (कामयस्व)	१३८	गइन (गगन)	९२
कारण (कारण)	२७, ८०	गज (गज)	११४
कारणु (कारण)	२२, २९, १३८	गलजन्त (गलपर्यन्त)	U
किअ (कृत)	७९	गह (ग्रस)	११४
कुण्ड (कुण्ड)	પ્ટર	गहइ (गृहीत्वा)	છુલ
कुम्म (कुम्भ)	<i>٩</i> ,७	गहइअ (गृहीत) २२,	४७, ५४, ५८, ७५,
के (कः)	१२३, १३८		७७, ८६
केवल (केवलं)	१४३	गहइओ (गृहीत)	३६
कोइ (कुन्न)	१४३, १४४	गहन (प्रहण)	१६
कोटइ (कोटि)	888	गहन्तइ (गृह्णाति)	५१
कोवि (कुत्रापि)	९४	गहिअ (गृहीत)	४५, ४९
कोइ (क्रोध)	१०७	गहिअइअभं (ग्रहीतन्य)	२५
कोह (कोऽपि)	१२५	गहुअओ (गृहीत्वा)	१२१
क्षप्पइ (कल्प्यतं)	4.8	गाहइ (गाथया)	१४३
क्रमइअ (क्रमिक)	S	गिओ (गत)	c (
क्रम्म (आक्रम)	९७	गिकर (गि-कार)	६३
क्रो (क्रो)	୧.७	गुइहइअ (गुह्यक)	१०५
ख (ख)	१०५	गुज (गुज)	९२, १०९
खभ (खः)	११४	—नाहो (—नाथ)	३९
खण्डिन्दु (स्र ण्डेन्दु)	१११, ११३, ११९	गुरवो (गुरवः)	५६
खण्डेन्दु (खण्डेन्दु)	१०७	ं ग्रं (ग्रम्)	१०७
खनि (क्षणम्)	१४०	घान (घ्राण)	१०४
खहन्तइ (क्षयति)	८०	घानु (घ्राण)	800
खुइउ (श्चदक)	9,0	च (च)	२२, ३७, ५४, ७३
खेअ (खेद)	७१	—वच (—वर्ग)	५ ६
ग (गः)	११४	चअनद्द (चतुरानन्द)	88
गअन (गगन)	६६	्चआलि (चण्डाली)	१२५
गइ (गत)	Ģ	चउ (चतुर्)	५१, ९७, १०९
गइअ (गमित)	९५	चउओदश (चतुर्दश)	60
गइओ (गृहीत)	8.0	चउट्ठीअ (चतु र्थ्य)	११८

[&]

्राब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
चउत्थ (चतुर्थ)	१२, ३४, ४१, ५६,	छयपद (षट्पद)	३७
	७७, ८९, १०८	छेतु (छेतृ)	९७
चउत्थु (चतुर्थ)	3 8	ज (ज)	३२, ५४, ५९
चउघाउ (चतुर्घातु)	६७, १२५	—आर (—कार)	२७
चउपइ (चतुष्पदी)	९७	—वीओ (-बीज)	५६
चउय (चतुर्थ)	५ ३	—वग्गहन्त (—धर्गस्य	यान्त) ३२
चउरइ (चत्वारि)	222	ज (य)	२२, २७, ३७, १२८
चउसरगिह (चतुर्थस्वरप्र	£)	ज (अथ)	१४४
चकः (चकः)	९९, १३९, १४०	जअअ (जात)	१११
चक्कवन्तु (चक्रवान्)	<i>ૡ</i> ૪	जइ (जयी)	९५
चक्कु (चक्र)	२२, ३७, ६६, ९७,	जइ (यत्र)	۹
	१००, १४१	जइअ (यदा)	९७
चक्खु (चक्षुस्)	. १०२	जग (जगत्)	९९
चण्डाघइ (चण्डावति)	१६	जगु (जगत्)	१४१
चतुत्थ (चतुर्थ)	१९	जटइअ (जटित)	६४
चन्दभिन्न (चन्द्रबिन्दु)	\$ 8	जन (जन)	१४१
चन्दभिहिना (चन्द्रबिन्द्	हुना) १४	जनइ (ज़नयति)	•
चम्मदि (चम्मदि)	१०९	जनभोम (ज्ञानभूमन्)	११५
चल्रह् (चल्रति)	66	ु ज न)	१२८
चहाइ (स्वभाव)	५९	जनु (जनुस्)	१०४
वित्त (चित्त)	१, १२६	जमघि (यमादि)	१०७
चित्र (चिह्न)	દર	जरण (जरण)	१२६
चिछिए (चिछिते)	१०४	जलइत (ज्वलित)	१०२
चे (चे)	९५	जलति (ज्वलति)	१२५
3 (3)	9,9	जव (जात)	१६
छ (षर्)	१०९	जवर (ज्वर '	४२
छर्ठ (षष्ठ)	२७	जहअ (यथा)	લ ક
छडइ (छर्दय)	१२१	जहलेओ (जलित)	२२
छय (षट्)	९०	जहव (द्योतस्य)	१६
छयगड् (षड्गति)	· ২২	जाइ (याति)	6.8.6

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पन्नाङ्काः
जाइ (यासि)	१३८	जुअ (योग)	५ ८
जान (ज्ञान) २५,	२९, ३२, ४९, ५४,	जुअन (योगिनी)	६६
	८४, ११८	जुअनि (योगिनी)	u
—क्खर (ज्ञानाक्षर)	१६	जुइ (युत)	६९
जान (ज्ञानी)	હ્યુ	जुइ (योगि)	હ્ય
जान (यान)	५६	जुइन (योगिनी)	५४, ५६
जानइ (जानाति)	१४३	जुइणि (योगिनी)	७१, १०७, १४१
जानहु (जानीहि)	१४१	जुइनि (योगिनो)	६९, ८७, ९०, ११३
जानु (ज्ञान)	६३, ८७, ९४	जुइन्नि (योगिनी)	१२.८
जायनि (यापन)	९०	जुगइ (योगी)	६१
जारहि (ज्वालय)	१२५	जुगइ (योग्य)	SS
जारुभो (ज्वालयतु)	8.8	जुजो (योग)	८९
जाल (जल)	૨ ૨	जुओ (योग)	८९
जालनए (ज्वालनीय)	८६	जुत्त (युक्तः) ७,१	उ, १९, २२, २ ५, २७ ,
जालह (ज्वालय)	१६	२९, ३२, ३४	, ३६, ३९, ४२, ६४,
जास्रह (ज्वासा)	१०२		, ७९, ८०, ८९, ११९
जालु (जाल)	११३	जुन (योनि)	४२
जाव (यावत्)	S	जुन्न (योगिनी)	२७
जावनि (यापन)	८९	जुव (युग)	9
जि (एव)	\$8 \$	जुव (युक्त)	४१, ४७
जि (यः)	१४१	जुवइ (युवत्या)	१४१
जि (येन)	१२३	जुवण (योगिनी)	६४, ९४
जि (यस्य)	880	जुवन (योगिनी)	१९, ई७, ५३, ५८
जिअम्मु (जिह्ना)	३९	—तत्त (—तत्त्व)	88
जिननाह (जिननाथ)	१२६	—विन्दइक (— वृन्दक	
जिम (यथा)	१३७, १३८, १४४	जुवणि (योगिनी)	84
जिम्म (यथा)	१, २५, १२२	जुवनि (योगिनी)	६१, ९०, १११
जिह्या (जिह्वा)	३९	जुविनि (योगिनी)	१९, २७
जीवण (जीवन)	१०	जुवंनिजन (योगिनीजन	
जुभ (युक्त)	, ye	जुवविन्द (योगिनीवृन्द	) . १९

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पश्राङ्काः
जुइओ (यथा)	৬	ज (ज)	८४, ९२
जो (यः)	१२८	ण (न) १, ३,	७१, ९०, १४०, १४३
जोअण (योगिनी)	३९	णट्ठ (नष्ट)	હ
जोइ (योगि)	१२	णि-आर (णि-कार)	8५
जोइ (योगी)	१ ३९	णिग्गउ (निग्रह)	९२
जोइनि (योगिनी)	५९	त (त) १९, ३४, ४	१, ४२, ४५, ४९, ५३,
जोग (योग)	६७	५८, ६	७, ६९, ७७, ८२, ९५
जोषइ (योगी)	< ε	—आर (—कार)	८९
जोबु (योग)	५ ६	—क्लर (—अक्षर)	३२
ज्जठिअ (मध्यस्थित)	8લ	—मन्त (—मन्त्र)	90,00
ਟ (ਟ)	७५, ११९, १२०	—वग्ग (—वर्ग)	८९
—अर (—कार)	११३	—हन्त (—स्यान्त)	४२, ४५, ४७, ७१,
—ह न्त (—स्यान्त)	४४, ५१, ७०, ७७		८०, ८६
टहर (दहर)	१६	तत्त (तत्त्व) ४	५, ६१, ७४, ७५, ८७
ट्ठइअ (स्थित)	c 8	—गिअर (—केतर)	६३
र् ठइओ (स्थित)	८२, १२०	—बीओ (बीज)	११३
ट्ठिअ (स्थित)	७१	तत्तु (तत्त्व)	९०, १२८
ठ इ अ (स्थित)	१०, ९६, ४१	तथ (तथा)	७१, १११
ठइओ (स्थित)	१०, २७	तथअ (तथता)	१०९
ठाइ (तिष्ठति)	१४१	—गह (—ग्रह)	७ ९
ठिअ (स्थित)	३९, ४२, ९०	तथत (तथता)	2 2
ठिइ (स्थिति)	१९	तथा (तथा)	९०
ठिइओ (सिंथत)	४२	तयइसइ (त्रयिखंशत्)	८४
ठिओ (स्थित)	8 १	तरहवइ (तारयति)	५८
डहइ (दहाते)	१२५	तस्र (तस्य)	१९, ३७, ६६
डाइ (डाकिनी)	१०८	तस्स (तस्य)	६७, ७५, ८९
डाइणि (डाकिनी)	ξυ	तह (तस्य)	५३
ढाइन (डाकिनी)	१००	तहि (तत्र)	१३९
डाइनि (डाकिनी)	११५, १२६	ता (तत्)	१४०
, इाइनी (डाकिनी)	. 880	ताइ (तत्र)	٩

[٤]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
तावणि (तायिणी)	ર વ	तुम्म (त्वम्)	१, १२२, १२३
ति (ति)	९९	तुम्मि (त्वम्) १२५, १२६	१, १३७, १३८
तिअ (तृतीय)	८९	तुम्मिहु (तव)	१२९
तिइज (तृतीय)	२२, ५६	ते (तत्)	888
तिकन (त्रिकोण)	४७	तेह (तादश)	५ ६
तिजसइ (तेजसे)	१०२	तैलोअ (त्रैलोक्य)	११४
तिण्णो (तृतीय)	५८	त्तासनइ (त्रासनि)	११८
तिथउ (तीर्थक)	८९	त्थिअ (स्थित)	५३
तिच्न (तृतीय)	७३	त्रायण (तायिणी)	२२
तिन्नि (त्रयः)	२७	थिअ (स्थित)	५६, ८९
तिन्नि (त्रीणि)	६७	थिअउ (स्थितक)	३ ४
तिन्नि (तृतीय)	५४, ५८, ६१, ६३,	द (द)	९५
	७१, ७७, ८६, ९३	दट्ठा (दंष्ट्रा)	९९
तिल (तिल)	१२	दन्त (दन्त)	३ ९
तिलउ (तिलक)	6.8	दन्द (द्वन्द्व)	१३७
तिलोअनासनि (ब्रैलोक	यनाशनि) १११	दश (दश)	१०७
तिहाक (त्रैधातुक)	६६	दसतेअ (त्रयोदश)	१२
तिहु (तत्र)	७१	दसर (दस्र)	ৎ৪
तिहुअण (त्रिभुवन)	१, १६	दसोस (पोडश)	१०
तिहुअन (त्रिभुवन)	३२	दायण (दान)	१०
तिहुजन (त्रिभुवन)	680	दिअस (देवस्य)	१००
तिहुयण (त्रिभुवन)	१९, ३६, ७७,	दिक्खदेउ (दृश्यताम्)	१२१
	१२५, १४३	दिट्ठान्तु (दृष्टान्त)	५१
तिहुयन (त्रिभुवन)	४९	दिस (दश)	۹ ۶
तिहुवण (त्रिभुयन)	७, २५, १४१	दिसइ (दिश्यते)	१४३, १४६
तिहुवन (त्रिभुवन)	३९	दिस्स (दृश्यते)	२५
तीथओ (तीर्थक)	११८	दिस्सइ (दृश्यते)	१२५, १२६
तु (त्वम्)	५, १३९	दिहुस (दिवस)	88
तुदृइ (त्रुट्यति)	વ	दीजओ (दीयताम्)	५३
तुमि (त्वम्)	१४१	दीयन्नानन्द (दीप्यमानानन्द)	१२

[१०] ब्राह्यः ∣ शब्दाः

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
दीवोपम (दीपोपम)	9	घाआ (घातु)	६३
दुटुक (दुष्टक)	१११	धातअ (धातवः)	४१
दुरु (दुष्ट)	२७	धातह (धातवः)	२७
दुसङ्घ (दुष्ट)	૮૨	धानअ (ध्यानक)	, ८६
दे (दें)	१०७	घारनु (घारणी <i>)</i>	८९
देइ (देय)	९५	धारु (आधार)	२९
देष (देव)	३७	धीयन (ध्यान)	१०
इसइअ (दर्शित)	११८	धु (धु)	१०५
द्देइअं (द्योतित)	६३	धूइ (दृति)	१६४
दिष्ठ (दृष्टं)	6.5	धूइल (दृर)	४५
द्ये (स्ये)	\$ 8	घेय (ध्येय)	८६
द्वअदस्सउ (द्वा दशक)	१०८	न (न) २९, ३	९, ४९, ५३, ७०, ७१, ८२.
द्वइक्खरः (द्वयक्षरः)	८२	८६, ९	४, ९५, ९७, ११९, १२१,
द्वदिश (द्वादश)	. હર	१२५,	१२६, १३७, २३८, १३९,
द्वय (द्वय)	१०		१४१, १४४
द्वादश (द्वादश)	१३९	नइ (इव)	३६, ८६
द्वि (द्वौ)	१०	नइर (नगर)	८६
ध (ध)	9 ७	नगाइ (न गम्यम्	) १३८
ម (ម៉)	७ ०९	नष्ट (नष्ट)	७१, ७ ९
धनविद्विना (धनविधिना)	१६	नठ (नष्ट)	२२, ३४
	, ८६, १३८	नत्थ (अनर्थ)	९५
धम्प्राधम्मु (धम्मधिम्मी)	٩	नभ (नभ)	. 89
	3, ८९, ९५	नमहु (नम)	१४३
धरइ (धरायाः) ·	७७, ८७	नरु (नर)	१२८
धळनु (दलनं)	90	नव (नव)	६६
धाअ (धातु)	३९	नस्स (नाश)	९०
धाइ (धातु)	१०९	नेहन्त (न-स्यान्त	) ११९
धाइकोण (धातुस्त्रिकोण)	४९	नाअ (नाग)	9 -
—धाउ (—धातु)	१९	नाइ (नाडी)	४४, ४५, ९३
धाउ (धातु)	२ ९	नाइ (नाथ)	d.

[११]

	1	शब्दाः	पत्राङ्काः
नाइ (नामि) ४९, १६	3.8	निन्त्रान (निर्वाण)	१२५, १४४
नाइ (नारी)	38	निसंसहार (निःस्वभाव)	६३
नाइ (नास्ति) १२	१९	निस्सहार (निःस्वभाव)	60.
नाओ (नाम) १ः	₹0	निसहसि (निःशेष)	96
नाथ (नाथ)		निसेअ (निषेघ)	५९
नामि (नामि) १ः	0	निस्सेस (निःशेष)	९७
—ट्ठ इ अ (—स्थित)	20	निहिभिन (निखिलाभिन्न)	५१
—ठिअ (—स्थित)	9	नु	३६
नाडइअ (नाडिका)	९७	इ हु (नष्ट)	८९
नासअइ (नाशयति)	१८	q (q) 38, 89, 93, 98, 8	₹3, ६४, ७० ,
नासद् (नाशयति) ३४, ११	รร	७९, ८२, ८४, ९२,	१०८, ११३,
नाशु (नाश)	८६		११९, १२०
नाह (नाथ) ७, १६,	ષ્ઠર	—ट्ठिइ (—स्थिति)	६७
नाहओ (अनाहतो)	७३	—वगहन्त (—वर्गस्यान्त)	६४
नाहनु (नाशन)	cs	—वग्ग (—वर्ग)	૮૨
नाहि (नाभि)	પ્રર	—हन्त (—स्यान्त) १९, ३२,	३६, ४४, ४९,
नि (नि)	96	५६, ५९, ७५, ७९,	८०, ८७, ९४,
—आरु (—कार)	9		९५, ११९
नि (एव)	९२	पअ (पद्) ८७, ९३	१, १०४, १०८
निकज्ञभद्द (निस्कार्य) १	३७	पआनइ (पदानित)	68
निजानु (निजानाम्)	વ	पइ (पद)	४५, ९७, ११८
नित्त (निमित्त)	३९	पहत्तु (पवित्र)	ςβ
निम्नात्त (निर्ज्ञात)	७९	पउ (पद) ५१, ७१, ९०, १००	
निष्पपञ्च (निष्प्रपञ्च)	९७	१०७, १०८, १०९,	
निबोद्दर् (नबोधिस)	१२३	88	७, ११८, ११९
निभान (निभान)	११७	पकेत (प्रकेत)	११५
निमनहउद्ध (निर्मानाधऊद्ध्)	प्रष	पज्ञ (पद्)	६ ९
निमोचनी (निमोचनी)	१२९	पञ्चबाण (पञ्चस्वर)	११३
निम्महि (निर्माधी)	५ ३	पडिअरु (परिकर)	60
विव्यभिअ (निवर्त्तित)	૮.ફ	पडिहास (प्रतिभास)	१२ह

[१२]

स च्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
रतिअ (पतिस्व)	३९	पवन (पवन)	५४, ६७, ८६
गतानइ (प्रतनोति)	११३	—इन्त (—स्यान्त)	६१
पद (पद)	६६	पवभतु (प-वत्)	९२
पमच (पश्चम)	२२	पविस्स (प्रविश्य)	१२१
पनचउ (पञ्चम)	१९	पछ (पशु)	१४१
पमचम पञ्चमः	१९	पहअ (पक्षक)	१२
पपञ्च (प्रपञ्च)	१, ५४, १२१	अहर्ड (प्रथमम्)	६३
—गओ (—गत)	8	पहड्य (प्रथम)	२२
पसु (प्रभु)	१२५	पहन (पवन)	३६, ६७
यमह (पद्म)	३७	पहन्त (प्रव्नन्)	१४०
पमाह (प्रथम)	48	पद्दम (पञ्चम)	88
पमेज (प्रमेय)	२ ५	पद्दहिअ (प्रथम)	५३
पमेजु (प्रमोदस्व)	3	पहिअ (पठित)	१०७
स्म (पद्म)	४९	पहिअ (प्रथम)	७, ३९
पम्मत्थं (परमार्थ)	१२१	पहिअम् (प्रथमम्)	१२, २२, २७, ४१
पम्मत्थु (परमार्थ)	७ ०	पहिगहिअइ (परिगृह्य)	२७
पम्मे (पद्मे)	१२३	पहु (पद)	eγ
उम्मो (पद्म)	६१	पाइ (उपाय)	६९
पयट्ठइओ (प्रवर्त्तित)	९२	पाउ (पापं)	१३९
पर (पर)	३७, १४०	पाधिय (पार्थिच)	४७
पर (परम्)	१३७	पाववड (पावक)	६४
परइवाअरइओए (परिवारिते	988	पावहु (प्राप्स्यसि)	१४१
परओ (प-र-ओ)	६७	पास (पार्श्व) १०, ६६	, ११३, ११९, १२०
परम (परम)	२२, १४१, १४३	—ट्ठइअ (-स्थित)	११३, १२०
परमाथाइ (परमार्थन)	१३८	—ट्ठइओ (-स्थित)	१२०
परमाथु (परमार्थं)	१४१	वि (वि)	७९
परमान्दि (परमान ~~म~~ ्द)	888	पिग्घअ (पिङ्गल)	१०२
परहु (पारयसि)	\$88	पुन (पुण्य)	१३९
परानिक्ष (प्राण)	48	पुणु (पूर्ण)	९२
पव (पद)	ø\$	पुणो (पुनर्) १०,	१६, ३४, ६१, ११३

[१३]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पन्नाङ्काः
—वि (पुनरपि)	६९, ७०, ११९	वि (अपि)	१६
उण्णिअओ (पूर्णीकृत)	૮૨	बिनिधम्मु (अभिन्नधम	र्म) ३
पुण्णो (पुनर्)	६९	बिनु (बिन्दु)	८०
पुओइअ (पूर्त्तक)	७५, ७७, ८४	बिन्दु (बिन्दु) १	०५, १११, ११३, ११९
पुन (पुनर्)	१९, २७, ७१	बिन्नक्खरु (द्वितीयाक्षर	.) ८९
पुनु (पुनर्)	७२, ८०	बिन्नि (द्वितीय)	७५, ८६
पुब्भ (पूर्व)		बिन्नि (बिन्दु)	८९
पुमदि (प्रमर्दयति)	७१	बिन्निह (बिन्दुकित)	७१
पुर (पुर)	१६	बीअ (बीज)	१०, १२, ९२, १०८
पूअ (पूजा)	९०	बीओ (बीज) १	०, १९, २२, २५, २५,
पूजहु (पूजय)	१४३	२९, ३४, ३	३६, ३७, ४१, ४२, ४७,
पूरइअ (पूरित)	68	४९, ५१,	६६, ६४, ६६, ६७, ६९,
पुरइओ (पूरित)	६७	७०, ७३,	७५, ७७, ७९, ८०, ८२,
पुरिह (पूरय)	१६	८४, ८७,	९४, ९५,९७,११३,
पूव (पूर्व)	५३		११९, १२५
प्रएत (प्रेत)	१०८	बीव (बीज)	४४, १०९
प्रज्ञोपायइ (प्रज्ञोपायेन	१२२	—हन्त (-स्यान्त)	६४
प्रभु (प्रभु)	११५	बुद्ध (बुद्ध)	१२२, १४१
फ (फट्र्)	१६	वेओ (बीज)	८६, ८९, ९७, १०९
फड (फट्)	११८	बोअन (बोधन)	७४, ८९
फडारु (फट्कार)	११५, १२०	बोअनु (भीषणः)	८२
फहन्तो (स्फुरति)	२७	i .	१९, ३९, ८९, ९४, ११७
फुरन्त (स्फुरत्)	१४०	—सत्त (-सत्त्व)	९५
फुरन्त (स्फुरन्ति)	१९	बोवु (बीज)	२२, ४४
बन्धसि (बध्नासि)	લ	बोह (बोध)	१२६
बम्म (ब्रह्मन्)	६१	बोहन (बोधन)	५८
बाण (स्वर)	५४, ६१, ६३, ७१, ८६,	बोहनु (बोधन)	९०
	९०, ११३		१०७
बान (स्वर)	५८	बोहि (बोधि)	१, ५, २२, १२३, १२८
बाल (वाल)	१२८	—वित्त (-वित्त)	१६

्रि**१४**]

शब्दाः	पन्नाङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
भ (भ)	४२	भिनि (द्वितीय)	२ ५
भइ (भवति)	१०	भिन्न (बिन्दु)	१०
भखइअ (भक्षित)	७९	भिन्न (भिन्न)	२९, ८६
भज (भय)	३४	भिन्न (द्वितीय)	ĘŸ
भण (भण)	G	भिन्नि (द्वय) ७९	, १०४, १०५, १०७,
भणिअ (भणित)	६१, ७०		१०९, ११७
भणिअइओ (भणितव्य	) ७४	—पउ (-पद)	११४
भणिअब्भ (भणितव्य)	) ६९, ७१, ७९, ९०,	भिन्नि (द्वि) ३९	, ६७, ७१, ७४, ९०
8 0	०४, १०५, १०९, ११९		१०४, १०५
भद्अ (भृतक)	60	—गुनिअ (गुणित)	१६
भनति (भ्रान्ते)	३६	भिन्नि (द्वितीय) २५	, ४१, ४२, ४४, ६३
भनिअ (भनित)	१०		६७, ८०,८२
भनिअभ (भणितन्य)	१६	भिन्नि (बिन्दु)	৬
भन्ति (भ्रान्ति)	880	भिन्निअब्भ (विज्ञातन्य)	११५
भन्निअ (भिन्नक)	११८	भुअ (भुज)	१२१
भव (भव)	७७, १४४	सुअणगुण (सुववगुण)	१२
भहम (ब्रह्म)	२५	भुतु (भवतु)	२७
—सहाइ (-स्वभाव)	ર	भुमहइ (भूमेः)	७४
भाअ (भाव)	१२१	भुयन (भुवन)	૮૨
भाइ (भाव)	२७, १०५, १४१	भूसइअ (भूपित)	ษย
भाइ (भाति)	८६, ९५	भृषउ (भृषित)	{8
भाइनि (भगिनि)	१२९	भृत (भृत)	११८
भाउ (भाव)	१३९	भेड (भेद)	१२९
भाओ (भाव)	२२	भोओं (बीज)	१६, १९
भाव (भाव)	३, ४४, ४५, १४४	भोरन (आभरण)	१०
भावहु (भावय)	१२२	म (म)	३२, ७९, ९९
भावहु (भावयति)	\$8 \$	मअइओ (मण्डित)	888
भाइषइ (बाहवे)	१००	मअरक्कु (मारक)	ে ৬
भि (द्वि)	३९	मअरन्द (मकरन्द)	<i>\$8</i>
भिन (बिन्दु)	88	मआर (म-कार)	३६

शब्दाः	पन्नाङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
मइ (माम्)	१३८	मन्त (मन्त्र) ७, २७, ३	४, ३६, ३७, ३९,४४,
मइसि (महिषि)	१००	५१, ५ ४	, ५८, ६६, ६७, ७०,
मउड (मकुट)	۷٥	७१, ७३	, ७४, ७९, ८६, ९०,
मउत्थ (मस्त)	३९	९२, ९४	, ९९, १००, १०२,
मग्ग (मार्ग)	९०	१०४, १०	७, १०८, १०९, १११,
मजटिअ (मध्यस्थित)	२२	११४, ११	٩, ११७, ११८, १२०,
मजि (मध्ये)	४७	—पअ (-पद)	९०
मजा (मध्य) ३२,३७,	४५, ५४, ६१, ८९	—पउ (-पद)	११४, ११५
—ट्ठइअ (-स्थित)	९५	मन्तु (मन्त्र) २९, ५	३, ५३, ८२, ९०, ९२,
—ट्ठइओ (-स्थित)	øş		९, १०२, ११३, ११४
—िडिअ (-स्थित)	૧ રૂ	मन्तो (मन्त)	७३, ९७, ११९
—िटिओ (-स्थित)	3,	-ति (-इति)	ঙ
मज्ञइ (मज्यते)	७९	मन्न (मनस्)	११५
मजसरूअ (मजास्वरूप)	, ३६	मन्नसि (मन्यसे)	. 680
मजा (मध्यात्)	४०	मम्मरूओ (मर्मरूप	) 88
मन (मनस्)	१०५	मर (मर्)	২ ৩
मनहि (मन्यस्व)	१३९	मरउ (मृत्यु)	१००
मण्डइअ (मण्डित)	६३, ९५	मरइअप्प (मरविकल्प	
मण्डल (मण्डल)	१३५, १४०	मरण (मरण)	२९, १०४, १२६
मण्डलु (मण्डल)	१३९	मरत्तु (मरत्व)	<i>९,</i> ७
मण्डिअ (मण्डित)	४२, ४४, ७५, ७९	मह्इ (स्त्रियते)	9.9
मण्डिइओ (मण्डित)	१०५	मसानु (श्मशान)	٥٥
मत्थ (मस्त) १०,	१४, २२, ८९, ९४	मह (महा)	6.8
—थिओ (-स्थित)	३७	मह्अ (महा)	१०७
मधइ (मध्य)	હ ફે	महइ (माया)	६४
मधइमि (मध्यम)	8८	महउ (महत्)	3 8
मधु (मधु)	68	महगहनु (सहाग्रहणं)	
मन (मनस्)	હ		१ 0
मनड (मणि)	३६	महणिहि (महानिधि	
मना (मनसः)	૮ર	महन्तु (मन्त्र)	२ ९

[१६]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
महपउ (महाप्रभु)	৬ ৩	मुद्द्अ (मुद्रिका)	९९
महस्रह (महास्रव)	६७, १४१	मुरु (मुरु)	१०५
महह (महा)	६७	मुद्द (मुख)	६१
महापसमोअनइ (महापशुम	गोहनि) ११७	मुहि (मुखि)	१०२
महाराउ (महाराव)	४७	मू (मू)	९७
महासह (महासख)	१२२, १३९, १४०,	मूड (मूढ़)	९७
	१४३	मे (मे)	१०८
महिसज (महिपक)	८६	मेअले (मेखले)	११४
माइ (माया)	४९, १४४	मेउ (मेखला)	११४
माइ (मयि)	१३७	मोअ (मोह)	७३, ७९, ८६
माइअइ (मायायाः)	१२६	मोअनइ (मोहनि)	११७
माइरूअ (मायारूप)	३६	मोअनासन (मोहनाशन)	१९
माइवइ (मायावी)	৫৩	मोक्ररूअ (मोक्षरूप)	५९
माग्ग (मार्ग)	१०	मोइ (मोइ)	१२१, १४१, १४४
माति (म-अति)	३२	मोहिअ (मोहित)	१२८
मानु (मनः)	વ	य (य) १४, ३९, ४१, ४	३२, ५१, ५६, ७३,
माया (माया)	२७		८४, ११९
मायि (माया)	8	—वग (-वर्ग)	વેષ્ઠ, વેલ
मारणु (मारण)	१०	— चग् ग (-वर्ग)	१२
मारोइ (मकार)	६१	—वग्घ (-वर्ग)	१०
माहन्त (मायावत्)	६४	यसन (य-आसन)	
मिलइत (मिलित)	१०४	—सन (-आसन)	२९
मिस्सउ (मिश्रितं)	१०४	—ह न्त (-स्यान्त)	९४, ११९
मिह्रउ (मेखला)	११४	यज (योग)	११५
मुउड (मुकुट)	६३	यसनु (आसन)	८९
मुअड (मुक्ट)	५५, १०५	यह (यथा)	११५
मुभड्ड (मुक्ट)	હલ	यान (यान)	{888
मुज्ञ (मुज्यः)	૪૭ .	यासट्ठइओ (आसंस्थित)	ςβ
मुद्र (मुक्द)	५ ९	युइओ (युक्त)	१६
मुद (मुद्रा)	६९	येमन्त (यथा)	6, 88

[29]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
योगएसरइ (योगेश्वरि)	११७	रूअए (रूपे)	668
₹ (₹) २७, ३७, ४५,	४७, ४९, ७०, ७१,	रुद् (रूप)	५९, १४४
८२,	, ८४, ८९, ९०, ९२	ह्ओ (हप)	88
— भार (-कार)	48	रूव (रूप)	१९
—हन्त इ अ (-स्यान्तक)	99	रूइनि (रूपिणी)	११७
—हासनुमन्तु (-आसनवा	न्) ५९	रेओ (रेफ)	११९
रइ (रवि)	४२, ४४, ५१, ८७	रेह (रेखा)	३९
—सन (ख्यासन)	8.8	रोअ (उरग)	२९
रइअ (रहित)	99	छ (छ)	२ ९
रग्ग (राग)	ą	छअन (छप्न)	१०४, १०८
रज (रज्य)	ą	लअन (लगन)	१०२
रज्जु (राज)	८७	लइ (गृहीत्वा)	\$8 \$
रन्द (रन्ध्र)	१६, ३४, ७३	लगइ (लगति)	२ ५
रम (रमस्व)	१२२, १३७	लगन (छप्त)	8.8
रमहु (रमस्व)	१४१	छग्गइ (छगति)	२ ९
रयइ (रवि)	२२, ६१, ७७	लग्गउ (लगतु)	१०८
-सन (स्व्यासन)	७३	लग्गु (लगतु)	८२
रवइ (रिष)	१०, ४२	लग्घु (लगतु)	ده
रवरवइ (रवरवायते)	\$ 8	लघइ (लगति)	२२
रवि (रवि)	38	लघु (लगतु)	२५, ३६, ५९
रहद् (रिष)	५३	रुघो (रुगतु)	३ ९
राओं (राज)	કર	लद्द (लम्घ)	60
राओ (राग)	६७	लोअ (लोक) ५८, ९७,	११५, ११७, १४१,
रागहन्त (रागस्यान्त)	6.8		१४३
रामय (रामय)	. १२३	लोआना (लोकानाम्)	११७
रि (रि)	१४१, १४३	छोओ (छोक)	२९
रुट्टइ (रूष्टि)	88	लोओण (लोकानाम्)	१२२
ह्झ (ह्प) १९, ४५,	, ५४, ५६, ५८, ६१,	लोक (लोक)	\$8 \$
ξ8, 9 0, 9	७, ९४, १००, १०२,	लोजनी (लोचने)	१०२
	१०४, १०७, १४०	ह्यचु (स्व्यतु)	३७

[१=]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्र ।ङ्काः
व (व)	९२	वाद (वायु)	.68
वक्खन (ज्याख्यान)	१०९	वापइ (ज्याप्नोति)	१९
वग (वर्ग)	६४	वामगाइण (वामग्राहण)	u
वग्ग (वर्ग)	१९, २२, २७, ४१, ४२,	वाहण (वाहन)	१०
	६३, ७३	विअअकः (वितर्क)	٠ę
हन्त (-स्यान्त)	१४, ३७, ३९, ८२	विअक (वितक)	८३, १३९
वघ (वर्ग)	२२, १०८	विआलु (वेताल)	99
विघ (वर्ग)	१९	विइनटइओ (विनिष्टक)	३२
वचजुओ (वचोयुक्त)	હલ	विजाणउ (विजानीहि)	१३९
वजसदु (वज्रसत्त्व)	३२	विजान (विज्ञान)	६९, १०४
वज्ञ (वज्र)	७, ६९, ७३, १०२, १०४,	विजाणु (विज्ञानं)	१०२
	१०५, १२३, १२८, १३७	विद्ये (विद्ये)	११९
—हरा (-धर)	१३७	विधस्सन (विध्वंसन)	११४
–हरो (-धर)	१२३	विनायक (विनायक)	११४
वज्जु (वज्र)	१२२	विन्द (वृन्द)	३७, ६६, ९४
—धरु (-धर)	१२८	विन्नकअ (विघ्नकर)	888
वज़् (वज़्)	४२	विम्बु (बिम्ब)	Ę¥
वण (वर्ण)	७९	विरग्ग (विराग)	३
वणु (वर्ण)	६३	विविद्य (विविध)	880
वद्धनइ (वन्दनि)	११७	विसेस (विशेष)	२९
वन (वर्ण)	७३	विस (विष)	७५
वपइ (व्याप्नोति)	\$8	विसञ (विषय)	१०२, १०४
वरड (वाराही)	२५	विसउ (विषय)	१०२
वरहड् (वाराही)	668	विक (एक)	SB
वहइ (वहति)	\$8	विसज (विपय)	१२१
वहन (वहन)	38	विसमित धम्मु (विस्मितधम्मं)	, ३ ६
बहु (बहिः)	{86	विसेस (विशेष)	९९
वाअओ (वायु)	£ 8	विसेस (विशेष)	२२
वाचाइ (वाच्यम्)	१३७	विसोसणिअ (विशोषणीय)	88
वाचिअ (वाचिक)	999	विस्स (विश्व)	५३, ५४, ५९

[38]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
विस्सउ (विश्रय)	१९	सअस (सहस्र)	१००
विस्सउ (विषय)	१०२, १०४	सइअ (सहित)	५४, ९२
विद्दर (विद्दर)	६८६	सइअचारइ (सहितचा	त्री) ८०
विहि (विधि)	११३, १२०	सइल (सकल)	. ५६
वीर (वीर)	१२९	सउत्त (सत्त्व)	१०८
वीरए (वीरे)	१०९	सक्छ (सक्छ)	९०
वीरद्दैतए (वीरद्वैते)	११५	संकिइअतअ (सङ्केतक	96
वेरोयण (वैरोचन)	ঙ	सगहइअ (पड्गतेः)	७५
वैरोयनो (वैरोचन)	१९	सच्छ (सञ्चर)	६६
वोउ (वहतु)	१६	सचइओ (सञ्चित)	२२
शर (स्वर)	৩৩	सजर (सजड)	५८
पट्ट (पष्ट)	१०५	सजाउ (स्वभाव)	680
पह (सह)	४१	सजुअ (संयोग)	५३
स (स) ३९	, ४९, ७५, ८४, ८६, ९२,	सजुअइ (संयोगो हि)	৩৩
	१०८, १२८, १४१	सजुत्त (संयुक्तक)	२७
—अरु (कार)	९५	सजोइ (संयोगि)	९७
आर (-कार)	८०	सज्जभ (सज्जा)	१२५
—आरु (-कार)	७९, ९२	सज्जरूअउ (सहजरूपव	5)
—वर (-पर)	७, १४, २५, ३२, ३६,	सञ्जोव (संयोग)	४५
	५९, ६१, ७०, ७३, ७९,	संजोव (संयोग)	86
	१०५, १११, ११३, ११९	सट्ठइअ (संस्थित)	८७, ९२
—वरो (-पर)	68	संट्ठइओ (संस्थित)	५४, ६१
स (तत्)	१०७	संटइओ (संस्थित)	३२, ७३
स (श)	४४, ७३	सणठइ (संनश्यति)	३
—ट्ठइअ (-स्थित)	60	सत (शत)	888
सअ (सह)	१२०	सतस (शतश)	800
सअउओ (सत्त्व)	३९	सत्त (सत्त्व)	२५, २७, ५१, ५९, ९७,
सअल (सकल) ३	४, ४१, ८७, १०८, १११,		१०५, ११४, १२९,१४४
	१२२	धाउ (-धातु)	१२६, १२९
सअलु (सक्ल)	\$\$8	—होअ (होक)	१३७

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
सत्त (सत्य)	११८	सम्मअट्ट (समस्थ)	१०५
सत्त (सप्त)	१०४, १०९, ११८	सयल (सकल)	२७, ६१, ६४, ७१, १४१
—पद (पद)	११५	सर (स्वर)	२२, २५, २७, ३२, ३४,
सत्तु (शत्रु)	इप्र		३९, ८०, १०५
सत्थानाइ (संस्थानादि)	१२१	—जति (-पति)	१०४
सह (शब्द)	१०४	—भूसण (-भूषण)	१२
सिं (सन्धि)	१०८	—वइ (-पति)	१००
सन्द (सन्ना)	९२	सरग (स्वरक)	२ ५
सध (स्वधा)	१२०	सरीड (शरीर)	१००
सधा (सदा)	२ ५	सरूअ (सरूप)	२७, ३२, ३७, ४४, ४५,
सनठइ (संस्थित)	१०	५४, ६३, ६६,	६७, ६९, ७४, ८६, ९०,
सनठइउ (संस्थित)	१९	९५, ९९,	१००, १२५, १३७ १३८
सनठिअ (संस्थित)	१४,	सरूइण (स्वरूपेण)	१३९
सनिरुद्दण (संरोद्दण)	6.8	सरूओ (स्वरूप)	७ ५
सनु (आसन)	૭ ૡ	सरूव (स्वरूप)	३२, ३९, ४१, ४ ९
सन्तासन (सन्त्रासन)	१६	सरेरउइ (शरीरे)	१०२
सन्न (आसन)	३४	सह (सकल)	8
सबोअ (सम्बोध)	५६	सव (सर्व)	२२
सब्भ (सर्व) ३७,	५६, ७३, ७७, ७९,	—रूअ (-रूप)	९२
८०, ८ ७ , ९	५, ९७, ९९, १०४,	सप (शशी)	u
११५, १२९	, १३८, १३९, १४१	सस (श्वास)	S
सम्भु (सर्व)	५१, ७१, १२८	ससर (संसार)	११७
सभु (सर्व)	२९, १२१	ससार (संसार)	९७
संभोअनु (सम्बोधन)	७१	संसर (संसार)	२५
संभोग (सम्भोग)	१६	सस्स (स्वस्व)	९२
समजुत्तु (संयुक्त)	५४	सह (सह)	३६, ८७, १२०, १२३
समछोअ (समछोक)	१३८	सहद्वअ (सहित)	४९
समाहिअ (समाधौ)	१२३	सहओ (स्वभाव)	\$8
समुद (समुद्र)	\$ \$8	सहज (सहज)	३२, ९९, १३७, १३८,
सम्भ (सर्व)	888		१४१, १४३,

[२१]

f // 1				
शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः	
—रूइ (-रूप)	१२६	सिर (शिरस्)	४७, ५४, ६१, ६३, ७७,	
सहधना (साधना)	४९		८६, १००, १०८	
सहरह (संहारयोः)	9 0	सिह (सिंह)	७९, ८६, ११४	
सहस (सहस्र)	999	सीहेउक (श्रीहेरूक)	१००	
सहसननइ (सहस्रानने	) १०२	सुभल (शुक्क)	१२	
सहाअ (स्वभाव)	३४, ५९, ७९, ८६	सकः (शुक्र)	४१, ५९, ६४	
सहाइ (स्वभाव)	४१, ५१, ६४, ६७,	स्रण (श्रून्य)	१२३	
	७५, १२९, १४१	स्मु (श्रमु)	१, १२९	
सहाउ (स्वभाव)	१९, २५, १४३	स्रन्दरि (स्रन्दरि)	१४१	
सहाओ (स्वभाव)	२९, ३४, ३९, ५४,	स्थम्मु (स्थर्म)	९५	
	६६, ९९, १००	सन्न (शून्य)	७५, १३७	
सहार (सम्भर)	१६	स्रमण्डिअओ (स्रमण्	इत) ४२	
सहाव (स्वभाव)	१, १४, २५, ३७, ४४,	स्रम्भनि (सम्भनि)	९०	
Ę ą,	९२, १०८, १११, १२८	स्रम्भे (स्रम्भे)	९०	
सहिअ (सहित)	१२	सर (सर)	१२२, १४३	
स्व (स्व)	७१	स्तास्टर (स्टरास्टर)	c ,	
स्वरि (श्वरि)	१ १९	सह (स्व)	३२, १३९	
स्सत्त (स्वत्त्व)	१०९	—ह अ (-ह्प)	6.8	
साजरु (सागर)	888	सूचरनी (श्रूकरी)	१०	
साधइ (साध्य)	૮૨	सून (शून्य)	RS	
सान्ति (शान्ति)	११७	सेस (शीर्ष)	१४, २५, ८२	
सार (सार)	१२८	सेइ (स हि)	٩	
साद्ध (इवास)	•	सोउ (तच)	80	
साहोइ (स्वाहया)	१२०	सोउ (स्वभाव)	६१	
सिज (सिद्ध)	٩	सोजह (संयोग)	६७	
सिजड (सिद्धि)	१२२	सोसकद्वलाधर (षोड	शक्लार्ड) १०	
सिज्जन्तु (सिध्यन्)	Éß	सोसय (शोषय)	હયુ	
सिद्धइ (सिद्धि)	888	सोहण (शोभन)	u	
सिद्धइए (सिद्धे)	१०७	स्त (स्त)	५ ८	
सिद्धे (सिद्धे)	११९	£(₹)	७, ७३, १०७, १११	

[22]

शब्दाः	पत्राङ्काः	शब्दाः	पत्राङ्काः
इ (हि)	८७, ९९, १०९, १४१	हु (हि)	१२२, १४१
हद्द (भवति)	१६, ७१, ७५	हु (हु:)	११९
हओ (भवतु)	१४	हु (हुँ)	१०९
इद्दउ (इर्ता)	९०	हुअ (भवति)	8
इन (इन)	९०	हुइ (भेवति)	७१
हर (हर)	७९	हुँ (हुँ)	११५, ११७, ११८, १२०
इस (इस)	१०९	हे (हे)	१०४, १०७
हसणट्रह्अ (ह-आस	नस्थित) ७३	हेओ (भवति)	Ģ
हा (हा)	७९, ९९, १०९, ११७	हेतउ (हेतु)	३६
हाइ (जहाति)	११५	हेय (हृदय)	88
हाउ (भाष)	८६	हेरण (हेरम्ब)	१२
हाओ (भाव)	४९	हो (हो)	१०९
हि (हि)	११३, १२८, १४१	होइ (भवति)	१ २१
हु (खलु)	१२, २९, १२८		

ADDITIONS AND CORRECTIONS

P. 14. L. 15 for अनाहो read अनाहतं. Intro. P. 6. f. n. L. I, add) after (Bengal.